

Híd

TITO-BROZ JOSZIP: Az új típusú demokrácia alapjai	129
GÁL LÁSZLÓ: Nők napja ma, vers	136
FORRÓ GYÖRGY: A szövetségi kormány gazdasági intézkedései	137
CSÉPE IMRE: Versek a maltból	143
RADICS NÁNDOR: Emlékezés	145
HANGYA ANDRÁS: Csilléző munkások, rajz	147
LÖRINC PÉTER: Az állam mi vagyunk	148
CSÉPE IMRE: Üldöz az ősrünk, vers	150
MAJTYÉNYI MIHÁLY: Farkast a szóréről	151
KURSZKIJ ALEKSZANDER: A Szovjetunió gazdasági ereje	153
SÁNDOR PÁL: A magyar fasizmus ideológiája és frazeológiája	158
BRINDZA KÁROLY: A tanonckérdés	162
LÖRINC PÉTER: A tanító	165
ILLÉS BÉLA: Kárpáti rapszódia	168
SULHOF JÓZSEF: Világ szemle	171

FIGYELŐ:

JEREMJEVA M.: A nők öljöszabadoitása	177
GERASZIMOV ALEKSZANDER: A szovjet művészet	181

S Z E M L E :

SZÜCS MIKLÓS: A canterbury dékán a Szovjetről	183
OSZIPOV GEORGIJE: Az öt éves terv eredményei	184
GYAKOV ALEKSZANDER: Miért éheznek India?	186
SOSZTAKOVICS DIMITRIJ: A szovjet zeneszerzők	187
FERENCZY GYÖRGY: Illés Béla: Kárpáti rapszódia	189

XI. ÉVFOLYAM
3. SZÁM
ÁRA 9 DINÁR

SZUBOTICA
1947
MÁRCIUS

TARSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

Kiadja a Vajdasági Magyar Kulturszövetség
MEGJELENIK HAVONTA

Szerkeszti: a szerkesztő bizottság

Fel. lős szerkesztő: Dr. Steinfeld Sándor

Szerkesztőség: Novisád, Gen. Staljina u. 16 I. Telefon: 23-53

Kiadóhivatal: Szubotica, Dobanovacska utca 9

Telefon: Szubotica 414

Előfizetési díj: Egy évre 90 dinár, fél évre 50 dinár,

egy es szám ára 9 dinár

Postatakarékszám 32-704-503 — Lapzárta minden hónap 10-én.

Kéziratokat nem őrizünk meg, és nem adunk vissza

A HID könyvkiadóvállalat

KIADVÁNYAI:

<i>Szabadságdalok</i> II. kiadás	Ára 25.-	Din
<i>Csillagok csillaga</i> versek szavalókórusokhoz	20.-	"
<i>Szindarabok gyűjteménye</i> (Második füzet)	15.-	"
<i>Szindarabok gyűjteménye</i> (Harmadik füzet)	15.-	"
<i>Szerb-Magyar szótár</i>	35.-	"
<i>Magyar-Szerb szótár</i>	35.-	"
Gorkij Maxim: <i>Igy tanultam én</i> II. kiadás	5.-	"
Uljanova: <i>Lenin gyermekkorá</i>	10.-	"
Tung Pi-Vu: <i>Mi történik Kinában?</i>	9.-	"
<i>Munkásegyletem</i> II. füzet	2.-	"
<i>Munkásegyletem</i> III. füzet	2.-	"
Lenin: <i>A szakszervezetekről</i>	5.-	"
Nikolyszki és Jakovlyev: <i>Miért beszélnek az emberek különféle nyelven</i>	10.-	"
<i>Szindarabok gyűjteménye</i> (IV., V. füzet)	6.-	"
<i>Szindarabok gyűjteménye</i> (VI. füzet)	9.-	"
Lenin: <i>Az államról</i>	4.-	"
Olajos Mihály: <i>Parasztkérdés</i>	5.-	"
Voroncov: <i>Volt-e kezdete és lesz-e vége a világnak</i>	5.-	"
<i>Szindarabok gyűjteménye</i> VII. füzet	6.-	"
Platonov: <i>Az elvárásolt ház</i>	10.-	"
Kaszily: <i>A kis tengerész</i>	12.-	"
Fominov: <i>A nemzetiségi kérdés</i>	5.-	"
<i>Szindarabok gyűjteménye</i> VIII. füzet	6.-	"
<i>Szinpadunk</i> IX. füzet	8.-	"

MEGRENDELHETŐ: HID

SZUBOTICA, November 29 tér 3.

AZ ÚJTIPUSÚ DEMOKRÁCIA ALAPJAI

Írta: TITO-BROZ JOSIP

I.

Jugoszláviának, hogy megteremthesse az igazi demokráciát, elkerülhetetlenül végre kellett hajtania a belső társadalmi rendszer alapvető átalakítását úgy politikai, mint gazdasági téren. A valódi népi demokrácia megvalósítása lehetetlen lenne olyan társadalmi változások nélkül, amilyeneket ma az új Jugoszláviában látunk. Az ilyen társadalmi változások nélkül, lehetetlen lenne a nemzeti kérdés ennyire fájdalommentes és mégis alapos megoldása; az ilyen politikai rendszer nélkül lehetetlen lenne megoldani a szociális kérdéseket, amint az már a főbb pontokban meg is történt. Lehetetlen lenne annyira alaposan megoldani az agrárkérdést és egy millió hektár földet azoknak a parasztoknak a kezébe juttatni, akiknek vagy egyáltalán nem volt földjük, vagy pedig túl kevés volt nekik a megélhetéshez. Ilyen társadalmi rendszer nélkül Jugoszlávia munkásosztálya nem kapta volna meg azokat a jogokat, melyeket ma élvez és amelyek életszínvonalának és minden téren való fejlődésének alapjául szolgálnak.

Ilyen társadalmi változások nélkül lehetetlen lett volna megmozgatni az alkotó erőnek azt a tömegét, amely eddig nem látott gyorsasággal nemcsak azt építi ki, amit a háború elpusztított, hanem képes újat is alkotni. A termelőeszközök társadalmi tulajdonba, államtulajdonba, vagyis a nép tulajdonába jutása nélkül, nem lett volna meg az az anyagi alap, amely szükséges volt a fenti kérdések megoldásához.

Ezek szerint, világos, hogy a Jugoszláviában végbement mély politikai változások nélkül, vagyis az igazi néphatalom megteremtése nélkül el sem lehet képzelni a nálunk végbement gyökeres gazdasági változásokat; és fordítva — a mély gazdasági változások nélkül elképzelhetetlen lenne a Jugoszláviában fennálló politikai rendszer megmaradása; az igazi népuralom nem szilárdulhatna meg és nem mélyülhetne el, nem tarthatná fenn magát az új típusú demokrácia, a népi demokrácia.

II.

A »Komunist« mult számában kihangsúlyoztuk a Jugoszláviában végbe ment társadalmi változás forradalmi sajátosságát, ennek a változásnak sajátos útját stb. Most azt szándékozunk kihangsúlyozni, hogy ennek a változásnak előfeltételei már régen a háború előtt, a régi Jugoszláviában megérlelődtek.

A versaillesi békeszerződés a régi Jugoszláviát a háború előtti Szerbiából és Crna Gorából, mint államokból, azonkívül az osztrák-magyar Horvátország, Szlovénia, Bosznia és Hercegovina részeiből állította össze, tehát néhány olyan nemzetiségből, amelyeknek a régmúltban szintén meg volt a maguk állami története és amelyek különböző okokból részben a hódító túlereje miatt, részben árulás következtében, több évszázadon keresztül nyögtek az idegen jármot és nemzeti szabadságukért különböző módon harcoltak.

Mindazoknál a népeknél, amelyek a versaillesi diktátum folytán az új államba kényszerültek már régen, lehet mondani évszázadok óta, meg volt az a szándék, hogy a többi délszlávokkal egyesüljenek. Az a mód azonban ahogy ez az egyesülés 1918-ban végbement, a népek szabad rendelkezési joga és részvétele nélkül, nem volt demokratikus és a nép jogos ellenállását és bizalmatlanságát váltotta ki. Az ellenállás és a bizalmatlanság csak nőtt a belső államberendezkedés központosítása.

a nemzeti egyenlőtlenség és elnyomás következtében. Bár az új államképződmény az Sz. H. Sz. nevet kapta, ez azonban csak elnevezés volt, megfelelő tartalom nélkül.

Milyen volt a régi Jugoszlávia belső társadalmi rendszere? Az első óriás hiba a régi Jugoszlávia megalkotása körül abban állt, hogy az ú.n. vidovdáni alkotmány szigorú központosított jellegét adott neki. Több nemzetiségű ország, egyenlőtlen jogú népek országa, szigorúan központosított berendezéssel, már születésétől fogva magában hordja azt a súlyos idült betegségcsíráját, amely az ilyen mesterségesen életre hívott országokat képtelenné teszi a hosszú és termékeny életre. A nemzeti egyenlőtlenség a központosított államberendezés szétrombolásának, a nemzetiiségi kérdések elkerülhetetlenül demokratikus megoldásának egyik fő rejtett előfeltétele volt.

Azután a régi centralisztikus Jugoszlávia monarchia volt, királlyal az élén — aki inkább üzérkedő uzsorás volt, mint király —, aki az ú.n. vidovdáni alkotmány szerint az állam szuverenitását képviselte. A királyt korrump klikk vette körül, amely épp úgy, mint ő csak a gyors meggazdagodást tartotta szemelőtt. Így egyáltalán nem csoda, hogy ha a nép többsége meggyűlölte a monarchiát is és a királyt, aki melleleg még a demokratikus szabadság és a nemzeti jogok legekéseredettebb ellensége is volt. Ezért már kezdetben megérlelődtek azok az előfeltételek, melyek a monarchia megszüntetéséhez és a népi köztársaság kikiáltásához vezettek. Népünk nagy része, ha nem is többsége, már a régi Jugoszlávia megteremtésének idején törekedett a köztársasági álamforma megteremtésére. Jugoszláviában a köztársasági állameszmét a munkás osztályon kívül más haladó erők, valamint a horvát nép többsége képviselték. A régi országban a hatalom bitorlói és azoknak zsoldosai propagandájukban Jugoszláviát a demokratikus állam jelzőjével illették. Erről, — annak idején ez szintén divatban volt, — különösen sokat fecsegték külföldön, hogy becsapják a világot, mert országunk határain kívül már mindenki előtt egyre világosabbá vált, hogy Jugoszlávia a népek börtöne.

Milyen volt az a demokrácia, amelyről annyit beszéltek a hatalom bitorlói és azoknak segítő társai a régi Jugoszláviában?

A centralisztikus vidovdáni alkotmány, bár bizonyos kérdésekben demokratikus jellegű részei is voltak, éppen centralisztikus volta miatt, nem lehetett demokratikus. De a régi bitorlók nem vitték át a gyakorlatba azt, ami demokratikus, csak azt, ami a királlyal az élén az uralkodó reakciós csoport érdekében volt. Az akkori parlament eszköz volt az uralkodó klikk kezében, amellyel törvényesíthette népellenes intézkedéseit. Ennek a csonka és a monarchiát alázasosan kiszolgáló parlamentnek segítségével hozták az államvédelmi törvényt és az obznanát. 58 kommunista képviselőt dobtak ki a parlamentből és fosztottak meg mandátumuktól, amit a nép akaratából kaptak. A rendszer tehát éppen ennek a parlamentnek a segítségével kapott szabad kezet a széles dolgozó tömegek elleni leggorombább erőszak alkalmazására. A gyülekezési szabadság csak üres szó maradt a papíron, a szakszervezetek és a munkások sztrájkjait minden hatalmukban álló népellenes eszközökkel elnyomták. A munkásosztályt tehát nemcsak politikai jogaitól fosztották meg, hanem gazdasági jogaitól is, vagyis attól a jogtól, hogy a jobb életfeltételekért, nagyobb darab kenyérért küzdhessen. Megfosztották attól a jogától, hogy küzdhessen a munkaadók lelketlen kizsákmánvolása ellen, akik arra törekedtek, hogy minél előbb és minél inkább meggazdagodjanak. Tudvalevő, hogy az első háború után meglehetősen gaz-

dasági fellendülés volt. A munkásosztály ezen kegyetlen kizsákmányolását a népellenes rendszerek és a rothadt államapparátus teljes mértékben segítették.

Semmivel sem állt különben a parasztság kérdése. A régi Jugoszláviában a parasztság csak arra volt jó, hogy az állampénztárt töltsen, hogy eltartsa az óriás bürokratikus államgépezetet: a csendőröket, hivatalnokokat stb. Az óriás adók és más szolgáltatások a parasztságra súlyosodtak, mindjobban a szegénységbe és elnvomorodásba szüllyesztették. A mezőgazdaság előrehaladásáról szó sem volt, ellenkezőleg — a mezőgazdaság mindjobban lezüllött, mert az állam egyáltalán nem gondolt arra, hogy a parasztságot segítsen, hogy különböző mezőgazdasági szerszámokat, gépeket vagy vetőmagot szerezzen be. Ezek a rendszerek nem kívánták az agrárkérdés végleges megoldását. Amennyiben egyes helyeken a földreform rendelkezései alá estek is, mint pl. a boszniai bégeké, az állam a népvagyonyból óriási összegeket fizetett ki a bégek földjeiért, hogy ilyen módon a rendszer magához láncolja Szpaho bégi pártját és hogy így megszilárdíthassa helyzetét a népi elnyomás, de különösen a nemzeti elnyomás érdekében. Tehát az uralkodó klikk és kapitalista zsoldosainak nemzeti elnyomása az általuk okozott szociális nyomor és politikai jogfosztottság, a korrupció és a meggazdagodás utáni féktelen vágy, voltak azok az üvegoszlopok, amelyekre a régi Jugoszlávia épült: a nyugati típusú demokrácia államának oszlopai. És ezt ajánlják nekünk, sokszor fenyegetések kíséretében is az ilyen demokráciának a nyugati országokban élő különböző hívei.

Ezek szerint a nemzeti elnyomás, a szociális nyomor és politikai jogfosztottság a város és falu széles dolgozó tömegeinek minden irányú kizsákmányolása következtében érlelődtek meg ezen kiélt rendszer megdöntésének és a jelenkori társadalmi szükségleteknek megfelelő jobb, igazságosabb rendszer megteremtésének előfeltételei.

Azután, midőn Jugoszlávia népei felkeltek a megszállók ellen, hogy kiküzdjék szabadságukat, függetlenségüket, már kezdettől fogva másfajta szabadságra és függetlenségre gondoltak, mint amilyenben a régi Jugoszláviában volt részük. Népeink a megszállók ellen fegyvert fogva, egyáltalán nem akartak a régi Jugoszlávia feltámadásáért harcolni. Elő és legfontosabb gondolatuk az volt, hogy megmentsek magukat egy még rosszabb rabságtól és elnyomástól és hogy megmentsek az életüket, de ugyanakkor nem tekintve az áldozatokra, az Egyesült Nemzetekkel egységben, hozzá akartak járulni a közös ellenség elleni küzdelemhez. És amidőn tetteikben látták, hogy azoknak a többsége, akik valamikor az országot kormányozták, gyáván elhagyta a népet, vagy pedig nyíltan a megszállók szolgálatába állott, akkor szilárdan elhatározták, hogy épp olyan elszántással fognak az ország árulói ellen küzdeni, mint a megszállók ellen és hogy soha többé nem engedik meg, hogy ezek az árulók újra az ország kormányára iussanak.

A fenti állításokat igazolja, hogy ebben a harcban Jugoszlávia összes népei részt vettek, szerbek, horvátok, szlovének, macedonok és crnagorácok, különösen pedig Bosznia és Hercegovina nemzetiségei. Ilyen célkitűzés nélkül nem kezdett volna feikelést a szerbekkel együtt Jugoszlávia többi népe, amelynek a régi ország csak mostohája volt, nem pedig hazája. Senki sem állíthatja, hogy a szerbek és velük együtt a többi népek csak azért küzdöttek olyan hőiesen, csak azért áldoztak fel mindent, hogy a hódítókat kiűzhessék és hogy a régi rendszer visszatérjen. Nem! Jugoszlávia népei még a régi ország idejéből gazdag

tapasztalatokra tettek szert és magától érthetődően a megszállók ellen ragadott fegyvert a hazaárulók ellen is felhasználták a jobb, igazságosabb társadalom, a jobb és boldogabb Jugoszlávia megteremtéséért. E cél felé haladva a megszállók és hazai árulók elleni küzdelemben, fegyverrel a kezükben testvéresültek Jugoszlávia népei. Fegyverrel a kezükben oldották meg a nemzeti kérdést. Közösen, fegyverrel a kezükben, győzték le a külső és belső ellenséget; közösen fegyverrel a kezükben valószínűsítették meg az egyenlőséget és testvériséget; közösen, fegyverrel a kezükben a nagy felszabadító háborúban megteremtették az új, valóban demokratikus népi állam alapjait.

Az az alap, amelyen a nagy közös épület, a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság nyugszik, szilárd és szétrombolhatatlan anyag. Ez az anyag — a nemzeti kérdés legigazságosabb megoldása; megoldás, amely minden népnek, minden szövetségi köztársaságnak külön-külön biztosítja a teljes politikai, kulturális és gazdasági fejlődést. Ugyanakkor a nemzetiségi kérdés ilyen megoldása lehetővé teszi, hogy Jugoszlávia népeinek megteremtett egysége, egyenlősége és testvérisége tartós és széttörhetetlen legyen, Jugoszlávia ilyen szövetségi berendezkedése teszi éppen hazánkat egyöntetűvé és szétrombolhatatlanná. Ezek szerint éppen ez a nemzeti kérdés valóban demokratikus megoldása hazánkban és éppen ez teszi ezt a megoldást azon erős oszlopok egyikévé, amelyek az új Jugoszlávia épül.

Továbbá új államépületünk alapjának szilárdságát a szociális kérdés helyes megoldása is képezi. Azé a kérdése, amely Jugoszlávia munkásosztályát érinti: nagyobb munkabérek, fizetett évi szabadság stb. Egyszóval az állam gondoskodása a munkásokról, amellyel biztosítja számukra az emberhez méltó életet, s amelyhez teljes joguk van. A munkáskérdés ilyen megoldását is csak az az állam hajthatta végre, amely valóban demokratikus elveken nyugszik; új típusú demokrácia elvein, a népi demokrácia elvein. Másrészről Jugoszlávia munkásosztálya, amely éppen harca árán vívta ki jogait, meg is tudja majd becsülni vívmányait. Ezért is az új népállamnak, Jugoszláviának legszilárdabb oszlopai közé tartozik.

Az új Jugoszlávia egyik további szilárd alapja a parasztság, amelyre az államnak a legnagyobb gondot kell fordítania, de különösen annak legszámosabb rétegére, a szegény-parasztságra. Ezért államunk gyökeresen megoldotta az agrárkérdést. A szegény és középparasztságról, valamint általában a parasztságról való gondoskodás abban áll, hogy az állam nagy erőfeszítéseket tesz, a parasztságnak a szükséges mezőgazdasági felszereléssel, gépekkel, vetőmaggal, gyáripari termékekkel; valamint az elemi csapásoktól sújtott vidékek kenyérrel és más élelmiszerekkel való ellátása. Ez a gondoskodás, a fejlődés biztos kilátásai, a reménytelen, magárahagyottság helyett, a parasztságot az új Jugoszláviához köti és gazdasági és minden más tekintetben erőssé teszi.

Következésképpen mindez demokráciánknak a való demokrácia, új típusú demokrácia, népi demokrácia jellegét adja. Nem forma szerinti demokrácia, mint a nyugati demokrácia, hanem tartalma, anyagi tartalma szerinti demokrácia.

Midőn az egész világ előtt tisztán látszott, hogy Jugoszláviában a haladó demokratikus erő, t. i. a nép győzött, a nép túlnyomó többsége; hogy a nép nemcsak a megszállók elleni, hanem a hazai árulók elleni háborújában is győzött és ezzel a győzelmével lehetővé tette az új Jugoszlávia megteremtését, annak új társadalmi rendszerét, hogy a nép

óriás sikerrel valósítja meg régi vágyát, — akkor elkezdődött a legkülönbözőbb reakciók ordítózása, nem csupán hazánkban, hanem külföldön is, különösen Amerikában, Angliában stb. Azt kiabálták, hogy Jugoszláviában nincs demokrácia, hogy Jugoszláviában diktatura van, hogy csak egypárt-rendszer létezik, hogy nincs meg az u. n. négy szabadságjog, hogy nincs sajtószabadság stb., stb. Az új Jugoszlávia elleni dühödő rágalmazó hadjáratnak természetesen meg vannak a maga okai, csak azt az álláspontot kell figyelemmel kísérnünk, amelyet Churchill, Hearst, Hoover és a hasonló reakciók egész serege képvisel. Természetesen neveltséges volna részükről az új, valóban demokratikus Jugoszláviáról dicshimnuszokat elvárni. Éppen ez az ordítózás és dühödő rágalomhadjárat, melyet különösen a külföldi reakciós sajtóban látunk, bizonyítja azt, hogy népeink helyes úton haladnak. Ez a dühödő ordítózás sokban hasonlít a kutyanak a holdra való ugatásához, amely az ugatás ellenére is tovább megy útján.

Fentebb röviden vázoltuk, hogy miben áll a mi demokráciánk. Azonban abból kiindulva, hogy a különböző nyugati országokban mit értenek demokrácia alatt, egy ilyen cikk keretében lehetetlen megmondani, hogy mi az u. n. nyugati demokrácia vagy jobban mondván »nemdemokrácia«. Erről könyveket kellene írni, amelyeknek tartalma, ha azokat tárgyilagosan írnák meg, háborzongató lenne. Vegyük pl. Amerikát, ahonnan a különböző reakciók sokszor fenyegetések kíséretében kínálják demokráciájukat, négy szabadságjogukat, amelyek náluk valójában csak kiviteli cikkek és amelyeket ők maguk alig használnak. Ott még ma is, az u. n. demokraták négereket lincselnek s abban a demokráciában a sztrájk törést törvényesítették és a sztrájkokat a leggorombább eszközökkel, fegyveres bérencekkel verik szét. A munkásokat nem ezrével, hanem százezrével, milliószámra dobják ki a gvárakból az utcára, amikor szükségtelemmé váltak a profit-termelésre. Így bánnak el a munkásokkal a többi országokban is, ahol a nyugati típusú demokrácia uralkodik. Ebben a demokráciában a nagytőkés üzérkedők ezerszámra tették tönkre a farmerokat, elvéve tőlük sokszor erőszakkal is földjüket, persze áron alul; hol azért, hogy különböző építkezéseket hajthassanak végre, hol pedig azért, hogy a földet tőkés módon műveljék meg. Értsük meg, nem az országnak, a közösségnek érdekében, hanem különböző társaságok vagy egyes tőkészek érdekében vették el a farmerektől a földet és tették a farmert proletárrá. Amerikában és a többi hasonló demokráciájú országban beszélnek a szabad sajtóról is. Milyen pl. a szabad sajtó Amerikában? Az egész fontos sajtó néhány tőkés társaság kezében van, amely a sajtót úgy irányítja, hogy a tőkés oligarchia a reakció érdekeinek leginkább megfelelő módon írjon. Megengedik néha, hogy egy-egy cikk az igazság színezetével jelenjék meg, de csak akkor, hogy ha az hasznot hoz, ha szenzáció, mert a szenzáció hasznot hoz. Ebben a demokráciában a legkülönbözőbb rágalmak és az egymásnak ellentmondó hazugságok magírása mindennapi és nem erkölcsstelen. Természetesen nálunk nem létezhetik az erkölcsstelen sajtószabadsága, de igenis létezik a tárgyilagosság sajtószabadsága. Az a helyzet, amely az amerikai sajtószabadságot jellemzi, fennáll a többi nyugati demokráciánál is.

Sokszor szemünkre vetik az u. n. egypárt rendszert, amely állítólag nálunk létezik, holott tudvalevő, hogy a Népfront egyesíti a különböző pártok híveit, akik azért egyesültek, hogy egységes programot valósítsanak meg. És éppen a népek ez az egysége bántja úgy a hazai, mint

a külföldi reakciót. Ez az egység bántja az u. n. nyugati demokráciákat, akik azt szeretnék, ha nálunk a többpárt rendszer léteznék, amelyben különböző pártok és pártocskák marakodnának egymással és megte-remtenék azt az alkalmas terepet, amelyben a nyugati demokráciák különböző harcosai kihasználva a zavaros helyzetet, biztosíthatnák imperialista kizsákmányukat. Éppen ez az, ami ezeket az urakat legjobban égeti és dühbe kergeti. Dehát mit csináljunk? Népünk nem akarja többé úgy, nem akar másokért dolgozni, nem akarja, hogy az ország gazdagsága olcsón vándoroljon külföldre, nem akarja, hogy a külföldi tőkésék, különböző pártvezetők megvesztegetése árán kihasználják hazánkat. Né-
dünk nem akar tovább kilátástalanul nyomorogni.

Ránk fogják továbbá, hogy Jugoszláviában egy párt diktatúrája van, a Kommunista Párté. Egyszóval, hogy Jugoszláviában nincs demokrá-cia, hanem diktatúra. Hadd lássuk, hogyan állunk ebben a kérdésben mi és hogy állnak ők.

A diktatúrának több faja van. Volt már a történelemben, sőt van az úgy ma is más egyes helyeken, hogy egyesek ráerőszakolták akaratukat a népre és fenntartották diktatúrájukat, sőt fegyveres erővel ma is fenntartják. Ez lehetséges volt a hűbéri korban és lehetséges ma is a tőkés országokban. Az ilyen diktatúrák rendszerint a különböző nagytőkés csoportok és imperialista hatalmak segítségét élvezik, azokét, akiknek ezek a diktatúrák imperialista céljaik megvalósításában segítségükre vannak. Pl. Spanyolországban már évek óta fennáll a fasiszta diktatúra, élén Franco tábornokkal. Hitler és Mussolini szövetségeseivel, tehát az Egyesült Nemzetek ellenségével. Francót még ma is támogatják különböző imperialista hatalmak, mert ez azok tőkés köreinek érdekében áll.

Van olyan diktatúra is, mely arra szolgál, hogy fenntartsa a túlélt társadalmi rendszert. Ezek a diktatúrák demokratikus ruhába öltözköd-
nek. Ilyenek a nagy finánctóke imperialisztikus, illetve hódító célú dik-tatúrái. Ilyen diktatúrák vannak az összes nagytőkés országokban, sőt egyes kicsinyekben is. Különböző kis népeket fenyegetnek; megkísérlik, hogy azokat rabságba ejtsék és földjüket gvarmatosítsák; megkísérlik, hogy fegyveres erővel szerezzék meg a piacokat túltelített iparuk számára, stb. Ezek ma a fasiszta diktatúrákon kívül a legveszé-lyesebbek, mert különböző eszközökkel élnek, kezdve a legdurvább pro-vokációktól a legravaszabb politikai és diplomáciai mesterkedésekig, mint pl. »gondoskodás a jólétről és szabadságról«
bizonyos kis népek-
kel szemben, amelyekkel nem köti össze őket semmi más, mint az a vágv. hogy ezeket az országokat gvarmatosítsák, jobban mondva, hogy őket leplezve kizsákmányvohassák.

Van haladó diktatúra is, azzal a célzattal, hogy megvalósítsa az emberiség haladó eszméit a legszélesebb néptömegek érdekében. Ez a proletárdiktatúra, a nép óriás többségének diktatúrája, a kizsákmányvó osztály kisebbsége fölött. Ilyen diktatúra szükséges volt a nagy Októ-beri Forradalomban, hogy Marx, Engels, Lenin és Sztalin eszméi tőké-
letesen megvalósuljanak és hogy meg lehessen őrizni a nagy Októberi Forradalom vívmányait az új, nagy munkás ország ellenségeinek tá-madásai ellen.

Az új Jugoszlávia ellenségeinek fecsegése, a mi országunkban levő diktatúráról tisztán propagandisztikus jellegű. Célja az, hogy más or-
szágok kispolgári tömegeit megfélemlítse, mert az új Jugoszlávia nép-szerúsége igen nagy. Ha a reakciós urak diktatúrának tekintik azt, ha

nálunk szigorúan büntetik árulásukért a háborús bűnösöket és azokat, akik a megszállókkal együttműködtek, akkor nincsen igazuk, mert minden ország a törvény szerint bünteti az árulókat. A különbség csak abban van, hogy ki hogyan bünteti őket. Van ahol szigorúan büntetik, pl. nálunk, van ahol enyhéen büntetik őket, egyes országokban pedig a háborús bűnösöket egyenesen felmentik, mert ezt diktáliák ezen országok uralkodó tőkés köreinek érdekei. Ha a reakciós urak diktaturának tekintik azt, ha mi nem engedjük meg egy maroknyi világi vagy egyházi reakciónak, hogy szétrombolja a nagy Felszabadító Harc vívmányait, hát akkor legyen diktatura. Ez azonban népi diktatura, mert a nép 96%-t képviseli, 96% diktaturája 40% felett, ami annyit jelent, hogy ez a legigazibb népi demokrácia.

A nagy Szovjetszövetség létezése, mely a legelőrehaladottabb társadalmi rendszerrel rendelkezik, ennek a rendszernek óriási sikerei, melyek rövid idő alatt valósultak meg a társadalmi munka minden terén, azok a feltételek, melyek a nagy szocialista ország kiépítésének gazdag tapasztalatain alakulnak, lehetővé tették, hogy a széles dolgozó tömegek más országokban is rádöbbenjenek, hogy nemcsak szükséges, hanem lehetséges is minden országban külön-külön megvalósítani a jobb és igazságosabb társadalmi rendszert. Az út azonban, mely ehhez a célhoz vezet, nem kell és nem is lehet mindenütt ugyanaz, amelyen a nagy Októberi Forradalom haladt. Ezt a kérdést dogmatikusan feltenni nem lenne marxista és nem dialektikus. Ezeknek az utaknak lehetnek közös érintkezési pontjaik és meg is vannak azok, azonban minden ország beisé fejlődésének sajátos feltételei és jellegzetességei meghatározzák annak az útnak sajátos irányát is, amelyen haladva megvalósul a jobb társadalmi rendszer: az adott esetben pl. nálunk a valódi népi demokrácia kiépítésének útja.

Népeink a régi Jugoszláviában szerzett rossz tapasztalatokból tanultak, s ugyanakkor a nagy Októberi Forradalomból, annak fejlődéséből és a nagy szocialista ország fejlődéséből tapasztalatokat nyertek és mindiárt a kezdet kezdetén, minden halogatás nélkül, magukévá tették az új Jugoszlávia megalkotásának eszméjét.

Ezeknek az eszméknek a megvalósításáért folyó fegyveres harc, a Felszabadító Háborúban zajlott le, a megszállók elleni harcban s ezzel egyidejűleg a régi rendszer képviselői elleni harcban, akik a megszállók szövetségesei voltak. Ezek az eszmék tehát forradalmi úton valósultak meg, tömördek üldözattal, országunk népeinek rengeteg vére árán, de ennek a forradalmi útnak meg van a maga sajátossága, mert rendkívüli körülmények között bontakozott ki, Jugoszlávia népeinek nagy többsége már akkor tudta, hogy mit akar és hozzálátott elgondolásainak megvalósításához.

A meghatározott új társadalmi rend és annak alkotmányos és törvényes megformálása felé vezető út sajátossága abban áll, hogy népeink 96 százalékos hatalmas többséggel, a háború befejezése után a legrövidebb időn belül a Szövetségi Alkotmányozó Nemzetgyűlés választásain és a Népszkupstinában hozott egyhangú döntés alapján meghatározták az ország belső formáját, illetve befejezték az új Szövetségi Jugoszláv Népköztársaság államépületét.

GÁL LÁSZLÓ :

NŐK NAPJA MA

A holnap már az ajtón kopogott, —
ispánok mérték a börtönt és botot,
kopasz költők paróka-verset írtak
s borbély gyurta a tegnapi kehet...
A rekkenő tűzben sülték a Dózsák,
tüskék nőttek a kertben és suta rózsák,
s trubadur tátott száját és szemét;
gitárt pengetett: szeret, nem szeret...

Az egyik? Csoda volt, és puha kellem,
feléje lengett kalap és derék,
Nyüzsögték, ahogy a méhkirálynőt
rajzák körül az elhulló herék.
Ködöt köpött köré a mákony,
a mese-selyem, hazugság-bársony;
rőt férfi-éhség és sötét kora, kaján
étvágygal csak nősténynek akarta.
Nagyságos úrnő, utcalány —
szenny, vers és ima osztottak a kegyen:
csak ember ne legyen.

A másik? Trágyát hordott, markot szédett,
piszkos volt, izzadt, szült és éhezett.
Levetkőzött már hitet és reményt, —
urak, úrnők és kand; kamasz úrfik,
ételt vártak tőle, csókot és edényt.
Vagy gyárba vitte el a kevés;
a szalmazsák, a téli rongy, az evés.
Bársonyra nem telt; kenderre, kócra, szösze;
az életét csak úgy foltozta össze.
Könyvet nem éhelt, befonta a setét;
istenj nem látott, csak a pap kezét,
amelyre alázatos és nyálas csókkal hajolt, —
róla a költő nem dalolt.

Embernek hirdették csúfos-csúf igék,
a fény a szemében; a tűz ami benne égett...
A pénzért-kéjből és a trágyaléből —
óriás-csízma röpül a lábán, —
egyenesen a napba lépett.

Nem nagyságos és nem cseléd, —
csak ember...
Százezer év mocsara szikkadt,
felnőtt millió vágy és tikkadt
szomjúzók előtt csobognak a forrás-könnyek, —
rtak nyílnak, szemek és könyvek...
Szívja szívvel, táguló cimpával:
a sarokba minden ócskasággal!
a padlásra a hezug gitárral!

Nekünk . . . **húgunk, barátunk, anyánk, —**
a mi családunk: millió-millió!
S miénk itt minden: hegy, völgy és folyó,
a föld, a gyár és a jövő,
a betű, a tudós lombikja, s amit terem
ész és izom és életre törő
harcos akarat és tudás!

Sürrög, szikrázik, lobban a láng:
 ember lett az Anyánk;
 s aki bennünket életre szeretett,
 most ő is dönt, neki is szava van:
 a békés békénk, a béke-munkánk,
 teremtő, boldog életünk felett.

Te tavaszos mező, te tavaszos világ,
 ti: gyárak, műhelyek, házak, paloták —
 nézzétek! épít az Anyánk:
 boldog hazát és önmagát;
 bennünket épít és velünk
 és nekünk!

A SZÖVETSÉGI KORMÁNY GAZDASÁGI INTÉZKEDÉSEI

Irtá: FORRÓ GYÖRGY

Köztudomású, hogy hazánk az idén áttér a tervgazdaság rendszerére. A tervgazdaságnak több előfeltétele van. Az első, hogy az alapvető termelőeszközök ne egyesek, érdekcsoportok kezében legyenek, hanem, hogy a társadalom, az állam vagyonát képezzék. Országunkban ez a feltétel megvan, közgazdaságunk kulcsállásaiban (a fontosabb iparban, kereskedelem, közlekedés stb.) a magántőke uralma véget ért, annál is inkább, mert az állami tulajdon mellett jelentős szövetkezeti tulajdon is létezik. Azáltal, hogy alapvető termelő eszközeink az állam kezébe kerültek és hogy az államhatalom a néphatóságok kezében van, az állami gazdasági szektor társadalmi tulajdon jelleget kapott. **Hogy** a tervgazdálkodást sikeresen megvalósíthassuk, szükséges, hogy minden vonalon kiküszöböljük — a tőkés rendszer örökségét — a termelés anarhisztikus, rendszertelen szervezeti formáit. Az ár, a tőkehalmozás rendszerének stb. régi szervezeti formái nem felelnek meg a termelőeszközök tulajdonjoga társadalmi tartalmának, nem felelnek meg a tervgazdálkodás követelményeinek.

Világos, hogy tőkés szervezeti formákkal nem tudnánk keresztül vinni tervgazdaságunkat. A régi szervezeti formák állandó fékező hatást gyakorolnának és társadalmunk értékhalmozása nem tenné lehetővé a termelt érték helyes, arányos és igazságos elosztását, sem pedig annak újabb, — a társadalomra hasznos célú befektetését.

Szövetségi kormányunk legújabb rendeleteinek, határozatainak és gazdasági intézkedéseinek egész rendszere azt célozza, hogy az öröklött, tőkés szervezeti formákat levessük és termelési rendszerünk társadalmi tartalmát új szervezeti formába öntsük.

I.

Egyik alapvető kérdése minden gazdasági rendszernek az akkumuláció kérdése, a tőkehalmozás és a felhalmozott tőke hozzácsatolása az

alaptőke eszközeihez. A tőke felhalmozás minden társadalmi rendben magán hordja az adott termelő viszonyok jellegét. A tőkés társadalomban a haszon felhalmozása tőkés jellegű. A tőkés tulajdonosa a termelőeszközöknek (gyárak, gépek stb.). Hogy ezeket mozgásba hozza, hogy termeljen, bérbe veszi a munkások munkaerejét. A termelés eredményeképp a tőkés a munkás erejének, tudásának igénybevitelével haszonhoz jut, amit az előállított termékek eladásával a piacon (realizál). A munkás munkaerejének fölhasználásáért bizonyos ellenértéket kap fizetés, munkabér formájában. A munkabér értéke kisebb, mint a termelt érték. Ezt a különbséget nevezik érték-többletnek. Ez a többlet a tőkés zsebébe folyik. A tőkés társadalomban a tőkehalmozás — az akkumuláció egyenes következménye a munkások kizsákmányolásának és a termelt érték-többlet csak a tőkés kezében halmozódik fel!

A tervgazdaság szervezeti formáiban a tőkehalmozás az állami vállalatok előre megállapított hasznából folyik. Ez a haszon az előállított *terméktöbblet* következménye. Ez a terméktöbblet áruba bocsátva nem a tőkés keresetét gyarapítja, hanem közös, társadalmi értékhalmozás — akkumulációt eredményez. Vagyis az akkumuláció egyenes következménye a munkának. Minél termékenyebb a termelési folyamat, annál nagyobb a terméktöbblet.

A felhalmozott terméktöbblet értékeit az állam a társadalmi szükségletek fedezésére fordítja. Ily módon fedezi gazdasági, kulturális, szociális és honvédelmi befektetéseit. Vagyis a munkás a terméktöbbletet gazdasági, kulturális, szociális életszínvonalának általános emelésével visszakapja. A tőkés társadalomban ezek az anyagi eszközök csak a tőkés életszínvonalának emelését eredményezték.

A tőkés társadalomban a haszon anarhisztikusan keletkezik, a tőkés akaratától függetlenül a piac törvényeinek zűrzavarában. Tervgazdaságunkban a haszon megállapított haszonkulcs szerint számítódik. Alapja a termékek termelési költsége, amely termelési ágak szerint változik. Vagyis a hasznot tervszerűen előre állapítjuk meg. A mi hasznunk független a tőkés piac kiszámíthatatlan zűrzavarától.

Az ár nálunk tervszerűen alakul ki. Ezt alkotóelemei bizonyítják. Az ár minden termelési ág megállapított átlagos termelési költségét veszi alapul, ehhez hozzászámítja a megállapított tervszerű haszon százalékát és a többi elemeket, amelyeket az áralkuláció előre lát (szállítási költségek, árütermelési- forgalmi adó, a kereskedelem költségei stb.). A tőkés társadalomban az ár rendszertelenül alakul, ami a tőkés egymásközi versengésének az eredménye. Ez a tőkést arra készteti, hogy versenyképes árút állítson elő, vagyis a termelési folyamatot magasabb műszaki színvonalra emelje. Ezenkívül arra is, hogy az előállítási költségek csökkenése céljából a munkabéreket leszállítsa. Ez pedig a munkásosztály nagyobb fokú kizsákmányolását eredményezi.

Mondottuk, hogy az akkumuláció módja mindig magán hordja az adott társadalmi rend termelőviszonyainak bélyegét. Már eddig is láttuk, hogy nálunk a tőke akkumuláció módja lényeges változások ment keresztül. Ha tekintetbe vesszük a termelőeszközök állami — társadalmi tulajdonát láttuk, hogy az akkumuláció nálunk elveszítette kizsákmányoló, tőkés jellegét. Új akkumulációs rendszerünkkel az állami gazdasági szektorban, nem csak felhalmozzuk az anyagi eszközöket a társadalmilag hasznos és szükséges befektetések fedezésére, hanem mindez előre megállapított terv szerint folyik.

Mit jelent akkumulációnkat előre megállapítani?

»A tervszerű halmozás nem egyéb, mint az értéktörvény feletti uralkodás legalább a közgazdaság megállapított szakaszain.« — (Kidrics Borisz). Vagyis, a közgazdaság kulcs állásaiban, uralkodva az értéktörvény felett megszűnt az anarchikus tőkés profit hajhászás, az akkumuláció szocialista jeleget nyert.

II.

Lássuk közelebbről, Szövetségi kormányunk mely rendeletei, határozatai stb. teszik lehetővé a tőkeakkumuláció szabályozását és fektetik le az állami vállalatok ár politikájának szervezeti alapjait.

Első sorban kell megemlíteni az egységes árrendszer bevezetését. Ez nem csak pénzrendszerünk — valutánk megszilárdulását célozza, nem csak fegyverként szolgál az üzérkedés ellen, (habár e két szempontból is nagy jelentőségű) hanem — ami a legfontosabb — ezen a rendszeren alapszanak az összes többi gazdasági intézkedések, melyeken akkumulációs rendszerünk nyugszik.

Az egységes árrendszer mindazon termékekre (ipari, bánya, erdészet, földművelés, húsipar, stb.) melyeknek különleges gazdasági jelentőségük van, egységes árakat állapít meg az egész ország területére. Azon termékek részére, melyek egyes népköztársaságok részére különleges jelentőséggel bírnak, a megállapított árak csak az illető népköztársaság területén érvényesek. Az előírás megengedi, hogy különös szükség esetén, ha valamelyik népköztársaság fontos gazdasági érdekei úgy kívánják, az egész ország területén érvényes — egységes áron felüli árat állapítsanak meg. Ezt a magasabb árat az egyes népköztársaságok kormányai jelölik meg a szövetségi kormány jóváhagyásával.

Az egységes árakat az átlagos előállítási ár alapján állapítják meg hozzacsatolva a termelési ág megállapított nyereségét.

Az egységes árban bennfoglaltatnak a kereskedelem szállítási költségei. A termelő vállalatoknál ezeket a költségeket a kereskedelmi költségek számlájának terhére könyvelik. A kereskedelmi vállalatok saját költségeik fedezésére bizonyos rabat-ot kapnak. Ez azt jelenti, hogy árpolitikánkból kiíztük a tőkés rendszer szellemét mely szerint az értéktöbblet egy részét a kereskedelem kapta. A régi Jugoszláviában ez a rész nagy volt a korszerű gyáripár fejletlensége és a munkás kizsákmányolása miatt. Az egységes árrendszer lehetetlenné teszi akkumulációs rendszerünkbe a tőkés szellem visszatérését.

Az egységes árrendszerrel kapcsolatban vissza kell térnünk még az *előállítási ár* és a *termelési költségek* fogalmára. Emlegettük már, hogy az egységes ár egyik alapja az »átlagos előállítási ár«. Mit értünk egyes termelési ágak átlagos termelési költségei — előállítási ára alatt?

Minden vállalat kiszámítja összes termékeinek előállítási költségeit a mellékelt séma szerint. Az egyes vállalatok előállítási költségeit alapján a Szövetségi Tervbizottság kiszámítja termelési ágak szerint az átlagos termelési költségeket az olyan termékekre — termelési ágakra — melyekre az egész országban egységes árakat állapítanak meg.

Minden köztársasági ipari, bányaiipari és egyes termelési igazgatóság maga részéről szintén megállapítja azon termékek átlagos előállítási költségeit, melyeknek az egész országban egységes ára van, de amely termékeket köztársasági jellegű vállalatokban állítják elő. Az átlagos termelési költségek az egyes termelési ágakban tulajdonképpen a tőke szerves összetételét mutatják, mivel a korszerűbb, jobb műszaki felkészültséggel termelő vállalatok termelési költségei természetesen kisebbek és fordítva: a régi, elkopott gépekkel rendelkező gyárak elő-

1. Nyersanyag és az anyagi költségek						
2. Fizetések és a különböző járulékok						
3. A földolgozás általános költségei						
4. Számviteli leírások (amortizáció) (kalkulatív)						
5. Igazgatási költségek: a) az üzem igazgatósági költségei; b) a főigazgatóság közös költségei						
6. Az üzem eladási költségei						
7. Haszon						
8. A termelés forgalmi adója						
9. Az elosztás költségei (kereskedelem)						
I. Előállítási költségek						
II. Gyári önköltségi ár						
III. Teljes önköltségi ár						
IV. Előállítási ár						
V. Eladási ár.						
VI. Nagybani vagy kicsinybani eladási ár						

állítási költségei nagyobbak. Így aztán kialakul egy átlag minden termelési ágban és minden népköztársaságban. Ebből következik, hogy az egyik köztársaságban egy bizonyos árucikknek előállítási költségei kisebbek, illetve nagyobbak, mint ugyan e cikk átlagos előállítási költsége más népköztársaságban.

Innen következik az a már említett engedmény, hogy egyes esetekben lehetséges egyes köztársaságok területén az egységesnél kivételesen magasabb ár. Ezzel a rendelkezéssel hatástalanítottuk a termelési költségek ananikus képződését, amely a nem egyforma mértékű iparosítás és a tőke aránytalan összetételéből fakad.

Mivel az a különbség, amely az egész országban érvényes egységes ár és a kivételesen, egy népköztársaságban felemelt ár között képződik annak a népköztársaságnak a rendelkezésére áll, ahol ez a különbség keletkezett, — lehetőség nyílik arra, hogy az iparilag elmaradottabb köztársaságok gyorsabban fejlődjenek.

III.

Az ár tervszerű megállapításában, a többi elemek mellett, nagyon fontos szerepet játszik a haszon. Szövetségi kormányunk rendelete megállapítja a bányai és gyári üzemek valamint a többi gazdasági vállalatok hasznát.

A rendelet két fajta hasznot említ:

- a) tervszerű hasznot, vagyis a terv által megállapított és
- b) terv feletti hasznot.

Azt a hasznot, amely egyezik az illető termelési ágban megállapított átlagos haszonnal — *tervszerű haszonnak* nevezzük.

A rendes tervszerű hasznon kívül létezik különhaszon. Ez a haszon a korszerűbb racionálisabban termelő üzemekben keletkezik oly módon, hogy jobb gépei és általában a termelés nagyobb fokú gépesítése révén előállítási költségei kisebbek a megállapított átlagosnál. Mivel ez az úgynevezett különhaszon előre látott, ez is tervszerű haszon.

A *terv feletti haszon* az előre nem látott haszon. Ez úgy keletkezik, hogy a gyár a saját tervbevett költségeit a termelés folyamán leszállítja. Ezt a munkamenet jobb szervezésével, anyagmegtakarítással, kisebb-nagyobb újításokkal stb. érhető el. Ez a fajta nyereség előre nem látott, *terven felüli haszon* és egyedül a munkások és alkalmazottak odaadásának és munkabeosztásának stb. eredménye.

Ahogy vannak üzemek, amelyek az átlagosnál alacsonyabb, kisebb költségekkel dolgoznak, természetesen vannak üzemek, amelyek az átlagosnál magasabb költségekkel dolgoznak. Így, egyes esetekben — az üzemi számításba nem is vettek föl semmilyen hasznot, egyes üzemekben pedig egyenes tervszerű veszteséget kell előrelátni!! Természetesen az ilyen esetekben nagyon óvatosnak kell lennünk és nem szabad megengednünk, hogy az igazgatóság és a termelés rossz szervezése, anyagpocsékolás stb. miatt ilyen tervvel előrelátott veszteséghez jusunk!

Alá kell húznunk, hogy az üzemek haszna — a termelés jó és észszerű megszervezésének eredménye. A haszon nagyon sokban függ az üzemek vezetőségének rátermettségétől. A korszerűtlen, nem racionálisan termelő üzemeknek is nagy lehetőségeik vannak. A munka jobb megszervezésével és a munkamenet észszerűsítésével, bevezetett anyagmegtakarítással, termelési újításokkal az olyan üzemek is szert tehetnek terven felüli nyereségre, melyek különben tervvel előrelátott minimális haszonnal, vagy éppen tervvel előrelátott veszteséggel dolgoznak.

Ebből látszik, hogy a vállalatok nyeresége nem számtani műveletek következménye — mert a megállapított átlagos haszonkulcs mellett is, a nagyobb költségekkel dolgozó üzemek számokban nem valósíthatnak meg nagyobb nyereséget a jobban vezetett vállalatoknál.

IV.

Az állami vállalatok megvalósított hasznát, külön bankszámlákon könyvelik azon üzemek, termelési ágak főigazgatóságának hasznára, melyek a hasznot megvalósították. A megvalósult haszon legnagyobb része a közös, társadalmi államkasszába ömlik, mint a társadalomra hasznos befektetések anyagi alapja. A haszon kisebb része, legföljebb 20 százalék, megmarad a vállalat illetve a termelési ág főigazgatóságának. Ezekből az eszközökből kisebb befektetéseket lehet eszközölni azzal a céllal, hogy a termelést racionalizálják, azonkívül különböző műszaki és egyéb kísérletezésekre, valamint az egészségügyi és biztonsági be-
rendezések megjavítására lehet fordítani. A vállalatok úgynevezett alap-eszközeit (épületek, gépberendezés stb.) melyek komolyabb befektetést igényelnek csakis úgy lehet szélesíteni, nagyobbítani stb., ha a munkálatok bekerülnek a befektetési tervbe és illetékes tervbizottság jóváhagyja azokat.

A megvalósult különhasznot a termelés további racionalizálására használják fel, oly módon, hogy egy része, legfeljebb 50 százaléka megmaradhat annak a vállalatnak, amely megvalósította a rendkívüli hasznot. Ennek a haszonnak többi része azon termelési ág főigazgatóságának rendelkezésére áll, amelynek vállalataiban megvalósult. Ezeket az anyagi eszközöket kizárólag további racionalizálásra lehet felhasználni ebben az ágban, azért, hogy az átlagosnál nagyobb termelési költségekkel dolgozó kevésbé korszerű üzemek, utólérhessék az olcsóbban, jobban termelő üzemeket és hogy ezáltal az egész termelési ág szerves összetétele megjavuljon.

Végül, de nem utolsó sorban, a haszon egy bizonyos része befolyik a »vezetőségi alapba«.

V.

A *vezetőségi alap* anyagi eszközeit, különböző formában, a munkás-ság anyagi, kulturális és szociális helyzetének javítására fordítják. Ezekből az eszközökből a munkások és alkalmazottak szaktudását lehet gazdagítani, szak és egyéb tanfolyamok szervezésével. A különböző újítkók, rohammunkások és a munkában kitűnt munkások és hivatalnokok ebből az alapból nyerik külön pénzbeli jutalmukat. Munkás és hivatalnok lakások szintén az igazgatósági alap eszközeiből építhetők, úgyszintén a kiseddévők, napközi, kultur, sport stb. otthonok is.

A munkásosztály részére a vezetőségi alap létesítése oly nagy jelentőséggel bír, hogy annak alapelveit külön cikkben kell majd ismertetni. Most csak aláhúzzuk, hogy a százalék mely az igazgatósági alapba ömlik, változik. Attól függ, milyen fajta hasznból jön létre. A terven felül megvalósított haszon sokkal nagyobb részét kapja a vezetőségi alap mint a rendes, vagy rendkívüli tervvel előrelátott hasznból.

Mivel a vezetőségi alap eszközei a munkásosztály helyzetének megjavítását segítik, a munkások, alkalmazottak érdeke, hogy minél nagyobb legyen a vállalat terven felüli haszna. Ez munkaversenyre serkenti az egész munkaközösséget.

A vezetőségi alap egy bizonyos százaléka befolyik a központi alapba. A központi alapokkal a termelési ágak főigazgatóságai rendelkeznek és ezekből jutalmazták a vállalatok vezetőségét.

VI.

A mondottakban nagy vonalakban tárgyaltuk szövetségi kormányunk egyes rendeleteit, melyek alapját képezik a közgazdasági intézkedések sorának, — rendszert alkotnak, szervezeti rendszert, mely hivatva van a multból öröklött tőkés szervezeti formákat és módszereket eltávolítani közgazdaságunkból.

Az eddigiekből látszik, hogy az akkumuláció két válfaját különböztetjük meg és pedig az általános akkumulációt és az állami üzemek saját akkumulációját.

Általánosnak azt az akkumulációt nevezzük, amely közvetlenül az állam — másszóval a központi, társadalmi kasszába ömlik. Az üzemek és termelési ágak saját akkumulációja a haszonnak azon részéből keletkezik, amelyet a szövetségi kormány intézkedései az egyes üzemeknek és termelési ágaknak meghagynak.

Ellentétben a tőkés akkumulációs rendszerrel, ahol általános akkumulációról alig lehet szó (a magántőkés mértéktelen saját akkumulációjával szemben), a mi akkumulációnk nagyobb része általános. Az akkumulációnak ezt a részét, társadalomra hasznos befektetésekre használjuk föl.

Az akkumuláció a tőkés rendszerben csak a magántőkésnek szolgált, csak a magántőke árúit serkentette. Ez a termelés racionalizálását jelentette ugyan, de egyúttal a munkásosztály nagyobb kizsákmányolását is, mert ily módon a tőkések a termelési költségeket akarták lenyomni. A tőkés rendszer akkumulációja amely a munkás kizsákmányolását jelentette, közönyössé tette őt a termeléssel szemben. A nagyobb munkateljesítmény a munkásnak nem jelentett nagyobb darab kenyeret, csak a tőkések nagyobb hasznát.

Az állami gazdasági szektorban születnek meg csak az igazi feltételei gazdasági válalataink, munkásaink és hivatalnokaink serkentésének.

Az általános akkumuláció gazdasági életünkben jelentős anyagi eszközöket teremt. Ez biztosítja, munkánk eredményének, a kitermelt és felhalmozott érték, helyes és igazságos felhasználását és elosztását. Ily módon lehetőség nyílik arra, hogy országunk gazdaságilag elmaradottabb területeit és termelési ágait népeink megvalósult testvérisége és egysége szellemében tervszerűen fejleszthessük, tekintetbe véve a tényleges szükségleteket is. Az általános állami akkumuláció eszközei fedik általános, kulturális, szociális stb. befektetéseink kiadásait. Ugyan ezen eszközökből erősödik hazánk önvédelmi ereje, hős, hadseregünk, nemzeti és gazdasági függetlenségünk záloga.

Azok az anyagi eszközök, amelyek megmaradnak az egyes üzemeknek, vállalatoknak, iparági igazgatóságoknak, nagyobb gazdasági sikerek elérésére ösztönzik őket. A rendes tervszerű haszon arra serkenti a vállalatokat, hogy termelésük méreteit nagyobbítsák, a különhaszon pedig oda hat, hogy az üzemek, gyárak stb. feljavítsák alapeszközeik szervi összetételét vagyis, hogy a termelést észszerűsítsék és jobb munkateljesítményt érjenek el. A tervvel előre nem látott haszon arra serkenti az egyes vállalatokat, hogy termelési költségeiket leszállítsák.

Rendkívül fontos, hogy mindez nem csak a vállalatok szűk vezetőségét ösztönzi, hanem a széles munkás tömegeket is. Dolgozó népünk ezen intézkedések következtében nem csak az általános hasznos befektetéseken keresztül és életszínvonalának emelésével élvezi majd munkája eredményét, hanem közvetlenül az igazgatósági alapból is. Ez pedig a munkateljesítmény felemeléséhez és termelési versenyhez vezet, ami megint nagyobb akkumulációt — vagyis jobb életfeltételeket jelent.

VERSEK A MULTBÓL

**LÁTTATOK-E MÁR
MEGFOGOTT LELKET?**

Láttatok-e már nyomortanyákat,
Hol alvásba kerget a nincs,
Hol didere táncot járnak
S elmelepsz k egymás melegit?

Hallottatok-e már indulókat,
Korgó hasakban ó nótáit a vágnak
S vacogó fogakkal tenyeret lehelni,
És meghajolni éhen a fagyos halálnak?

És láttatok-e már bütykös újjakon
Nagyszemű olvasót?
Zsirméceses mellett ellesni
Virrasztva a drága szót, az utolsót.

És láttatok-e már megfogott lelket,
Amely egy sóhajban távozik
S a fűtetlen szoba falára
Dér-szilánkok szögeznek?

Aki nem látott, az jöjjön ki hozzánk,
E nyomortanya förtelmes zugába,
Hogy melótt meghal,
Bánkódva menjen a halálba.

Kishegyes, 1942 november hava.

ESTE A TANYÁN

Ólszagu testünket a
Munka kinja marja,
S a gondjejsze koponyát hasít,
Áttántorogtuk a márt is
S égnek tövisverte talpaink,
Alig halljuk egymás elköszönő szavát
Amint új kínlátásra indulunk.
Csöndben botlunk be a szobába.
Mert magas az újnyi küszöbünk,
Itt sem vagyunk hangosok,
Sóhajtanj sem merünk,
Mert félünk, hogy fölédred
Éhen elaludt gyermekünk,
S a pilleasszony is csöndes,
Ahogy krumpelit tálal az asztalon,
A vacsorához mécszet, a
Holdvilág küld át az ablakon.
Némán fogyasztjuk
Könnyel sózott vacsoránkat
S kínunk sokszor egymásra röhög;

A lábunknál a földön
 Egy kócos macska rekedten könyörög.
 A holnapra s a gyerekre gondolva
 Egyszer csak hirtelen jóllakunk
 S ledobjuk magunk a szalma-ágyra
 S hallgatják nyöszörgő gyermekünk,
 Egy darabig még nézzük a homályt,
 Ami piszkos szemünkbe csorog,
 A szoba falán lassan mászik a sovány álom
 S mint nagylábú pók, a szemünkre kutyorog.

Emlékezés a Dungserszki-tanyára 1939 nyarán.

EMLÉKEZÉS

Írta: RADICS NÁNDOR

Ezerkilencszáztizenhatot írtak. Budapesten laktunk. Nagyon emlékezetes napok, keserves évek voltak azok. Már két esztendeje dult az első világháború. Milyen élete lehetett akkor egy szegény gyári munkás fiának? ... Az anyám bejárónő volt. A »nagyságos« Horváth bankigazgatóéknál robotolt reggeltől napestig. A »nagyságos asszony« öt koronát fizetett az anyámnak napi munkájáért. Esténként megengedte, hogy az ételmaradékot hazavigye.

— Vigye Julis, lakjon jól a kisfia, meg az a korhely ura.

Korhelynek nevezte az apámat. Talán azért, mert éhbérért dolgozott. A gyáriigazgató azzal ijesztgette szegényt, hogy kidobattia a front-ra, ha fizetésemelést mer kérni.

Egy napon az anyámat a »nagyságos bankigazgató« úrék elküldték. Miért?

A bankigazgató úr bizalmaskodni kezdett az anyámmal. Úgy gondolta, hogy neki mindent szabad. Miért ne? A pénz ura volt. A női személyzettel erőszakoskodott. Aki nem hallgatta meg és nem hagyta magát elcsábítani, azt egyszerűen elzavarta. Az anyám reggel sírva panaszkolta apámnak, hogy elbocsátották. Szemléstülve mesélte, miért. Az apám felbőszült. Dühében akkorát ütött az asztalra öklével, hogy az odakészített szegényes reggeli a földre zuhant. Aznap reggel én és a kisöcsém nem reggeliztünk.

Az apám minden nap szomorúbban jött haza a gyárból. A gyárban hajtották, túlóráztatták a munkásokat. A túlórárt azonban nem fizették meg. Miért fizették volna?

— Örüljön, hogy nincs kint a fronton. — mondogatták a gyár tisztviselői valahányszor a munkások a túlóra megfizetését kérték. A túlóráért járó pénzt a gyártulajdonos »úr« vágta zsebre. Akkoriban ha valaki követelni merte a túlóráért járó fizetést, a frontra küldték. Apám hallgatott. Feleségét és két fiát féltette.

Mult az idő. Én a mozik előtt cigarettát árultam. Anyám pedig mosni járt. 26 éves volt, de negyven évesnek nézett ki. Megöregítette a munka, a nélkülözés és a mosókonyha párás levegője. Értem és az öcsémért dolgozott. Robotolt, hogy felnevelhessen bennünket.

Esténként arra tanított, hogy imádkozzunk... Imádkoztam én is, az öcsém is, hogy apámat ne zavarják el a gyárból. Mert akkor még vizes tej sem lesz reggelire, sem kukoricás kenyér, sem sülttök ebédre; moziba sem mehetünk. Mert vacsora helyett töbnyíre moziba mentünk. Nem volt mit vacsorázni. A moziban anyám könnyes szemére gondoltam. Fájt a szívem... Szegény kis öcsém mozi után is sírva követelte a vacsorát. Anyám — mit tehetett — kibontotta apám ebédporcióját, amit a gyárba szokott vinni. Öcsém evett, én néztem. Anyám azt mondta ilyenkor, hogy már felnőtt vagyok. Komolynak kell lennem. Felnőtt? 9 éves voltam — és nem vacsoráztam. Így éltünk. Nélkülöztünk, éhezünk, fáztunk.

Öcsém egy nap megbetegedett. Nem bírta az éhezést, a fázást. Tüdőbajt kapott. Hiába volt az írta... Apám nem győzte költséggel az orvost, patikát. A halál rátette az öcsémre csontos kezét. Anyám is betegeskedett. Már nem járt mosni. Apám és én kerestük meg a keserű kenyeret. Így tengődtünk máról-holnapra.

★

Apámnak volt egy jóbarátja. Kovácsnak hívták. Többször eljárt hozzánk. Ünnepeken vörös nyakkendőt hordott. A nyakkendőtüje is vörös rózsá volt. Nekem mindig fonyott csokoládét hozott. Emlékszem, leültek az asztalhoz és megkezdődött a vita. Egymást okosították. És együtt szidták elnyomóikat... Egyik vitájuk alkalmával felhozták az orosz cárt, Raszputint. Gyűlölték őket. »Nem soká tarthat ez így« — mondogatták. — Az orosz nép, a munkásember, a rongyos muzsik szabadságot akar...

Kovács látogatása, a viták megtanítottak látni.

A viták azonban egyszerre megszakadtak. Kovácsot a gyárból vették el a kakastollasok. Miért? Mert okosította társait, a kisenmmizett munkásokat. Tanította őket. Az igazgató megtudta. Telefonált a csendőröknek. És Kovácsot elvitték. Az igazgató »úr« szerint lázított. — Frontra vele!

Apám az állomáson beszélt utoljára Kovácsal. Sírtak mind a ketten... Aztán a vonat elindult. Vitte az embereket a véréhes vágóhídra.

Egyszer-kétszer levél érkezett, de aztán az is elmaradt. Nagysokára megtudtuk, hogy Kovács elesett az olasz fronton. Valahol Piavénál nyugszik teteme.

★

Keserőséggel gondolok vissza gyermekkoromra. A nyomorra. Az éhség és fázás okozta kínokra. A vacsorátlan estékre.

Emlékezem. A vörösnnyakkendős Kovácsra. Mindazokra a milliókra, akik a mi sorsunkat nyögték. Kitérülök egy könnycsepert a szememből... És diadalmasan nézek előre. A tegnap »sírjába hullt«. Új világ épül. Friss milliók dalától mámoros a földünk. Alkotó munkáskezek gyárakat, gépeket, — új arcú embert formálnak.

Vörösnnyakkendős Kovács, budapesti munkás is erről álmódott. És ha most felkelhetne valamelyik piavei tömegsírjából, sírva ölelne meg bennünket és harsányan kiáltaná az apámmal, velem és a dolgozó milliókkal: Éljen a szabadság!

AZ ÁLLAM MI VAGYUNK

Irta: LŐRINC PÉTER

Igy mondta Kishegyes és Bácska-Topola között valahol a vonaton egy magyar asszony. Így: Az állam mi vagyunk. Helyesen mondta. Jól mondta. Mert az állam csakugyan mi vagyunk. Mi — a nép. Mi — az összesség. Mi — a nemrég még kiközösítettek. A megaláztatottak, kisémmizettek. A nép. A leghatalmasabb. Aki mindig is alapja volt mindennek. Az államnak is. És aki mégsem volt az állam. Sőt. Aki fölé borult az állam. Annaira, hogy lélekzetvételeit sem engedett. Az óriásnak. Az elnyomottnak. Kizsákmányoltnak. Óriásnak, a népnek. Pedig mindig is tudta, sejtette, hogy csak ő, egyedül ő érdemli meg a hatalmat. Az életet. Jólétet. Az államot. Már régés-régi, ősrégi mesezajlások óta. Már akkor és mindig és mindmáig így szólt a mese. Úgy és csakúgy, hogy a szegény ember három fia közül a legkisebb, a legeslegkisebb, a nép az, aki megérdemli az országot. Aki meg is szerzi azt. Egyedül, önmagában. Rátermettségével. Eszével, fölényével. Igazságos harcával. Sárkánylebiró küzdelmével. Boszorkánylebiró harcával. Csukának vagy tündérnek, népbarátnak, igazságos hatalmasnak, népi erőnek, önmagának, segítségével. Messze maga mögött hagyva minden »elsőszüllöttet« és minden »második« fiút is: hűbérest nemest és polgári burzsoát egyaránt.

Mindez így van. Mindez így volt. De hogy a topolyai asszony, a vonat-vitatkozó kedves asszony is már tudatosan így tudja-látja, annak mégis csak nagy sora lehet, annak mégis csak nagy sora van.

Mert ugyan gondolhatta-e a bundás »elsőszüllött«, hogy most az egyszer az asszony, a harmadik, a vakarcs, a nép, megszólal és egy szavával fölibekerül és fölénybe kerül? Ludas Matyi mindig is észbeli fölényével győzött és így győzött Till Eulonspiegel is, akár Éró is meg a Naszreddin Hodzsa is és mind a Ludas Matyik, a népi jelképek. De hogy ez így, testi szemünk előtt, máról-holnapra megvalósul és úgy »ésszel mint erővel« fölibe kerül »a harmadik« asszony az »elsőszüllött« bundás úrnak, hát azt csakugyan nehéz felérni ésszel — egy bundás észével.

Mert az állam csakugyan mi vagyunk.

Ezt a nép mindig is érezte. Habár nem is volt így mindig. Habár ellenségnek is éreztük az államot. Mert az is volt. Mi voltunk és mégsem mi voltunk. Más volt az állam. Valahogy úgy éreztük, miénk kell legyen, de megloptak bennünket benne, vele és általa. És meggyűlöltek. Nagyon gyűlöltek az államot. És féltünk tőle. Főleg féltünk tőle. Mert csak rosszat várhattunk tőle. A más államától, ami miénknek hazudja magát, pedig azért is jött, hogy fölibénk kerüljön. Megloptak bennünket és ha valaki — egyén, vagy valaki — egész osztály vissza akarta lopni az ellopottat, elénk terpeszkedett az állam, csendőr formájában, rendőr formájában, börtön képében, bíróság képében, adó képében amit ellenünk használtak fel és — odakiáltotta: eddig és ne tovább! Csak az én testemen át lophatod vissza magadnak a napot! Amit mi pedig nem is éreztünk lopásnak. Mert a miénket akartuk vissza. A tolvajtól. De miránk kiáltotta az állam mégis a tolvajt! A fogd-meget!

Nem szerettük. Gyűlöltek. És féltünk tőle. Vele ijesztette az anya a gyermekét. A csendőrrrel! Mert a csendőr volt az állam. A csendőr. Meg a finác. És az erdőőr, mezőőr, fegyőr, börtönőr, hóhér. A kamat és a paragrafus. Ami a vérünket szívta.

Ha csak lehetett: kárt okoztunk neki. Ha csak lehetett — rászedtük, ahol értük. Ha csak lehetett — megloptuk. Ellenségünk volt. Ellen-

ségünk hatalmi szerve. Ha sztrájkoltunk, — ő volt a sztrájk törő és a provokátor. Ha felvonultunk ő volt a sortűz és a tömlőc. Ő volt az, aki a kis visszaszerzőket hüvösre tette és a nagy szerzőknek odanyújtotta a népét.

Mindig és mindenkor. Emlékezzünk csak XIV Lajosra. Hiszen ő mondta, hogy: Az állam én vagyok! Nem mondott igazat. Ő is volt. De az uralkodó osztály megbízásából volt az. És ő volt az, aki mesteri fölényrel kezelte az államkölcsonők finom műszerét. Mi is volt az államkölcson XIV. Lajosok kezében! Az állam felvette a pénzt a bankártól, az egyestől. Azután fizette a kamatokat és esetleg visszafizette, törlesztette a tőkét magát is. Kinek a pénzből törlesztett az állam? No, de természetesen: ebben az esetben az állam a — nép volt. A bankár adta a kölcsönt és az ő zsebébe került a kamat és tőketörlesztés. Aki semmit sem látott a kölcsönből — az a nép volt. De ő fizette a kamatokat, ő törlesztette a tőkét. Az adóból, a vámból, az annyi sok cimletből.

Amit csak a nép fizetett. Mert a nemes, mert a pap természetesen mindezt nem fizette. »Mi úgy tanultunk őseinktől, mondták az akkori uralkodó osztály tagjai, hogy a nemesek katonáskodással, a papok imádjukkal, a nép pedig munkájával és pénzével adózik.« Így volt. De így van ma is, ahol nem történtek változások. Így van többek között, mondjuk, Amerikában is. Hogy is volt csak a háború alatt, alig egy-két éve? Megkérte szépen az államot a nagytőkés: Építs fel egynéhány gyárat részemre. Háború van, fontos a minél nagyobb tömegtermelés, építs gyárat. Az állam felépítette a gyárat és átadta a termelés és hasznélvezés céljára a nagytőkésnek. Kinek a pénzén, honnan emelte az állam a gyárat? Az adókból, a vámokból, a mindenféle címen befolyó népi eszközökből. És a felépített gyárat, aranytálcán nyújtotta oda a gyárosoknak, Termeljetek, gazdagodjatok! És fizessetek minél kevesebbet vissza — bér formájában — a népnek. Adjátok jó — drágán az árút, hogy a nép ne jusson hozzá.

Az állam mióta csak megszületett, világra-termett, mindig az uralkodó osztály hatalmi szerve volt a nép elnyomására. A bundások állama volt az állam és mindig a kisemberek és nők ellen irányult. Ő, hogy megijedtek az asszonyok a bundás urak egy szavára! Tulajdonképpen mi is történt? Amit a bundás elsöszülött még mindig nem tud megérteni. Hogy még mindig nem ocsúdott fel?! Egyszerű helycsere? Vagy valami sokkal, roppantul nagyobb, fontosabb világrengetőbb történt?! Hiszen helycsere is történt már a történelem folyamán jó egynéhányszor. Jött egy új osztály és leváltotta a régit. Átvette az államot is persze. A rab-szolgatartótól átvette az államot a hűbérúr, ettől meg a bundás jópolgár. Más osztály került az élre. De a nép továbbra is kirekesztett volt. És most? Világrengetően nagyobb dolog történt. A nép vette át a hatalmat. Átvette az államot, amiről mindig azt hazudták neki, hogy ő az már is, solhase törekedjék hát arra, hogy átvegye. Felesleges erőfeszítés! Nem tartotta feleslegesnek. Harcolt érte évszázadok, évezredek óta. És ma itt — sikerült. Győzött. Átalakította az államot. Magáévá tette. Az állam mi vagyunk! Mi mindannyian. Apraja-nagyja. Férfia-nője. Munkása-parasztja. kismestere-kiskereskedője, értelmiségije. Minden becsületes emberé. Csak épen a bundás üzérkedőket zártuk ki belőle. A tolvajokat. A népmegrablókat. Akik még ma is a régen oly jól jövedelmező mesterséget akarnák folytatni. Akik ma is ámítani akarnák még a népet. Mert nem tudják elhinni, hogy minden megváltozott. Hogy ami ezer éveken át »igaz« volt, az ma már jogilag is — nem csupán a valóságban — hazugság!

Nehéz is ezt elhinni. Különösen azok részéről, akiket ez a valóság nem elégt ki. A néhány »elszülött« részéről. Mi, milliónyi többiek, egyre könnyebben hisszük el a valóságot. Mert megtapintható, kézzelfogható.

Egyre kevesebben vannak, akik még nem eszméltek fel, akik még nem tudják elhinni a rettentő horderejű valóságot. Lehetséges, hogy éppen a mi időkben, a mi szemünk láttára történik meg a világtörténelem legnagyobb változása?! Lassan-lassan mindannyian fölébredünk. Megcsipkedjük karunkat, érezzük, hogy fáj: szóval ébren vagyunk. Nem az ezeréves álm folytatásáról, továbbálmodásáról van szó: Valóság mindez! Megjött a mesebeli herceg. Csipkerózsika felébredt. Örök életre, boldogságra.

A topolyai asszony már hiszi, tudja a nagy igazságot:

— *Az állam mi vagyunk!*

CSÉPE IMRE:

ÜLDÖZ AZ ÖSÜNK

Mint szilaj paraszt-bika futunk a tegnaptól a mába,
Új legelők virágos illata hív,
s megindulunk azős csordából kiválva.

Játékos kedvvel cikázunk előre,
nyomunkban az ispán-tegnapok pulija csahol,
végtelen mezőkön a napba nézünk,
s világot szarvunkra-vevő az erónk.

Utánunk öregapánk emléke lohol
Visszatérítő gulyás akarattal.
Pipás, bagós, mokány ösünk
estoráva! nyomunkba durrog.

Hosszúra nyúló éjszakákon kerget
a vén keményfejű pásztor:
álmunkba nyúl alakja, ahogy szalad utánunk
szürtyögő, bűdös, pipával.
Gatyája lebben, bocskora csusszan,
már éppen, hogy csak el nem ér.
Meg-megbotlik az új buckákön,
ahogy kötekszik utánunk szegény.

Megállj! — kiabál ránk — Ti döglénivalók!
S pipája mellől nagyot köp felénk.
Azt hiszitek, máshol jobb a legelő?
Visszajönnétek ti még!

Pipáját zápfogára tolvá álmunkba durrant egy nagyot,
s aztán visszalebben a múltba,
hol várják zsiros, buta pásztorok.

Mint szilaj paraszt-bika
új viadalokra-edzett akarattal rontunk előre,
elhagyva az ösdi legelőt,
mert jobbnak és szebbnek csábít illata.

FARKAST A SZŐRÉRŐL

Irta: MAJTÉNYI MIHÁLY

Reggel öt óraker indul a vonat a Tisza felé.

Piszkosszürke ösködben úszik, egészen belesímul a tájba. Csak aki közeljön a sínekhez, az látja: más a köd és más a kémény füstje; más-színi a gőz is, amelyet a csapok ontanak szüntelenül a kocsik alján.

Megtört vagy elmulasztott álmok takarója alatt moccan a fele utas, végig a kocsikban. Ezek a rianó lelkek. Ha zökken a vonat és megáll hirtelen, mindig akad, aki álomittasan, ijedten belekérdez a félhomályba:

— Hol vagyunk?

Sokszor nincs válasz, legtöbbször, csak találgatás. Azt senki emberfia nem veszi lelkére, hogy álombólriadt embernek kapásból tanácsoljon. Mert lehet hogy ugrik mindjárt, csomagol és ugrik az ajtónak, kiperdül a ködös-szürkés hajnalba, idegen állomáson talán és akkor jaj a lelkének!

A tapasztalt utas ilyenkor visszakérdez:

— Aztán hová készül?

Mert az derül ki legtöbbször, hogy kár volt felriadni az alvónak. Van még vagy három állomás odáig, hiszen odatartunk mindannyian.

Riadt már fel becsei utas Földvárnál — álomból riadt szegény, még csak ki sem nevettek. Csak legyintettek.

— Csak aludjon, alhat még no!

Ez már nem is szürkület, ez maga a ködös reggel a kocsiban. Döfögeti az alvó szemét a világosság, pislog az utas és felriad. Aztán nyugtózódik.

Ahány ember, annyiéle a nyugtózódása. Az egyik a balkarját lendíti ki, a másik mindkét kezét egyszerre. Van aki csak úgy macskamódra, derekát egyengeti és lábával segít hozzá.

Friss, ropogós menyecske, kosárral az ölében, reggeli dévajsággal neveti a nyugtózódót.

— No hiszen — mondja — megjárná maga Nagyfényen!

A nyugtózódó felegyenesedik, csodálkozva.

— Miért ott?

Neveti mind a körülülő. Már aki tudja a szokást: lányos háznál nyugtózódni, Északbácskában, álmosággal kérkedni férfiembernek nagy tiszteletlenség. Ki is dobják tán érte az embert!

Neveti a nyugtózódó is, most már érti a menyecskét. Ördög ez az asszony nép, csiklandóssá teszi a férfi ember minden mozdulata.

Földvár táján új utas kapaszkodik a kocsiba. Gazdaember, látni a csizmáján, ruháján. Nem is öreg, középkorú, negyven körül. Úgy hordozza körül tekintetét, mint aki keres valakit. Keres is nyilván, falubelit, de senki sem jött vele a kocsiba.

Letelepszik hát idegenek közé. Szemben vele iparosformájú ember ül, micisapkával. Nézik egymást idegenül. A gazdaember kezdi aztán a beszédet.

— Maga hová tart?

— Csak ide, Zentára, — mondja a megszólított.

Van valami urbánus gőg benne, a nagyobb távolsághoz szokott ember hangja, amivel riasztani lehet a föld emberét: messzebből jövök és

messzebbre jutok. Csakhogy a gazda meg sem rezzen a nagyobb távol-ságtól, pedig a jegye csak ideszól, a szomszéd szállásra.

— Úgy látom maga valami mesterúrféle...

A. micisapkás belepislog a másik szemébe. Mintha gondolkozna, mennyit is mondjon el a dolgából? Aztán lassan mondja.

— Nem vagyok én mester! Csak munkás. Munkás hát, építőmunkás.

— Mert volna nálam — mondja a csizmás ember — napszámmunka tavaszra. Ledőlt a kémény. Ha volna kedve...

— Hát nincs ember ott a faluban, aki megcsinálná — kérdezi a micisapkás. Látni rajta a sértődöttség: fontos dologban útrakelt s most itt Földvárnál leszólítják, kéményt csinálni. Berzenkedik benne az öntudat.

— Hát nem éppen mindjárt kell — engeszteli a gazda. — Csak úgy gondoltam. Tudja — szól és közelhajol — most én szegény vagyok...

A körülülők felnevetnek mind. A micisapkás is. Mert nem úgy néz ki a csizmás, mint aki szegény. Legfeljebb úgy, hogy nagyon ravasz.

— Túljó az a ruha ahhoz, hogy maga szegény legyen!

— Jaj hát ez az én régi ruhám! Régi ruha ez nagyon. Tudja, én jólelkű ember vagyok. elosztottam a földemből hús láncot és most nem jut nekem ruhára. Meg kéményre.

— Elosztott? — kérdi kandi hangon egy rongyos ember a gazda mellett.

Az meg erősködik.

— Hát, elosztottam. Vagy megszavazták, elvették..., mindegy az. Jusson a szegénynek is!

Ravasz ember ez nagyon, látja az egész kocsi, de csak hagyják. Engedi a szegénység: beszéljen most ő. Mi van ugyan a lelkében?

— Legyen már egyszer a szegénynek is földje — kezdi... — Pedig nem érdemlik meg. Márhogy igen sokan közülük... Mert ne gondolja ám, hogy minden földművelő ért is a földhöz. Á!

— Eztet én nem tudom —, mondja zárkózottan a micisapkás.

— Persze hogy nem érti, — kap bele a horogba a csizmás. — Nem érti, mert maga mesterember. Aki földhöz jutott, annak csak kis része ért ám a földhöz. Vagy nem becsüli meg. Azért nincsen most egyeseknek kenyere!

Ravasz ember ez nagyon, De a kocsi utasait nem lehet félrevezetni. A csizma alól nagyon is kilátszik a — lóláb.

— Ha nincsen, majd lesz — véli harciasan a menyecske.

— Mindenki a maga káriján tanul — mondja a rongyosruhájú. Még tán maga is!

— Én is kaptam földet, oszt meg is művelem, de hogy!

A jólelkű ember meghátrál az egyhangú roham elől. Látja, hogy ezekkel nem bir ügysem, hallgatásba mélyed. De furdalja mégis a tudás-vágy, ha már vonatra ült, szeretné tudni, mi van a világban. Halkan, mint aki suttog, odafordul megint a micisapkáshoz.

— Maguknál még tartanak konferenciát?

— Tartanak bizony! Minden vasárnap délután. Meg munka után is sokszor.

— És mit kapnak ott?

A kérdés meghökkenti a munkásembert. A konferenciákon tanulni lehet magvas dolgokat, igaz, néha osztanak is ezt-azt... Nicsak, hát a gazduram csak erre gondol? Na majd ő megválaszol.

— Hát osztanak bizony, kinek ami kell. Maguknál nincs konferencia?

— Én nem járok közéjük — mondja büszkén a csizmás!

Tiszta kulákgóg mondatja velé a szavakat. És ebben a percben kiesik a körülülők érdeklődéséből, most már azt sem nézik ki belőle, hogy ravesz ember. Mert ez már a harácsoló tiszta hangja volt ez a pár szó, a közösségből kiesett emberé, aki buzabónok árnyékában és a telt kap-tár mögül alattomos fügét jött mutatni a többinek — kicsit suttogni jött, hogy így, meg úgy, a szegény ember nem érdemi a földet, bár én irtó jóember vagyok, dehát tudják kérem...

Mikor a földvári tanyáknál leszállt és felkapaszkodott az ott vára-kozó kocsi-ra, lapos pillantást küldött az induló vonat felé. Azok meg a fülkéből visszapislogtak rá.

Mostanában sokat hallottam róla: odakünt a falvakban, a tanyákon megindult az eltolódás, elkülönülés. Magyarul: most már megismerik szőréről a farkast. Hát most láttam, bizony igaz, nagyon igaz ez!

Benne vagyunk a tisztulásban. És mindenki tudja már: farkast a szőréről...

A SZOVJETUNIÓ GAZDASÁGI EREJE

Irta: Kurszkij Alekszandar

Az új Sztalini ötéves terv, amelynek megvalósítását olyan nagy lelkesedéssel tette magáévá az egész szovjet nép, folytatja a szovjet társadalom fejlődésének a Párt tizenharmadik kongresszusa által kijelölt útját, — amely a szocialista társadalom kiépítése befejezéséhez és a szocializmusnak a kommunizmusba való fokozatos átmenetéhez vezet. A Sztalini ötéves tervek hazánkban megvetették a szocializmus alapjait, megvalósították a kommunizmus első vagy alacsonyabb fokát.

A szocializmusnak és kommunizmusnak, mint az új társadalom két fokának tudományos meghatározását még Marx állította fel, aki bebizonyította, hogy a kommunizmus magasabb fokába való átmenet a termelő erők magas szívonálát követeli meg, amikor az emberiség sokoldalú fejlődésével párhuzamosan a társadalom gazdagságának összes forrásai szélesmedrű folyamot alkotnak. A szocializmus termelő erőinek viharos fejlődése alapján a termékek bősége, a kultúra virágzása és a tömegek kommunista nevelése végleg megsemmisítik a régi társadalom »eredendő bűnét«. A társadalom csak ekkor írhatja fel zászlajára: »Mindenki a tehetsége és mindenkinek szükséglete szerint«.

A marxizmus megalapozói természetesen nem mutathatták meg a szocializmusból a kommunizmusba való áttejlődés kézzel fogható utait. Ezt Lenin és Sztalin tették meg, akik megteremtették a szocializmus közgazdaságtanát. Sztalin kifejlesztette Lenin tanítását a szocializmusnak egy országban való győzelméről, kidolgozta a program tudományos megokolását, a szocialista társadalom építésének, valamint a kommunizmus magasabb fokába való átmenet útait és módszereit. Sztalin meghatározta a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladatát, amelynek megoldása a kommunizmusba való átmenet anyagi alapját teremti meg.

Sztalin azt tanítja, hogy tökéletesen lehetséges a kommunizmust fölépíteni egy országban, különösképen egy olyan országban, mint a Szovjet Szövetség.

A szocializmusból a kommunizmusba való átmenet ugyanazon társadalom fokozatos fejlődésének útján valósul meg, amely társadalom a termelő eszközök köztulajdonán alapszik. A szocialista berendezkedés

fejlődése és megerősödése teremtj meg a kommunizmus magasabb fokába való fokozatos átmenet előfeltételeit.

Ezen előfeltételek mindenekelőtt a szocialista ország termelő erőinek nagyfokú növekedésén alapulnak. A termelő erők színvonala, amely a termékek bőségébe és a szükségletek szerinti elosztásába való átmenethez szükséges, olyan fokot kell, hogy elérjen, amelyn az egy lakóra eső termés tekintetében is túllépi bármelyik fejlett tőkés állam jelenlegi színvonalát.

Egy ország gazdasági erejét nem az igazi termelés általános mennyisége mutatja meg, hanem annak viszonya a lakosság számához. A Szovjet Szövetség lakossága sokkal nagyobb, mint az Egyesült Államoké és néhányszor több, mint Angliáé. Ebből az következik, hogy egy lakóra vonatkoztatva az igazi termékek bőségének megteremtéséhez a Szovjet Szövetség iparának sokkal nagyobbnak kell lennie, mint a tőkés világ legfejlettebb államainak, az Egyesült Államoknak és Angliának.

Hogymódon a szocializmusból a kommunizmusba való fokozatos átmenet idején a Szovjet Szövetséget a gazdasági fejlődés óriási feladatainak megoldása várja. Ezen alapvető gazdasági feladatokat megoldani azt jelenti, hogy be kell érnie és maga mögött kell hagynia a Szovjet Szövetségnek a legfontosabb tőkés országokat gazdasági tekintetben, azaz az egy lakóra eső ipari termékek mennyiségében.

»Csak abban az esetben — mondotta Sztalin — ha a legfőbb tőkés országokat *gazdaságilag* elhagyjuk, számíthatunk arra, hogy hazánkban tőkéletesen elég szükségleti cikk lesz, hogy a termékekben bőség áll elő és lehetőség nyílik számunkra megvalósítani a kommunizmus első fokából annak második fokába való átmenetet.«

Hogy alapvető gazdasági feladatát tőkéletesen megoldhassa, hazánkban nagyon rövid idő alatt kellett megtenni a gazdasági fejlődés óriási útját és Lenin-Sztalin pártjának vezetése alatt hatalmas átalakító és építő munkáját kellett elvégezni.

A sajátos történelmi fejlődés következtében a forradalom előtti Oroszország műszakilag és gazdaságilag elmaradott ország volt. Területileg a világ legnagyobb állama. Lakosságának száma szerint a világ harmadik állama és termelése a világ országai között az ötödik helyen állott. Különösen elmaradt volt az egy lakóra eső termés tekintetében.

A három Sztalini ötéves terv idején a Szovjet Szövetségben a termés óriásit fejlődött. Ez, ahogyan, Sztalin mondotta: »ugrás volt, amelynek segítségével hazánk az elmaradt országból vezető országgá, földművelő országból ipari országgá változott.« Ezt az ugrást az ország szocialista iparosításának és a parasztgazdaságok kollektivizálásának bolsevik politikája tette lehetővé. De multbani nagy elmaradottsága miatt a tőkés országok előnyét gazdasági viszonylatban a háború előtti években nem hazánk szüntethette meg teljesen.

A szovjet nép békés építő munkáját félbeszakította a háború, amely megkövetelte, hogy a front szükségleteire óriási anyagi erőket és munkát fordítsunk. A háború népünk anyagi és szellemi erejének nagy vizsgálója volt. A nagy honvédő háborúban aratott történelmi győzelem következtében a Szovjet Szövetség lehetőséget nyert a békés építő munkához való visszatérésre.

A hazánk gazdaságára fontos vidékek ideiglenes megszállása nemzetgazdaságunknak nagy károkat okozott. A német megszállás következményeinek fölszámolása a szovjet néptől nagy erőfeszítéseket követelt. Elég ha megjegyezzük, hogy az új ötéves terv által előrelátott nagyobb munkáknak fele az elpusztított területek gazdaságának újjáépítését szolgálja.

Ezzel egyidejűleg, a háború alatt történt építkezések következtében ma abban a helyzetben vagyunk hogy az ország gazdaságának fejlődését meggyorsíthatjuk. Tudvalevőleg a háború alatt a Szovjet Szövetség keleti vidékeinek iparosítása, a termelés műszaki részének megszerzése hatalmas lendületet nyert.

A Szovjet Szövetség mentes a tőkés rendszer gyógyíthatatlan betegségeitől. Őt nem fenyegetik gazdasági válságok és munkanélküliség. A Szovjet Szövetség közgazdasága a kiszélesített szocialista újjátermelés törvényei szerint fejlődik. Az új ötéves terv hazánk termelő erőinek újabb óriási növekedésére, gazdasági hatalmunk további erősödésére, a szovjet nép anyagi és kulturális jólétének fokozott emelkedésére ad lehetőséget.

Az új ötéves terv végeztével az ipar az 1940-es színvonalnak másfélszeresére kell hogy emelkedjék, a mezőgazdaság több, mint a négy-szeresére és a szállítás több, mint a háromszorosára. Ezzel a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladatainak megoldásában egy további lépést teszünk előre.

A terveket hosszabb időre beállítva Sztalin rámutatott arra, hogy »a Párt elhatározza a közgazdaság új, nagy emelkedésének megszervezését, amely lehetőséget adna, hogy az ipar a háború előtti színvonal háromszorosára nőjön.« Sztalin a szovjet nép elé óriási feladatot állított. Ha ezt megoldjuk, akkor évente 50 millió tonna vasat, 60 millió tonna acélt, 500 millió tonna szenet és 60 millió tonna naftát termelünk. Csak ilyen feltételek mellett mondhatjuk, hogy hazánkat minden eshetőséggel szemben biztosítottuk.

Az ipari termelést a háború előttinek háromszorosára emelni azt jelenti, hogy a termékek értéke (1926—27-es árakban) több mint 400 milliárd rubelre emelkedik. Ehhez az ipari termelés megkészszerzése szükséges. Ilyen feltételek mellett a Szovjet Szövetség jelentősen túllépi az Egyesült Államok ipari termelésének abszolút mértékét és megközelíti az Egyesült Államok háború előtti — egy lakóshoz viszonyított — termelésének színvonalát.

A Kommunista Párt ezen terveiről szólva Sztalin kijelentette, »hogy a megvalósításukhoz három ötéves terv lesz szükséges — ha nem több.«

Ezen óriási programnak ilyen rövid történelmi határidő alatt való megvalósítását az teszi lehetővé, hogy a szocialista közgazdaság magasabb fokú és ez annak az eredménye, hogy a kommunizmus építését a szocialista állam tervszerűen hajtja végre. A szocialista állam és a Bolsevik Párt politikája a szovjet ország létalapja. Lenin és Sztalin nagy pártja fölfegyverezve a társadalmi fejlődés törvényeinek ismeretével, szervező és nevelő munkájával új munkateljesítmények véghezvitelére felkészíti a népet és megnyitja az utat a tömeges kezdeményezés előtt. A szovjet nép a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladatai megoldásának Sztalini programját elismerte sajátjának. A szovjet közgazdaság tervszerű jellegének, válság nélküli fejlődésének a munka szocialista módon való megszervezésének fölénye, a szovjet áll-

lam vezető és szervező ereje és a Bolseviki Párt biztosítja a szovjet társadalom termelő erői fejlődésének meggyorsulását.

Az ipar fejlődésének iramában a Szovjetunió a világ első helyén áll. Az 1929—37-ig terjedő időszakban az ipar évenként átlag 20 százalékkal fejlődött, míg ugyanebben az időben a tőkés világ fejlődése 0,2 százalékra rúgott. Az ilyen iramú fejlődés óriási fölényére támaszkodva érthette el a Szovjet Szövetség rövid idő alatt iparának magas színvonalát. Az ipari termelés mennyisége a harmadik ötéves terv alatt a Szovjetuniót a világ második és Európa első országává tette. Elmaradt mögötte Németország, Anglia és Franciaország.

Az egy lakóshoz viszonyított termelés tekintetében a Szovjet Szövetség messze maga mögött hagyta a forradalom előtti Oroszország színvonalát. 1913-ban Oroszország ipari össztermelése egy lakóra számítva hússzorta kisebb volt, mint az Egyesült Államoké. Ez a különbség 1940-ben nem volt nagyobb a háromszorosnál. Emellett szemellett kell tartanunk, hogy a Szovjet Szövetség lakossága sokkal gyorsabban szaporodott, mint a nagy tőkés államokban.

Az alapvető gazdasági feladat sikeres megoldásánál nagy jelentősége van annak a körülménynek, hogy hazánk óriási természeti gazdagsággal rendelkezik, sokkal nagyobb, mint bármely más ország. A szén, nafta, tőzeg, vasérc, apatit, erdő, vízierő és más tartalékok tekintetében a Szovjet Szövetség a világ első helyén áll. Elég ha azt mondjuk, hogy a Szovjet Szövetség köszön tartalékai a tőkés országok köszön tartalékainak felét teszik ki és vasérc tartalékai pedig nagyobbak, mint a világ összes tőkés államaiban.

A Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladata megoldásának fontos feltétele a szocialista halmozás további növekedése. Hogy a főbb tőkés országokat gazdaságilag elhagyhassuk, »mindenekelőtt szükséges — amint azt Sztalin mondotta — föltartóztathatatlanul előretörni. áldozatkészen és odaadóan fejleszteni szocialista iparunkat.

A halmozás magas foka a Szovjet Szövetség kiszélesített szocialista újjátermelésének jellegzetes vonása. Az ipari beruházások, amelyeket az új ötéves terv ír elő, a második ötéves tervet két és félszeresen, az elsőt pedig hatszorosan múlják felül. Ez lehetővé teszi nemcsak a háború előtti alapok elérését, de azok elhagyását is.

Az alapvető gazdasági feladat gyors megvalósításának feltételeként tekinthetjük az ipar műszaki színvonalának emelkedését és a szovjet tudományok további fölvirágzását. A Szovjet Szövetség iparát az jellemzi, hogy a gépipar aránylag sokkal nagyobb helyet foglal el, mint a tőkés országokban. Az ötéves terv szerint 1950-ben két és félszer annyi gépet termelünk, mint 1940-ben. Ez a gépipar részét az ipari termelésben a háború előttihez viszonyítva még magasabb fokra emeli.

Az új ötéves terv végén a vaseszterga padok száma 1 millió 300 ezer lesz, ami 30 százalékkal több, mint amennyivel az Egyesült Államok rendelkeztek 1940-ben. A szovjet gépipar növekvő ereje fontos alapja a szocialista halmozás magas iramának, a műszaki-gazdasági függetlenségnek és az ország véderejének és nagy jelentőségű tényezője lesz a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladata gyors megoldásának.

A nemzetgazdaság műszaki fejlődése egyre jobban meggyorsítja a kiszélesített szocialista újjátermelés iramát. Tudnunk kell, hogy mindenekelőtt a tudomány és a technika terén dől el az előttünk álló történelmi időszakban a szocializmus és a tőkés rendszer gazdasági versenye.

Az új ötéves terv megvalósítja Sztalin szavait a mindennemű tudományos és kutató intézetek nagyarányú kiépítéséről. Ezen intézetek a legteltesebb erő kifejtésére adnak lehetőséget a tudománynak. Ezenkívül még a közeljövőben, ne csak utolérjék, hanem megvetik az alapját annak, hogy a Szovjet tudósok túl is szárnyalják a külföldi tudomány vívmányait. A műszaki tudományokra vonatkozó intézkedések a dolgozók szaktudása a háború előttinek körülbelül másfélszeresére emelik. Mindez megteremti a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladatainak megoldásához szükséges előfeltételeket.

Az alapvető gazdasági feladatok gyors megvalósításának további előfeltétele a szakmunkások számának szaporodása a nemzetgazdaság minden ágában. A kommunizmusba való átmenet megkívánja a dolgozók kulturális, műszaki színvonalának a mérnöki munka színvonalára való emelését. Ez teszi lehetővé a szellemi és testi munka között fennálló ellentét megszüntetését.

Lenin és Sztalin tanítják, hogy a magas fokú termelékenységű munka szükséges a kommunizmusba való átmenethez. A tervszerű gazdaságkodásnak és a munka szocialista szervezése óriási előnyének köszönhető, hogy a Szovjet Szövetség a munka termelékenysége növekedésének tekintetében az összes tőkés országok előtt áll. 1913-tól 1937-ig terjedő időszakban az Egyesült Államokban a munka termelékenysége 150 százalékkal nőtt, a Szovjet Szövetségben pedig 300 százalékkal. Az új ötéves terv szerint a termelékenységnek 1950-re a háború előttihez viszonyítva 36 százalékkal kell nőnie. A szocialista társadalmi munka termelékenységének további növekedése a nemzetgazdaság tartalékainak teljes kihasználását követeli meg. Ezen tartalékok a szerszámok, nyersanyagok, stb. kihasználásának fokozásában, az anyagi javakat közvetlenül termelő személyek számának szaporításában és a hivatali igazgatói gépezet megjavításában és megerősítésében rejlenek. »És minél nagyobb lesz nálunk a munka termelékenysége, minél tökéletesebb lesz a termelési technika — mondotta Sztalin — annál gyorsabban hajthatjuk végre ezen legfontosabb gazdasági feladatot, annál inkább rövidíthetjük meg a megvalósításhoz szükséges időszakot.«

Mindennek a végrehajtása a nép életszínvonalának nagyarányú emelkedését teszi lehetővé. A tőkés rendszerben a népjólélem jelentős részét a kizsákmányoló osztályok élősdi fogyasztása emészti fel. Az anyagi javak termelésének és a tőkés halmozásnak növekedése a munkásosztály viszonylagos és abszolút elszegényedésével párhuzamosan történik.

A termelő eszközök társadalmi tulajdona és az a tény, hogy a Szovjet Szövetségben megszűnt az embernek ember által való kizsákmányolása, oda vezet, hogy a termelés és a szocialista halmozás növekedése a nép jólétének rendszeres fölemelkedését eredményezi.

A dolgozók jólétének emelkedése a szovjet társadalom fejlődési törvényének tekinthető. Az új Sztalini ötéves terv nemcsak a háború előtti életszínvonal helyreállítását irányozza elő, hanem a népjólélemnek több mint 30 százalékos növekedését, valamint a szükségleti cikkek háború előtti fogyasztásának lényeges túllépését is.

A fogyasztás növekedése a termelés és fogyasztás közötti ellentét hiánya a Szovjet Szövetségben a szocialista termelés nagyarányú emelkedésének egyik forrása. És ez egyúttal a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladata sikeres megoldásának egyik legfontosabb előfeltétele.

A Szovjet Szövetség gazdasági és társadalmi átalakulásának óriási Sztalini programja új, dicsőséges munkatettekre lelkesíti a szovjet népet. Az új ötéves terv befejezése jelentős lépés a Szovjet Szövetség alapvető gazdasági feladatának megvalósításában — hazánk előrelépésében a kommunizmus felé. És a szovjet népet magabiztosan vezeti ezen az úton Lenin és Sztalin nagy Pártja.

A MAGYAR FASIZMUS

IDEOLÓGIÁJA

Irta: SÁNDOR PÁL

A reakciósök újabban előszeretettel hangsúlyozzák, hogy a magyar fasizmus születésnapja 1944 október 15, vagy legalább is március 19, amivel azt akarják mondani, hogy a magyarországi fasizmus tulajdonképpen erőszakos úton, hitleri parancsra jött létre. Ami tehát a fasizmus neve alatt Magyarországon végbement, abban a magyarok, még a magyar fasiszták is ártatlanok.

Ugyanezek a reakciósök azonban a felszabadulás előtt nem győztek azzal dicsekedni, hogy a magyar fasiszták nem hívei, követői, utánozói, hanem mesterei az olasz fasizmusnak és a német hitlerizmusnak.

Még jó emlékszünk arra az örömrivalgásra és büszkeségre, amelylyel Pápennek, Hitler alkancellárjának egyik budapesti tartózkodása alkalmával tett elismerő nyilatkozatát fogadták, aki kijelentette, hogy a német nemzeti szocialistáknak, ami legalább is az antiszemitizmust illeti, a magyarok voltak a tanítói.

Hasonlóképpen tanuskodott emellett a konzervatív Gratz Gusztáv, aki a »Forradalmak kora« c. könyvében azt írja, hogy Bethlen politikája »bizonyos mértékben előfutárja volt... az olasz fasizmus és a német nemzeti szocializmus eszmekörének«. Bár ezekkel a nyilatkozatokkal szemben fel lehetne sorakoztatni más nyilatkozatokat, amelyekből kiténik, hogy mennyi elméleti és gyakorlati útmutatást kapott a magyar fasizmus az olasztól és a némettől, végeredményben nem az elsőbbség kérdése a lényeges, hanem az hogy a magyar fasizmus története a »szegedi gondolattal« kezdődik és onnan egyenes és következetes út vezet október 15-ig.

Hogy nemcsak el nem képzelhető a Szálasi-puccs és a nyilas rémuralom a szegedi ellenforradalmi kormány, a Horthy-rendszer, a bethleni »konszolidáció«, Gömbös 95 pontja, Károlyi Gyula kommunistaaakasztásai, a Sztójayak és Kállayak nélkül, hanem, hogy mindezeket a korszakokat egységes gondolatrendszer, ugyanaz az eszmeiség, a fasiszta ideológia tartja össze.

Melyek ennek az ideológiának az alappillérei? 1. Antiszemitizmus, 2. fajelmélet, 3. imperializmus, 4. szociális demagógia. Mindezek az elvek egyformán megtalálhatók az olasz, német és magyar fasizmusban. Csak a szükségletekhez és lehetőségekhez, adottságokhoz képest módosultak, alakultak, toltódtak el egyik vagy másik irányba.

A legnagyobb következetességet és világosságot Magyarországon az antiszemitizmusban látjuk. A kezdet Crgovány és Siófok, a befejezés a Duna feneké és a németországi gázkamrák. Ami a kettő között van, csak különleges céloknak megfelelő taktika.

Először numerus clausussal és különböző zsidótörvényekkel el kell szedni a zsidóságtól gazdasági és társadalmi pozíciót, azután ter-

melőszközeiket és vagyonukat, majd személyes ingóságait és végül életüket, de úgy, ahogyan Szabó Dezső annakidején kiadta a jelszót: a »zsidókat szeretettel ki kell irtani«, — hogy egyrészt a zsidók csak fokozatosan érezzék növekvő anyagi és létbizonytalanságukat, másrészt pedig fokozatosan részeltessenek egyre szélesedő rétegeket a zsidóüldözés folytán azok anyagi javaiban. Így elkerülhető az egyik oldalon a pánik és fejvesztett menekülés, az értékek kimentése vagy megsemmisítése, másik oldalon pedig ennek a fokozatosságnak a segítségével kielégíthetők a növekvő igények. Előbb csak havi 80 pengős szinekúrák a Hóman-pubiknak, majd igazgatói állások a középrétegeknek és végül jegygyűriük és szőrmebundák a »gyülelésvész-proletárnak«.

Ennek a módszernek az indoklására, alátámasztására pedig a fajelmélet szolgál, az árja fajnak a sémita fajjal szemben való magasabbrendűségének áltudományos elmélete, amelyet azonban alaposan át kellett dolgozni magyar viszonyokra, minthogy Magyarországon a tiszta árjak nem a magyarok, hanem a cigányok és a német vérösszetétel-analízis kimutatása szerint a magyar és a zsidó »faj« vérösszetétele csaknem azonos. A fajelmélet tehát magyar viszonylatban turán-török ellentétként jelentkezik és ezzel a mithosszal igyekszik a Málnási-féle történelem-, valamint a magyarságtudomány igazolni egy bizonyos réteg uralomraihivatottságát nemcsak a zsidók, hanem a többi lakosság elnyomott rétegei fölött is. A német nemzeti szocializmus imperializmusának »életér-elméletét is át kellett alakítani hazai viszonyokra. Ez az elmélet nálunk a huszonöt év folyamán különböző neveket vett fel. Első volt az irredentizmus, amely azt igyekezett beleverni az emberek tudatába, hogy minden nyomorúságunknak, elesettségünknek nem az osztályuralom, hanem Trianon az oka, amely minden erőfeszítés és önfeláldozó munka ellenére sem teszi lehetővé gazdasági boldogulásunkat. Befejeződött ez az elmélet a Szalasi-féle Kárpát-Duna-Nagyhaza jelszavával, amellyel kapcsolatban az okosak és ravaszak kifelé felháborodást mutattak, befelé azonban elégedetten mosolyogtak, mert hiszen jól látták, hogy a régi »Nagy-Magyarországnak« ezzel a nemzetiségi atomizálással tehetnek csak egy utolsó kísérletet arra, hogy a nemzetiségek egymásmellettségének a hirdetésével szerezzék vissza a magyarság felsőbb-ségét a Duna-medencében.

A legszélesebb skálát a fasizmus ideológiai frontján a szociális demagógia terén láthatjuk. Ebben a szakmában volt legkevésbé járatos a magyar fasizmus, legtöbb tehát a szolgálai átvétel és utánzás, meddő és ügyetlen kísérletezés. Míg a magyar fasizmus pl. az antiszemizmusban előljárt a többi fasizmusok között, addig aránylag későn ismerte fel a közvetlen és szervezett tömegbázis szükségességét. Így az ellenforradalom a szociális kérdés megoldását a Prónay- és Osztenburg-féle különítményekre bízta és a parasztkérdés megoldásának irányát is Horthynak az a karmozdulata jellemezte legjobban, amely e szavait kísérte: »Ha pedig Nagyatádi nem pariroz...«, olyan mozdulat, »mint amikor valaki visszajáról döli másnak a bordáj közé a böllérbicskát« (Deniczky Ödön akkori belügyminiszter vallomásából).

A »keresztény, nemzeti újjászületés« jelszava azután csak Gömbös 95 pontjában öltött konkrét formát, de még ez a »nemzeti munkaterv«, melyet »új stílusban«, színpadi külsőségek között hoztak nyilvánosságra, sem keltette a remélt hatást és Gömbös nem győzött panaszkodni, hogy az emberek nem tanúsítanak kellő érdeklődést a »nemzet jövője«, a »történelmi idők«, a »nagy események« iránt, hanem továbbra is kis egyéni érdekeiket szolgálják.

Ennek a felismerésnek a konzekvenciáit vonta le azután Szálasi, amikor a tömegbázist rablóbandák szervezésével teremtette meg és a rablott kincseken való osztozkodást tüntette fel a »nemzet jövője«, a »történelmi idők« zálogaként.

FRAZEOLÓGIÁJA

Milyen volt az a nyelv, amelyen a fasiszták szóltak a tömegekhez? És sikerük mennyiben köszönhető annak, hogy eltalálták azokat a szófordulatokat, kifejezéseket, mondatokat, amelyek visszhangot keltettek a lelkekben?

Ez a nyelv nem volt egységes. Ez volt az első előnye; hogy gondosan megválasztotta, kihez szól. És e tekintetben nem voltak skrupulusai. A parasztnak földet ígért, a földbirtokosnak bebizonyította, hogy a nagybirtok fenntartása nemzeti érdek, minthogy »úgy mennyiségi, mint minőségi verseny tekintetében is nagyüzemben a kisbirtokok átlagait lényegesen meghaladó eredménnyel termeltetnek«. (Lásd: Vágó Pál: Munkanélküliség, Hitel, -Országépítés, 101. lap). A munkás számára »az ősi magyar hagyományok és a szocializmus kettősségén nyugvó intézményes magyarszocializmust« hirdette (Szűts Iván: A Nemzeti Tábor, 14. lap). — ugyanakkor a magyar ipart »hathatósan támogatni kívánta, mert ipar nélkül nincs nemzeti önállóság« (u. o. 12. l.)

Hogy hatást érjen el, igénybevette a dicsőséges multat és a meszszianisztikus jövőt, mozgósította a maga »igaza« mellett az egész nemzeti történelmet, a vallást és az egyházat. De ugyanakkor megtagadta — zsidó mivolta miatt — Krisztust és vissza akart térni a pogány ősmagyarsághoz, a magyar világnézetet a »vérszездés szilárd talapzatán« építvén fel, hogy azután Szent István koronájára esküdjön, mondván, hogy ez az eszme a kollektivitás letéteményese (»nincs magántulajdon, minden a Szent István korona, mint eredendő közösség tulajdona«), — más oldalról viszont elutasította magától a forradalom gondolatát és destruktívnek bélyegezte Kossuthot és a 48-as szabadságharcot. A könyvégetést a kereszténységgel indokolja: »A könyvégetésre éppoly nagy szükség van ma, mint ragály esetén a fertőtlenítésre. Az apostolok cselekedeteiben meg van írva, hogy a hívők összehordták a rossz könyveket és elégették. Már ők is tudták, hogy a lélek újjászületése a rossz könyvek megsemmisítésével kezdődik... Hasonló célból égették el a mohamedánok az alexandriai könyvtárat« (lásd Röck Gyula: Irodalom és művészet) — és a zsidók kiirtását a magyar népi közösségből való eltávolításnak nevezi.

Ez a skála még szélesebb a kifejezésmódban. Első, erőtlen jelentkezésükkor gúny tárgyai voltak azok a félművelt szolgai fordítások, amelyek jellemzésére szinte szállóigévé vált a példa, hogy az »an der Hand von Tatsachen« ezen a fasiszta műnyelven nem azt jelenti, hogy »a tények világánál«, hanem »a tett dolgok kezén«. Közzájón forogtak az efféle kifejezések: rögválóság, talajgyökér. — és egyes orvosok hajlandók voltak ezeket a szófacsarásokat szerzőjük, a »nemzetvezető testvér« Szálasi tudathasadási betegségével magyarázni. Pedig éppen a különösségük, furcsaságuk hatott, — és ez volt a második előnye ennek a frazeológiának. Ismét csak Szabó Dezsőre kell utalnunk, mint ősrre: az ő bombasztikus, nagyokat mondó stílusa lett a minta, a követendő példa az egész fasiszta-nyilas vezércikkíró generáció számára. Olyan lenyűgöző volt ez a stílus, hogy még tisztos egyetemi tanárokat is elragadott: »A cserkésznevelés olyan alapvető munkának nevezhető, amelynek ütemesen sarkálló dinamikája az egész férfieléletet tevékeny megfeszülésben tartja és... teremtő életszolgálatra feszíti«. (Lásd

dr. Marczell Mihály: Milyenek kell lenni a magyar férfinak?) S e nemes tanfériú elragadottságában bizonyára nem érezte meg a cserkészfiatalsághoz írott szövegében stílusának a berlini mocsárban tenyésző természetellenes szexualitás mellékizét. Hasonlóképpen nehéz elképzelni, hogy a Fiatal Magyarság Mozgalom programjának szerzői sokat etimológizáltak volna, amikor leírták e mondatot: »Fiatal magyarok nemzeti megújulásának mozgalma: olyan elszánás, amely húsz év türelmes várakozása, keserves csalódásai után minden áldozatra kész magyar lelkünkéből szakadt ki«.

Annál több tudatosságot kell azonban feltételeznünk azok részéről, akik nem ilyen outsider-ek, hanem a mozgalom vezetői, a fasiszta ideológia irányítói voltak. Ha megnézzük ennek az ideológiának az alapját akkor természetesen kell találunk, hogy annak ködös misztikus, bizonytalan öltözetben kellett megjelennie. A gondolkodás helyét felváltotta a »látomás«, a számító latolgatás helyét a sugallat. A »Nép« c. nyilaskeresztes lap 1939 július 15-i számában egészoldalas cikket írt arról, hogy élt a XV. században egy Nostradamus nevű ember, aki az összes történelmi eseményeket megjósolta, — és e jóslásai közé tartozván a világmegváltó Hitler is, ez annak köszönheti elhívatottságát, hogy »magabamélyedéssel, szinte a természet fölé emelkedve, arra a daimonra hallgat, amely már Sokratest is vezette«.

Még tipikusabb eleme ennek a frazeológiának a »kor« kifejezés. Korszerűség, korfelelősség, koreszme, a kor szava, — nincs az a fasiszta írás, amelyben ilyesmi elő ne fordulna. El kell söpörni az útból azt, aki nem érti meg az idő szavát, — hangzott az általános követelés és ez egyaránt vonatkozott marxista munkásra és angolszász plutokrata kapitalistára. Hogy ki mit tekint korszerűnek, az mindig a politikai céltól és alkalomtól függ — s így a kor követelményei mögött nincs egyéb, mint homályos és felclőtlen blöff, a fasiszta demagógia lényege.

Minél értelmetlenebb, üresebb, de kongó és csillogó ez a frazeológia, annál nagyobb a sikere. A félművelt tudálékosság kihasználása is hozzátartozik ehhez a fasiszta fegyvertárhoz és mi sem jellemzőbb erre, mint az, hogy literatí Vágó Pál, akinek fentidézett könyvét úgy emlegették a nyilaskeresztes pártban, mint hívők az evangéliumot, ezzel az értelmetlen és éppen ezért az értelmetleneket lenyűgöző képletével tett szert roppant tekintélyre:

kultúrigények

Jólét F =

o = termelési önköltségek +
I. kamatuzsora + II. kartelldik-
tatúra + improduktív közterhek

Vagy mit szóljon az értelem ahhoz a »korszerű magyar gondolat-hoz«, amely a teljesség kedvéért magyar-német szöveggel jelent meg és amely azt fejtegeti, hogy »a magyar flóra zsidaja: az akác, amely épp úgy jövevény, mint a zsidó és nagyobbbszabású térfoglalása időben egybeesik a zsidóság nagyszabású térfoglalásával« (Lásd Korszerű magyar gondolatok — Zeitgemässe ungarische Gedanken, 20. lap) és így tovább, párhuzamot vonva az akác és a zsidó között 96 oldalon keresztül.

...Erre az elmúlt korszakra visszagondolva, önkénytelenül is az jut az ember eszébe, hogy nem véletlen: amíg a fasizmus csak ezzel a tudatos ködterjesztéssel, blöffölő frazeológiával dolgozott, addig a szocializmus világos, közérthető, kristálytisza, tagolt, az épület szilárd konstrukciójára emlékeztető fejtegetéseket hoz létre — Lenin és Sztálin stílusát. Mert valóban, nemcsak le styl, c'est l'homme, nemcsak az egyének, hanem a társadalomnak is megvan a maga stílusa.

A TANONCKÉRDÉS

Irta: BRINDZA KÁROLY

A kapitalista társadalomban a termelési viszonyokat a munkás teljes kizsákmányolása jellemzi. De a kizsákmányoltak között is a legkizsákmányoltabbak a tanoncok. A tanoncok a gyakran négy évet is kitevő tanonc idő alatt nem kaptak semilyen fizetést, sőt a legtöbb esetben még a munkásbiztosítás költségeit is, részben neki, vagy szüleinek kellett viselni. Nem volt ritka eset az sem, hogy a tanonc szüleinek fizetnie kellett a mesternek, aki megengedte, hogy a tanonc nála, — neki dolgozhasson.

A tanonc a »mindenes« volt, minden munkára felhasználták: uccát söpört, árút szállított, disznót etetett, padlót súrolt, mosogatott, egyszóval mindent elvégeztettek vele — az ördög se vonta a munkaadókat felelősségre. Szakmunkában csak akkor alkalmazták, ha az említett munkákat már elvégezte. A tanoncok helyzete a falusi iparosoknál volt a legrosszabb. Itt gyakori jelenség volt, hogy a munkaadó a saját, vagy bérelt földjét a tanonccal munkáltatta meg. Egy kis levegő nem árt a gyerekeknek — mondogatták és azt hitték, hogy a leghumánusabb dolgot cselekszik. Egy pillanatra sem gondoltak arra, hogy a tanonc levegőjét a rövidebb munkaidővel — (a tanoncok néha 14—16 órát is dolgoztak) biztosíthatják.

A tanonc egyenesen rabszolgájává vált a gyár, vagy üzem tulajdonosának, de különösen a falusi iparosnak. Anyagi kihasználásuk mellett, még a tetteges bántalmazás is napirenden volt. Jogaik védelmét a munkaadók egyesületére bízták (Ipartestület), akik ezt a jogot nagyon egyoldalúlag értelmezték. — Ha a tanonc nem bírta már a kizsákmányolás és megalázás ezer fajtáját és otthagya munkaadóját, egyszerűen rendőrel vitették vissza. És miért ne, hisz a rendőrség mindenkor ilyen ügyeket szolgált. Az egész államgépezet tőkések kezében volt, ez az apparátus pedig a munkásosztály könyörtelen elnyomását szolgálta.

Nálunk a Vajdaságban, különösen a falun volt súlyos a tanoncok helyzete, ahol a már említett földtulajdonos kismesterek a végtelenségig kihasználták a szakmunkára szerződtetett inasokat. Itt a felszabadult tanoncok nagy százaléka nem rendelkezett a legalapvetőbb szakképzettséggel sem. Ezek a képzetlen segédmunkások azután elkerülhetetlenül áldozataivá váltak az őket alkalmazó kizsákmányolásra éhes tőkéseknek, esetleg iparosoknak.

Jugoszláviában a tanoncok áldatlan helyzetének is a népfelszabadító harc vetett véget. A népfelszabadító harcot a munkásosztály vezette és annak győzelmes befejezése után az ország újjáépítésének is az élénjárója maradt. A munkásosztálynak az államhatalomban és a társadalom újjáalakításában vállalt szerepe egyszerismindenkorra megváltoztatta a munkásság viszonyát a termelőeszközökhöz és a munkához is. A törvényhozást is a dolgozók, a munkások, parasztok küldöttei vették kezükbe. Ezután már természetes, hogy a népfelszabadító harc vívmányai törvényalakban is megerősítést nyertek. A munka és a munkásvédelmi törvények sorozatából bennünket most az 1946 tavaszán Titó marsall aláírásával kiadott tanonc-törvény érdekel, ebből is csak annyit, hogy az gyökerestől megváltoztatta a tanonc és munkaadójának egymáshoz való viszonyát. Ezzel a törvénnyel a tanoncok jogilag is megszűntek mindenki kezelébe lenni és elfoglalták kijelölt helyeiket a termelésben.

Lássuk hát, milyen a tanoncaink helyzete a nevezett törvény végrehajtása után.

A törvény végrehajtásának egyik legfontosabb eredménye az, hogy nem lehet többé 14 éven aluli gyermeket tanoncnak szerződteni. Ez kizárja az iskolától elvont fejletlen gyermekek alkalmazását a termelésben. Ide tartozik még az is, hogy 3 évnél hosszabb időtartamra nem lehet tanoncszerződést kötni, ami megakadályozza a tanonc szükségletlenül hosszú ideig tartó tanonc-status-át. Ez az idő ugyanis bőven elég arra, hogy a tanonc egy meghatározott mesterséget elsajátítson. Természetesen ez a tény már maga is megköveteli, hogy a tanoncot szakmán kívül másra ne használják fel, amelyet egyébként a törvény is megtilt. Az inasok fizikai épségének megőrzését és szórakozási lehetőségét biztosítja a felnőttekkel egyenrangúvá tevő 8 órai munkaidő. Ebbe a munkaidőbe beleszámítódik az üzemek takarítása is, ugyanis a munkaidő után nem lehet az inast takarításra felhasználni. Ilyenformán tanoncainknak jut elég idő szórakozásra, tanulásra és pihenésre is. Ezt a célt szolgálja a törvény azon rendelkezése is, amely megtiltja a 16 éven felüli tanoncok túlórázását. — A túlórázás egyébként felnőttek számára is csak rendkívüli esetekben engedélyezik a munkafelügyelőségek.

Lényeges pontja a törvénynek az is, amelyben kimondja, hogy a tanoncokat nem szabad többé a szakmukán kívül más munkákra alkalmazni, ezzel megszűnik a tanonc egyik legagyafurtabb módon való kizsákmányolása. — A munkaadók egyrésze ugyanis úgy vélekedett, hogy ő »nem dolgoztatja az inasát agyon, rossz a levegő a műhelyben! — menjen egy kicsit disznókalját rendezni«. — Így a falusi inastartó mester, de nem volt külön a városon sem, itt csak az volt a különbség, hogy nem a gazdaságban használták fel az inast, hanem küldöncöt, dajkát, kifutót, esetleg mosogatót csináltak belőle, aki egész tanonkodása alatt végezte a különböző szállító-munkások és cselédek munkáját. Tehát mindenhol módját ejtették a munkaadók az inasok szakmán kívüli felhasználásának.

A tanoncoknak a törvény ma, — jogosan — fizetést biztosít, éspedig az első évben legkevesebb 2.25 dinárt óránként, a következő években pedig a munkateljesítménye szerint maximum 6.25 dinárt óránként. A munkásbiztosítót a munkaadó fizeti. A törvénynek ez a rendelkezése tökéletesen megszünteti a tanoncok anyagi kizsákmányolását. »Fizetést minden tanoncnak kell kapnia — mondja a tanonctörvény — még abban az esetben is, ha a munkaadó látja el kosztal és lakással az inast, akkor is köteles az előírt fizetésnek legalább 10⁰/_o-át kifizetni. »Rendszeresen és időben kifizetni. A fizetést a munkaadó köteles az iskolában elköltött heti 12 órára is rendszeresen kifizetni«.

A törvénynek ez a szakasza valóban emberi színvonalra emeli legfiatalabb termelőinket, a jövő szakkáder reménységeit, a tanoncokat.

A törvénnyel szabályozott 8 órás munkanap nem csorbulhat meg az iskolába járással sem, ugyanis a tanoncnak a heti 3—4 órás iskola-időt beszámolják a napi 8 órás, illetve a 48 órás munkahétbe. Ez megint óriási horderejű tanoncaink számára, mert a ledolgozott napi 4 óra után még van elég munkaereje, tehát elég friss, hogy a tanonciskola előírt tantárgyait eredményesen végighallgassa.

A Népuralom előtti rezsimnek alatt, a tanonc este járt iskolába, csak akkor, amikor már a napi 9—10 órát ledolgozta. Természetesen akkor már, az amúgy is silány tananyagot nem tudta felfogni, — megtanulni. Ennek a kérdésnek az említett módon való vizsgálata a legcélszerűbb és leghasznosabb úgy a tanonc, mint a munkaadó és az állam szempont-

jából is. — mert a tanonc másnap nem olyan fáradt mint egy megvert kutya, hanem frissen. munkaerejének teljében, elevenen fog a munkához és így eredményesebb a termelése is.

Nagyjából ezek volnának a tanonctörvény rendelkezései a tanoncok anyagi és szellemi védelméről. Ezeket a jogokat a törvény kivétel nélkül, minden tanoncnak biztosítja. Lássuk hát, hogyan valósították meg ezeket a jogokat a gyakorlatban, hol sántítanak a dolgok, mi-ben van a hiba és kik a hivatottak a helyzetet ellenőrizni, a hibákat kijavítani. Általánosan ismert dolog, hogy gazdaságunk három fő termelési szektorra oszlik: állami, szövetkezeti és magánszektorokra. Azt hiszem, hogy a tényállást fejezem ki, amikor azt mondom, hogy amilyen mértékben közeledünk ahhoz a szektorhoz, ahol a magánérdekek a legkivívóbbak, annál inkább találhatunk olyan eseteket, hogy a tanoncokat a fenti törvény figyelmenkívül hagyásával kezelik és dolgoztatják.

A kérdés taglalásánál rá kell mutatnunk arra, hogy a munkafelügyelőségeknek legkevesebb a dolga az állami üzemek igazgatóságaival, míg a legtöbb a magánvállalatok, vagy műhelyek tulajdonosaival van. Ez nem azt jelenti, hogy minden állami üzemben tökéletesen keresztül vitték a tanonctörvény rendelkezéseit. Vannak olyan üzemek, ahol bár a dolgok rendezés alatt állanak, még mindig küldönc vagy szállítómunkákra is alkalmazzák a tanoncokat. Itt természetesen a gyári vagy üzemi munkás-felügyelőnek, vagy a szakszervezeti csoport munkásvédelmi bizottságának kell ügyelnie az esetleges szabálytalanságok kiküszöbölésére, nagyobb üzemekben pedig a személyzeti előadónak.

A szövetkezeteknél és magánvállalatoknál pedig az a szakcsoport köteles felügyelni, amelybe a tanonc is tartozik. Ezeknek a szakcsoportoknak szintén meg vannak a munkásvédelmi bizottságaik, amelyekre fokozott feladat és felelősség hárul, azért mert a magánüzemekben a törvény betartásának ellenőrzése sokkal nehezebb. — Különösen áll ez a falvakban, ahol a szakcsoportok gyöngébbek, vagy egyáltalán nincsenek. Itt a helyi szaktanácsnak kell fokoznia éberségét és támogatni a munkafelügyelőség munkáját.

Noha az iskolák közvetlenül a munkafelügyelőségek felügyelete alá tartoznak, a fentebb említett szerveknek és személyeknek is ügyelniük kell a tanoncok rendes iskoláztatásának kérdésére. Ugyanis megfigyelhető, hogy a tanoncok egy része, még mindig nem jár tanonciskolába. A törvény arra is kötelezi a munkaadókat, hogy tanoncaikat feltétlen elküldjék az iskolába. Ezt a kérdés a helyi munkafelügyelőséggel karöltve, a tanoncoknak és az összes szakcsoportoknak napirendre kell tűzniük, mert a tanoncok szellemi előrehaladása és nevelése függ tőle.

Ebben a kérdésben sokan azt az álláspontot vallják, hogy a tanoncok számára túl sok a szellemi munka és az elméleti kiképzéssel töltött idő, míg a szakmunkán keveset foglalkoztatják őket. Ez nem födi a tényeket, mert a heti 36 órás munkaidő alatt éppen elég idő van a szakmában való gyakorlati munkákra, természetesen ezt az időt megfelelően kell beosztani és felhasználtatni a tanoncokkal. A munkaidőnek ez a tartalma szigorúan megköveteli azt, hogy a szakmán kívül semmilyen munkára ne alkalmazzák őket. A 36 órás heti munkaidő és ugyancsak heti 12 órás elméleti oktatás, tanulás, a lehető legreálisabb aránya a szellemi és a gyakorlati munkának.

Ezt az állítást egyébként igazolja az is, hogy pl. Szuboticán az eddigi tanoncvizsgákon a tanoncok 90%-a szakmából jó eredménnyel vizsgázott, míg az elméleti vizsgákon (szakmai elmélet, számtan, mértan, anyagismeret stb.) csak kb. 30%-a ment át jó eredménnyel. Ez a fenti

ellenvetéssel ellentétben, arra kell, hogy ösztönözzön bennünket, hogy fokozott figyelemmel kísérjük tanoncaink szellemi nevelésének kérdését. Szükséges és hasznos az iskolán kívül tanoncainkat rábírnj az üzemi; vagy szakszervezeti elméleti szakkurzusok látogatására is. Ez, de általában az egész tanonckérdés nem mellékes kérdés, hanem alapvető problémája az ipari szakkáder nevelésnek. Az ország iparosítási és villamosítási terveinek végrehajtásában a káder-kérdés, elsőrendű szerepet játszik. Tehát az illetékesek, és valamennyien illetékesek vagyunk, így kezeljük a tanonc-kérdést.

A szakszervezetek mellett a népi ifjúságnak is — ahová a tanoncok is tartoznak — nagy gondot kell fordítani a tanoncok nevelésére, de különösen a pályaválasztás kérdésére. Ez a kérdés ugyancsak összefüggésben van az ország iparosítási és villamosítási terveivel — »A káderek oldanak meg mindent« — mondja Sztalin és ez így is van. Kádereink növelésétől és nevelésétől függ 5 éves gazdasági tervünk sikeres végrehajtása.

Tehát az említett okoknál fogva elengedhetetlenül szükséges, hogy a tanonckérdéssel, mint káderkérdéssel foglalkozzanak gyáraink vezető-ségei, szövetkezeteink és magánvállalkozóink egyaránt. A tanonc a jövő szakembere, így számolnunk kell úgy fizikai erőnlétével, mint szellemi előrehaladásával. Ebből a célból ajánlatos, hogy tanonctörvény áttanulmányozásával és a kérdés állandó napirendentartásával ellenőrizzük ezeknek a kádereknek, a jövő szakkádereinek fejlődését és előrehaladását.

A TANÍTÓ

Irta: LÓRINC PÉTER

Trésa menekülne saját magától. Küzdene önmaga ellen, önmaga átépítéséért. Fáj neki a felmentő ítélet még mindig, fájnak a bírói tribün, a nyilvánosság előtt ontott könnyek, az egész valója ellenére tett ígéret. Úgy érzi, egy őrizetlen pillanatban, valami idegen megszállottság átkos önkivületében megtagadta leglényegét. Futna önmagától és tudja, hogy önmagában hordozza a gyűlöletes árulót. Hiába fut bárhová, véle fut az, el nem hagyhatja magától sohasem.

Vonaton ül most is. De most nem a belső lényeg menekülteti. Arról már régen le is tett, hogy futással mentse magát. Már rég tudja: itt csak két útja van a szabadulásnak. Vagy önmagát hagyja el valahol, valamely árok szélén, talán a Tisza habjaiban. De ez nem célravezető út. Ó, tudja Trésa nagyon jól, hogy a pillanatnyi áruló mellett, vannak benne hatalmas értékek, erőforrások, szeretet és gyűlölet-kutak, van benne tehetség, tudás, írói és főleg beszélő, meggyőző képesség. Mindez nem halhat együtt a becsülettel. Csak egy út áll így Trésa előtt: az áruló renegát megtagadása és túlhaladása. Önmaga egységesítő átépítése. És minél inkább fáj a meggyalázás, annál inkább kell ellene küzdenie, őt lába alá taposnia. Annál harcosabb kell legyven befelé, de egyúttal kifelé is: mindazokkal szemben, akiknek egyszer, egyetlen egyszer sikerült betörni a gerincét: a szentistváni gondolattal és annak képviselőivel szemben. A társadalmi kérdés így teljesen elvész Trésa szeméi elől.

Ől a vonaton és önmagába merül. Gondolatai és tettei olyan hatalmas ellentétet képeznek, hogy sírni tudna tőle. De mosolyra ferdülnek ajkai mert érzi, tudja, hogy a gondolat mégis maga alá gyűri a tettet.

És mosolyra ferdül a szája, ha körülmező maga körül. Nem jószántából utazik. Katonai egyenruha van rajta: a Monarchia egyenruhája. Testvérei ellen viszik. És Trésa mégis mosolyog. Hiszen nem egyedül viszik. S a sok fiatal, vele egyivású egyéves önkéntes mind a testvére. Egyik sem utazik saját jószántából. Egyek ők az akarásban, egyek érzésvilágukban, egyek gondolkodásukban. Csak meg kell szólaljon és mind vele mennek. Persze most még nem. Most nem szólalhat meg. Hiába az egyenruha, hiába a közös forma, ő mégsem változott egyszerű számmá. Nem, nem tartják egynek a sok közül, a tömeg egy atomjának. Nagy becsben tartják. Ott utazik vele egy hatalmas vicil is a kupében, közömbösen ujságjába temetkezik, de Trésa tudja, hogy az ujságlap hasadékaiban át őt tartja szemmel. Hiszen ismeri a dunaparti város kétméteres góliát detektívjét, aki elállja a város uccáit, aki revolverével teremtett rendet a menekülők vasútállomásán és aki egykor épen őmiatta torlaszolta el a gimnázium folyosóját, ott a szerb templom árnyas kertjében.

Trésa nem szólalhat meg. De tudja, hogy ennek is elkövetkezik az ideje. A harctérre nem követi majd a góliát, mert a góliátokra a város-háza alatti jajongó pincében van szükség. És Trésa mosolyog. Rámosolyog társaira és láttatlan a civil felé kacsint és mindannyian megértik mosolyát és megértik szemjatekát.

Nem, a tettek és gondolatok nem egyeznek. És ezért is folyik még a belső lázas harc. A tettek és gondolatok közös egy vonaláért. Lázban villóznak idegei és mosolyog. Az a felmentés meghabonázta. És jó, hogy itt a kétméteres góliát. Mosolyra készíti: visszaadja önbizalmát, visszaadja önbecsülését. Mert azóta nem sokat tett. És nem sokat tehetett. A Tisza partjára vetették, a szegedi gimnáziumba, hogy elvágiák a testvérek körétől, hogy légüres tér magányába csöppentsék. Nem, nem nyerték meg ezzel a szentistváni gondolatnak. Inkább érezte magát szerbnek, mint bámmikor előbb. Kihangsúlyozottabban. Mert a falak önmaguktól emelkedtek közé s az iskolatársak közé. És csodálatosképen a falak egy oldalt mélyen kitolódtak és föltűntek a távoli, elhagyott társak s a Tanító. S ha a Csillag mellett elhaladt — bennelevőnek érezte magát, egy testnek a bennelevőkkel.

Nem hagyták megszólalni és vigyázzák minden szemrebbetését. De a gondolatait nem ellenőrizhetik. És a mosolyát sem. És Trésa mosolyog.

A vonat állomáshoz ér a végtelen bánati rónán. A megállás kiközkenti gondolatsorából, a valóságra, testi szükségleteire érezteti. Leugrik a vonatból s az állomási resti felé tart. Benyit.

— Egy pohár sört kérek. De gyorsan.

Pillantása hirtelen egy ott ülő vendégen áll meg. Egy magas, karcsú férfi ül ott, ujj nélküli galléroköpenye még magasabbá, soványabbá, askétásan és valahogy mártírosan megnyúlttá teszi alakját. Csak feketén csillogó szemei szögeznek a nyers való élethez, a valósághoz. Egy pohár ásványvíz áll előtte és mellette szuronyos puskával a vállán egy csendőr ül.

A Tanító, — villan át Trésán valami megélt öröm megszállottsága.

— Tanítóm! És a keblére borulna.

— Fiam! Mosolyogva símogatják Trésát a szelidde lágyult fekete szemek.

A csendőr hivatalos és muszájos zordsággal szólal meg:

— Tilos minden beszélgetés!

— Rokonom... — símogat lágyan, meggyőzően a Tanító hangja a csendőr felé és Trésa felé folytatja.

— Hát, igen. Így vagyunk újból. Törvényszéki tárgyalásom volt. Öt évre ítélték újból. Most kísérnek vissza a Csillagba. És te?

Trésa körül forrószelel táncoltatja a poharakat, üvegeket. Ő maga is felforrósodik. De érzi, tudja, hogy itt nincs helye semmiféle fiatalos ömlengésnek. Itt rövidnek és tárgyilagosságnak kell lenni. tárgyilagosságnak, amilyen a valóság. Csak a szemével eseng felé. És szárazon, homokosan bukna ki a rövid, kemény szavak.

— Besoroztak. Társaimmal a kaszárnyába utazunk.

— Hallottam az esetedről. A felmentésedről.

Trésa szíve hallhatóan zakatol. Ha elítéli? Ha megítéli?! A Tanító! Akkor hiába mentette fel a törvényszék. Mert az nem számos. Csak a Tanító ítélete számos itt a bánáti falu vasúti éttermében.

— Jó. Nagyon jó. Mondja a Tanító és végigsímogatja melegen tüzelő szemével.

Trésa úgy érzi, hogy érti a ki nem mondott szavakat. A bátorítást a továbbhaladásra. És szilárdan mondja már.

— Igen. Úgy értelmezem én is.

— Talán együtt utazhatnánk? Beszállhatnék a kupédba?

Trésa újra rókacsapdában érzi magát. Szinte körülnéz, nincs-e mögötte a hatalmas árnyék.

— Nem vagyok magam. Kísérettel utazom.

— Nem! Akkor persze nem!

Egy erős kézfogás és Trésa fut vissza az elhagyott iütkébe. A vonat zakatol tovább. belefürja magát a bánáti rónába és Trésa szíve örömet zakatol a vonat zakatolásának ritmusával összehangolva. Felmentette. A Tanító felmentette. És rámosolyog rianó életörömmel a társakra.

— Temesvár! — állanak fel és rendbehozzák egyenruhájukat. Megérkeztek. A góliát is lassan összehajtogatja ujságját. Kiszállnak. A hatalmas állomáson átvágva, kijutnak a térre, itt megállnak, menetoszlopba sorakoznak. Az őrmester átveszi a parancsnokságot.

— Szakasz in-dulj!

Odavágják a bakkancsuk a kőcöckákra. Indulnak a haretér várótermébe, a kaszárnyába.

Hirtelen megszólal valaki a szakaszban. Trésa csak a hangot hallja.

— A Tanító!

Mindannyian a jelzett irányba tekintenek. A tér egyik sarkán ott áll a mártírosan megnyúlt nyurgaságában a Tanító. Sapka van a fején, ujjnélküli gallérköpeny hull le a válláról. Két kezét karba téve áll. beléjük fürja feketén tüzelő, hamvasztó bogárszemeit és mögötte ott áll a csendőr, a vállán és fején túl meredő csillogó acéllal, a szuronnyal a töltött fegyveren. Mozdulatlan áll karbatett kezekkel, kezén megcsördül a bilincs, végigkíséri szemfordulásával az elvonuló csapatot. mintha meg nem bilincselhető szemsugarán át akarná átültetni beléjük a keménykötésű legények gerincegyenesítő erejét.

— A Tanító!

KÁRPÁTI RAPSZÓDIA

(Regényrészlet)

Írta: ILLÉS BÉLA

A tótokról tudtam azt is, hogy sokan, több mint kétmillió élnek Magyarországon, a ruszinföldtől nyugat felé. Tudtam továbbá, hogy nagyon sok tót vándorol ki Amerikába, mert földjük nincs és munkát nem igen kapnak Magyarországon. Elméletileg ismertem hát a tótokat, de a valóságban sokáig csak egy tótót láttam. Govrikot. Míg egyszer, két marhavagomban hetvenkilenc tót érkezett Szolyvára. A tótokat a gyár hozatta, mikor megkezdték az új gyár, a metilalkoholgyár építését.

A hetvenkilenc tótót a gyárigazgatóság egy barakban helyezte el. Amennyiben én a dolgot meg tudtam ítélni, ezek a tótok emberek voltak. Ettek, ittak, beszéltek éppúgy, mint a szolyvaiak. Csak éppen más nyelven beszéltek és még kevesebbet ettek.

Ruházatuk éppoly kopott volt, mint a ruszinoké, csak éppoly széles bőrtüszőt hordtak a derekukon és bőrbocskort a lábukon. Reggeltől estig ott dolgoztak az épülő gyáron, aztán mostak, vasaltak, főztek. Mikor besötétedett, nem gyújtottak világot, hanem a sötétben ülve énekeltek. Nagyon szomorú, nagyon szép dalokat énekeltek.

A tótok nem dolgoztak rosszabbul, mint a többi építőmunkások, mégis két krajcárral kisebb órabért kaptak, mint a magyarok, ruszinok és zsidók. A szolyvaiak nevettek az »olcsó Jánosokon«.

A tótokról azt beszélik, hogy akárhova is kerülnek, mindenütt találhatnak ismerőst, barátot, rokont. Egy dal azt állítja, hogy a kannibálok fogságába esett tót a kannibálfőnökben régi komájára ismert. A mennyországba igyekvő tót pedig a kaput őrző Szent Péterben ismert nagybátyjára. A mi tótjaink azonban sokáig nem lettek Szolyván, sem környékén, se barátot, se rokont. Ugy éltek, mintha rajtuk kívül nem volna élőlény a Kárpátok alatt. De hogy így, elszigetelten élve is megismerkedtek a szolyvai viszonyokkal, kiderült, amikor a tótok munkafelügyelője, Safranyik, összetalálkozott Gagatkó Fjodor polenai korcsmárossal, akiben régnemlátott puszipajtására ismert. Safranyik és Gagatkó tizenkét év előtt egy Timescu nevű erdélyi román parancsnoksága alatt magyar huszárok voltak — Amerikában, egy texasi vándorcirkuszban. Ez a foglalkozás elég jövedelmező volt, de Gagatkó gyomra nem sokáig bírta. Az attrakció ugyanis, amit Timescu magyar huszárai mutogattak, főleg — nyereg alatt puhított — nyers lóhús evéséből állott. És ezt nem minden gyomor bírja. A Gagatkóé például nem bírta. Elment hát titkárnak egy baptista prédikátorhoz.

Gagatkó örömeiben majd kiugrott a bőrből, mikor régi huszárpajtását viszontlátta. A kiszolgálást feleségére bízva, elbeszélgetett Safranyikkal »a régi jó időről«, amerikai módra szódavizet keverve az italba. A szódával kevert áizspálinkának — amelyet Gagatkó így viszkivé léptetett elő — förtelmes íze volt, de Amerikára emlékeztetett, ha nem is ízével, legalább a készítési módjával.

A két volt huszár angol nyelven beszámolt egymásnak az utolsó tíz esztendő eseményeiről. Mikor már jócskán ittak, Safranyik rátért arra a kérdésre, ami az oldalát fúrta:

— Mondd, my frend, miért nevezik Szolyván a zsidókat magyaroknak?

— Azért, mert Szolyván a magyarok csak a zsidókkal együtt képeznek többséget.

— Értem. Ez itt ugyanúgy van, mint Kassán. Most még csak egyet mondj meg old frend. Hogy a magyarok miért számítják a zsidó-

kat magyaroknak: ez világos. De miért nevezik a zsidók önmagukat magyaroknak?

— Na hallod, ez is kérdés? Ha a zsidó önmagát zsidónak vallja, a szomszédja már büdös zsidónak nevezi. Ha meg magyarnak vallja magát, akkor ő nevezheti a szomszédját tetves ruszinna. De mért érdekel téged annyira a zsidó?

— Megmondhatom — felelte rövid gondolkozás után Safranyik — és meg is mondom. Tudod, my frend — folytatta suttogva — a dolog úgy áll, hogy mi, tótok két krajcárral kevesebb órabért kapunk, mint a ruszin, magyar és zsidó munkások. Azt tudom Amerikából, hogy *valaki* mindig kevesebbet keres, mint a többi. Itt a néger, ott a zsidó, amott a tót... Azon töröm a fejem, hogy lehetne megcsinálni, hogy — ne érts félre, old frend — szóval, mikép lehetne megcsinálni, hogy a tót munkás ugyanannyit kapjon, mint a magyar és helyette a zsidó kapjon kevesebbet. A gyárnak mindegy, hogy ki az olcsó János, de a tótnak nem mindegy.

Mialatt Safranyik azon törte a fejét, hogy lehetne egyszerre hozni a tót és a magyar munkás keresetét — a gyárigazgatóság megoldotta a kérdést. Nem a tótok órabértét emelte fel két krajcárral, hanem a magyar, ruszin és zsidó munkásokat szállította le.

A szolyvaiak rettenetesen felháborodtak. De gyűlöletük nem a gyárigazgatóság ellen fordult, hanem a bérnyomó tótok ellen.

— Megálljatok bitangok!

— Agyon kell ütni a gazembereket!

— Ilyet agyonütni nem gyilkosság! Hisz a tót — nem ember.

A szolyvaiak efféle dologban könnyen döntöttek. Nyelv- és vallás-különbségre való tekintet nélkül egyhangúlag elhatározták, hogy »emberségre tanítják« a tótokat. Ebben az »oktató munkában« minden szolyvai munkás szívesen akaródzott résztvenni, de az okosság önmérsékletre intett. Ha a ruszinok is résztvesznek a tótok kioktatásában, akkor a főszolgabíró beavatkozik és lecsuktatja a támadókat. Lehet, hogy akkor is beavatkozik, ha csak magyarok verik el a tótokat, de ez a beavatkozás nem veszedelmes. A főszolgabíró ebben az esetben nem a támadókat, hanem a megtámadottakat fogja lecsuktatni. Határozatba ment tehát, hogy a tótokat a magyarok fogják elverni és ebben a munkában csak egy-két zsidónak lesz joga résztvenni. Olyan zsidónak, akiket mindenki magyarnak számít.

Szombaton este — bérfizetés után — hangos volt a korecsma.

Fogyott a bor és fogyott a pálinka.

Máskor szombaton este két csendőr is vigyázott a korecsmára, most a közelbe se jött csendőrféle.

Szabad a vásár!

A bor tudvalevőleg bátorságot kölcsönöz. De ha olyan ember issza, aki bor nélkül is bátor, annak a bor elveszi az eszét. Így történt a szolyvai magyarokkal. Mikor éjféltájt rámentek a tótokra, ész nélkül csinálták a dolgot. Két legény bedöntötte az aítót, kettő két ablakot tört be — aztán neki a tótságnak.

— Üsd a bitangot!

A magyarok ordítottak, harsányan, de nem sokáig. A tótok, vagy ébren várták a támadókat, vagy nagyon könnyű volt az álmuk, mert az első szóra valamennyien talpon voltak. Ők nem kiáltottak, hanem ütöttek. Lécekkal, dorongokkal, fejszenyéivel, székkal.

A harc rövid ideig tartott.

A magyarok teljes vereséget szenvedtek.

Reggelig Szeverda doktor huszonkét sebesültet kötözött be. Tizen-nyolc magyart, négy tótot.

Reggel, mikor az asztalos épp azon fáradozott, hogy legalább egyetlen ép székét vagy asztalt fedezzen fel a tótok barakjában, csendőrök jöttek. A főszolgabíró tizenkét tótot hűvösre tett.

A gyárigazgatóság tiltakozott.

— A legjobb munkásaink! Ártatlan emberek! Megtámadták őket s ők védekeztek. Ez minden bűnük.

A főszolgabíró belátta, hogy a gyárigazgatóságnak igaza van. Kiengedte hát a tótokat és helyükbe — tizennégy ruszin munkást fogatott be. Most a munkások tiltakoztak.

— Ártatlan embereket fogtak le! A ruszinok nem vettek részt a verekezésben. Ha a tótok ártatlanok, ők még sokkal ártatlanabbak. Amíg ki nem engedik őket, nem dolgozunk.

Kedden reggel a magyar, ruszin és zsidó munkások letették a szerszámot. Délben már a polenkai fatelep is »leállott«. Délután átragadt a sztrájk Hársfalvára.

De a tót munkások tovább dolgoztak.

Az építkezést és a tót barakot csendőrök vették körül.

A szolyvai munkások fogadkoztak, hogy megmutatják azoknak a »disznó tótoknak«, hogy hol lakik az Isten.

A tótokat megnyugtató, a gyárnak egy cseli származású mérnöke, bizonyos Szedlacsek nevű úr, ebédszünet alatt beszédet intézett hozzájuk, valami olyan nyelven, amiről ő azt hitte, hogy tót nyelv.

— Ti nem vagytok aljas, bitang szocialisták — szavalta Szedlacsek — ti hű fiai vagytok a magyar hazának, hű alattvalói felséges királyunknak.

A tótok nem sokat értettek Szedlacsek szavaiból, de azt megértették, hogy Szolyván sztrájk van. Ebédszünet után hetvenkilenc tótból csak huszonhárom vette fel a munkát. Délután folyamán ezek is sztrájkba állottak.

Szerdán a főszolgabíró kiengedte a tizennégy ruszint. De a sztrájk tovább folyt. A munkások a régi bérek visszaállítását követelték és a sztrájk áterjedt a Szolyvától egy órányira fekvő volóci fatelepre is.

Csütörtökön a gyárigazgatóság a magyar, ruszin és zsidó munkások számára visszaállította a régi béreket. A sztrájk tovább folyt. A magyar, ruszin és zsidó munkások most már bércélmést követeltek a tót munkások részére is. Leghangosabbak a bekötöttfejű magyarok voltak. Ugyanazok, akik pár nap előtt meg akarták verni a tótokat.

Csütörtökről péntekre virradó éjjel a gyárigazgatóságnak kitűnő ötlete támadt. Kidoboltatta, hogy a sztrájkot antiszemiták szervezik — a Mózesvallású gyárigazgató ellen.

Erre a zsidó munkások léptek előtérbe.

Pénteken nem a bekötöttfejű magyarok, hanem a kaftános zsidó munkások vitték a szót, az ősi léber próféták összes borzalmas átkait szórva a gyárvezetésre.

— Kendözött babiloniai szajha, közeleg az ítélet dörgött a szó az igazgató pirosfedelű svájci villája felé.

Szombaton a gyárigazgatóság megadta magát: a tótok ugyanolyan hért kapnak, mint a többiek.

A megegyezés aláírása után a zsidó kultúregyesület elnöke Feldmann, beszédet intézett a szolyvai munkásokhoz:

— És aki ezentúl azt meri mondani, hogy a tót nem ember, az gazember német kutya! — fejezte be szónoklatát.

VILÁGSZEMLE

Irta: Sulhóf József

Amikor Moszkvában összeül a Külügyminiszteri Tanács, hogy elkészítse a német és osztrák békeszerződéseket: az emberiség sorsának és jövőjének vetik meg alapját az elkövetkezendő időszakra. Ezúttal nem egy, a politikában agyonkoptatott szölamról van szó. Mély és súlyos tartalmat ad ennek a megállapításnak az a körülmény, hogy ezúttal Moszkvában valóban a tartós béke, vagy az új súrlódások melegágya készül. Az első imperialista háború után, 1919-ben a bosszú és rövidlátás szabta meg a békefeltételeket. Ezúttal szó nincs bosszúról, még kevésbé politikai rövidlátásról. Minden oldalról pontosan megszabott célokat követnek, amelyek *tulélezett* vonalakban körülbelül így határozták meg:

1. A monopolisztikus csúcsok imperialista világuralmi törekvéseikben egyelőre a tőkésvilág feletti uralmat akarják biztosítani, hogy az így kiépített támaszpontokból kiindulva, később, rohamra induljanak a világ többi része ellen.

2. A való demokrácia törekvése mindenütt békét teremteni, mert soha még a béke nem volt nagyobb létszükséglete az emberiségnek. Meg kell erősödniök a tőkésállamok demokratikus tömegeinek is, hogy a demokratikus országokra támaszkodva nyomást gyakoroljanak és fékezzék a maguk imperialistáit. Így a demokratikus erők és hatalmak maguk is hadállások, helyzetelőny biztosítására törekcsenek. Messzebbmenő, természetes célkitűzése összefogás a demokratikus erőkkel szerte a világon a tartós béke biztosítására.

Természetesen az ilyen éles elhatárolás nem teljesen pontos. De a moszkvai tanácskozások eredményei aszerint alakulnak, sikerül-e megtalálni a megoldást olyan együttműködés megteremtésére, amelyben a kétféle, egymástól eltérő világnézetben alapuló rendszer, egymás mellett, párhuzamosan megoldja a fejlődés kérdéseit a világban, amit Sztalin generalísszimusz *nagyon és elképzelt* *tönek* tart.

A nehézségeket nem szabad túlértékelni, de nem szabad lebecsülni sem. Ha, mint Truman elnök kijelentette, Amerika valóban a potsdami határozatok elvi alapjain áll, akkor *a megegyezés alapja megvan*. A potsdami határozatok a történelmi tapasztalatokat, a fejlődés tudományos alapossággal való kiszámítását és a tökéletes józanságot jelentik. Alapjuk az, hogy Németországban meg kell semmisíteni a nagybirtokos és finánc-tőke erőforrásait, mivel ezek a militarista és imperialista törekvések erőforrásai. Végre kell tehát hajtani a földreformot és a trösztök, koncernek, monopólok felosztását és — leszerelve a túlméretezett német ipar egy jelentős részét, a felszereléseket jóvátétel fizetésére használják fel. Ezzel megszűnnek az aránytalanságok a túlfejlett német ipar és a gazdaságiag elmaradt és lerombolt kisállamokban, amelyeknek újlépítése ezzel meggyorsul. Ez azt jelenti, hogy elveszik az imperialista Németország terjeszkedésre hajtó erejét és megnöveleik a kisállamok gazdasági erejét, amelyek eddig függő helyzetben és kiszolgáltatottságban voltak a német gazdasággal szemben. Ezzel átalakul a német nép életének és fejlődésének gazdasági alapja és természetszerűleg kihal, de mindenképpen lényegesen csökken az imperialista, erőszakos hódító szellem.

Ezen nagyon józan politikai elgondolásoknak a megvalósítására eddig, a németországi szovjet megszállási övezeten és a Lengyelországhoz csatolt területeken kívül nagyon kevés történt. Kezdetből fogva megmutatkozott és mind határozottabb formában megmutatkozik az angolszász monopolisták teljesen eltérő célkitűzése. A monopolisztikus tőke, amely a háborúból már amúgy is a legnagyobb hasznot húzta, saját vadászterületétől akarja kiaknázni Németországot. A Ruhr- és Rajna-vidék ipari erejét nemcsak nem akarja gyengíteni, hanem ez az ipari erő volt a német imperializmus egyik legerősebb támasza, hanem arra akarja kihasználni, hogy rabságba vetve a német gazdaságot, ezen keresztül megszerezze magának és a maga erejével növelje ugyanazt a gazdasági és

politikai befolyást a gazdaságilag elmaradtabb európai országokkal szemben, amellyel Németország rendelkezett. Mindaz, ami az utóbbi egy évben Németország angol és amerikai megszállási övezeteiben történt, ezt a célt szolgálta. Ezért egyesítették gazdaságilag a két övezetet, ezért tűrik el a ruhr-vidéki szénszállítások szabotálását, nem hajlítják végre a jóvátételi szállításokat, nem valósítják meg a német hadi és hadi-vonatkozású ipar teljes leszerelését és ezért helyezik vissza állásaikba a német nácivezetőket, annak a fasiszta gazdasági rendszernek a képviselőit, amely előbb gazdasági rabságba vetette és azután legázolta a kisországokat. Magától értetődő, hogy ebből a befolyásból a német népnek semmi haszna és előnye nem lehet. Az amerikai és angol ügynökök lázas sietséggel, minden hatalmi erőszak igénybevételével szerzik meg a német szabadságokat és a német gyárak részvényeit. A német monopolisták pedig bizonyos átcsoportosításokkal, érdekfentartásokkal készségesen adják át részvénykötegeik egy részét, abban bízva, hogy ezzel megmentik értékeiket.

Ahogy az amerikai imperializmus világszerte kiszóritani igyekszik minden versenytársat és egyeduralomra törekszik, — nem kímélve természetesen az angol monopolokat sem, — Németországot is hárnas cézzal igyekszik korlátlanul hatalmukba keríteni. Így akarják biztosítani a német piacot, felhasználni a német gazdasági erőt és szekerükbe fogni a német militarizmust. *Kurdely Edvárd* megállapítja, hogy az amerikai monopolisztikus erők a hitleri állam bukásában nemcsak a fasizmus, az ellenség és a versenytárs felett aratott győzelmet látták, hanem egyben, sőt elsősorban a lépcsőfokot saját imperialista világhatalmuk megvalósítása felé. Az amerikai monopolisztikus csúcsok hiszik, hogy nekik sikerül megvalósítani azt, ami Hitlernek nem sikerült.

Otto Kuusinen az Európa feletti gyámkodásra irányuló törekvésekről írva, az angolszász reakciós körök kísérleteivel foglalkozik, amelyek a Szovjet Hadsereg által felszabadított kelet-európai államok belügyeinek és gazdaságának befolyásolására irányulnak. Megemlíkezik arról a nyomásról, amelyet gazdasági, politikai és földalatti mozgalmak támogatásának eszközeivel gyakorolnak a kelet-európai államokra, amelyek felett gyámkodni akarnak. Ezek a Nyugati Tömb, vagy »Európai Egyesült Államok« jelszavával hirdetett, a valóságban imperialista tervek, nemcsak az egyes békeszerető országok függetlenségét fenyegetik, hanem megnehezítik a tartós béke megteremtését is Európában és az egész világon. Lehetően tartós békét teremteni az ellenséges tömbökre oszló világban, ahol a nemzetközi együttműködést egy hatalom parancsuralmával akarják felváltani. Amikor az európai államok ma függetlenségüket védik, egyúttal a béke ügyét is védelmezik.

Ez a megállapítás helytálló Németország tekintetében is, azzal a kiegészítéssel, hogy Németország még nem védelmezheti maga a függetlenségét. Az angolszászok valami német egyesült államok, vagy egyéb szövetségi rendszerrel akarják megoldani a német kérdést, mert így az államok egymásközötti egyenlősúlyozásában tartósan biztosíthatják az idegen monopolok befolyását és hatalmát. A Szovjetunió ezzel ellentétben az erős, központosított Németország megteremtését kívánja, de nagybirtokok, monopolok és fegyvergyárak nélkül, a dolgozó nép vezetésével, mivel ez jelentéktelenül a legjobb biztosítékot a demokratikus fejlődésre. Semmi esetre sem szabad megengedni egy weimari Németország megteremtését.

Ahhoz, hogy a két ellentétes fel fogás között előreláthatóan kialakuló erőviszonyokat lemérhessük, meg kell ismernünk azon országok viszonyait, amelyek a legnagyobb felelősséget viselik és így a legfontosabb szerephez jutnak a békefeltevélek megállapításánál. Meg kell ismernünk mindennekeült annak a közeledő gazdasági válságnak a tényezőit, amelynek előrevetett árnyéka máris érezteti hatását az Egyesült Államok politikájában és amelynek — kétségtele-

nül — egyaránt lesznek kihatásai az imperialista erőszak fokozódására és a demokratikus tömegek fejlődésére.

Varga Jenő körülbelül a jövő évre tartja esedékesnek az amerikai válság bekövetkezését. Amerikában az ipari termelés 1946-ban az 1943-évihez képest több mint egyharmaddal csökkent, az árukészletek növekedése megkezdődött, a szállításra szoruló nyersanyagok tőzsde árai zuhanásszerűen esnek és az ipari részvények árfolyamai hasonló irányzatot mutatnak. Mindez a válság közeledtéről tanuskodik. Amilyen mértékben növekedik a veszély a monopolók számára, úgy igyekeznek azt különböző erőszakos eszközökkel elhárítani. Ezek között szerepelnek a fegyverkezésre fordított óriási összegek, a munkásvédelmi törvények hatályon kívül helyezése, a piac érdekében végrehajtott erőszakos beavatkozások más országok belügyeibe, a brit birodalom területén erőszakosan, az angol érdekek teljes mellőzésével végrehajtott terjeszkedések, a beszivárgás a tőkés államok gazdaságába, vagyis a tőke külföldre mentése, a fegyvercsörtetés, háborús uszítás egyes — mint Sztalin generálisszimusz mondta — gyengébb idegzetű politikusok megfélemlítésére és végső, de nem utolsó sorban az amerikai belpolitika egyre kevésbé demokratikus átszervezése.

A monopolisták befolyása annyira érvényesül Moszkvában, az amerikai küldöttség szerepében, amennyire a monopolisztikus imperialista csúcsok az államcsúcsokkal összefonódva érvényesülni tudnak. Az államcsúcsokra azonban bizonyos nyomást gyakorolnak a demokratikus tömegek is. A demokratikus erők fejlődése Amerikában és Angliában, a munkáim és a termelési eszközök különbözőségénél fogva lényegesen eltérő. Az amerikai túlhasználtn dolgozó ember sokkal nehezebben tér le az ökonomizmus vonaláról. A politikát még nemrégiben is csak egyik üzletágnak tekintette, amiért jórészt az amerikai politikusok korrupsztása felelős.¹⁾ A munkástörvények megszüntetése, a dolgozók teljes jogfosztottsága a monopolok kapzsi védekezését jelenti a közeledő válsággal szemben. Természetes, hogy ezek az intézkedések megfelelő politikai fölvilágosítás mellett józanítólag hatnak a dolgozó tömegekre és az ipari munkások szakszervezeti szövetsége, a CIO mindjobban letér a pusztá gazdasági ténykedésről és politikai téren is erősíti harcát a munkásság védelmére. A monopolok egyelőre megtájtálták a másik szakszervezeti szövetségben, az Amerikai Munkászövetségben azt az eszközt, amellyel ellensúlyozzák a CIO harcát, de a CIO ereje növekedőben van. Mikor lesz komoly politikai tényezővé, azt nehéz kiszámítani. Wallace, Ikes, Pepper, a roosevelti politikai vonal fenntartásának ellarcosai maguk sem mertek nyíltan nekivágni egy harmadik párt megalakításának. Egyelőre csak a Demokrata Párt tisztogatásával kísérleteznek és csak sikertelenség esetén látnak hozzá a szervezéshez, hogy az 1948-as választásokra felkészüljenek. A választások egybeesnek a gazdasági válság várható kibobbanásának időpontjával. A demokratikus erők nyomása nyilván igen nagy. Ezt tanúsítja Truman elnöknek a saját demokratikus tömegeknek szánt kijelentése, hogy a potsdami határozatokról nem térnek le. *Steal*, a józan ítéltelei miatt elnémított ismert rádióhírmagyarázó, azonban elsősorban arról a nyomásról ír, amelyet a monopolok gyakorolnak a Moszkvába utazó amerikai küldöttségre. Ennek a nyomásnak látható jelei vannak az egész amerikai megszállási politikában.

¹⁾ Acheson helyettes külügyminiszter millións üzletek szerzésére használja ki hivatali értesüléseit. Egy zenátort most lepleztek le a húsipar érdekében kifejtett tevékenysége miatt. Naponta előfordulnak hasonló leplezések, amelyeket az amerikai nagyrészt természetesen tart. Dolles, a köztársasági párt külpolitikai tanácsadója, aki elkíséri Moszkvába Marshall külügyminisztert, a legnagyobb trösztök jogtanácsosa és fivére a Wallstreet egyik legnagyobb bankházának igazgatója.

Ugyanilyen jelenségek egyébként — a monopólok nyomás-gyakorlásának eszközei — azok is, amelyek a feltörő amerikai militarizmus tünetei. Mint a volt csatlós államok békeszerződéseinek előkészítése idején az atombomba kísérletek, most ugyanúgy fenyegetésnek és ijesztgetésnek szánták: Amerikának az Északi Sark-vidéken végzett katonai kísérleteit, Grönland erőszakos megvásárlását a hitelük felmondásával megfenyegetett dánoktól, az Izlandhoz intézett felszólítást, hogy lépjen be az Egyesült Államokba, az Aleutok megszállását, az angol-amerikai és az amerikai-kanadai katonai szövetségek megkötését, amelyeket újabban Franciaországra, Belgiumra és Hollandiára is ki akarnak terjeszteni és más hasonlókat.

Íde sorozhatók a kommunista-üldözések a gyarmatokon. *Kínában* a Kommunista Párt kiküldötteit a Kuomintang mellett letartóztatták és először történik meg, hogy teljesen megszakadt minden érintkezés Chang-Kai-Shek kormányzata és a demokratikus erők között. *Indiában* tömegesen letartóztatják, utcai üldözések során felövik a kommunistákat. Közel és Távolkelet minden országában, ahol az angolszász befolyás érvényesül, egyre elvadultabb üldözések folyók a demokratikus erők ellen. Természetes, hogy ezek az eszközök nem érhetik el a kellő hatást, annál kevésbé, mert Nagybritannia, amelyet az amerikai politika egyre súlyosabb függőségbe sodor és amely imperialista csendőrré vált minden demokratikus és imperialista-ellenes megmozdulás elfojtására, nem támogathatja kellő súlyal és erővel az amerikai politikát, habár Bevin eddigi politikájában mindent megtett az amerikai érdekek védelmére.

Az angol politika azonban, bármilyen hűségesen szolgálja is a munkáspárti kormány a monopólok imperialista érdekeit, erősebben a tömegek befolyása alatt áll, mint az Egyesült Államoké. Addig, amíg Attlee és Bevin állnak a politika élén és végrehajtó szervezetük minden legkisebb változtatás nélkül azonos a konzervatív párt gépezetével, tetteikben, intézkedésekben és eseményekben nem jut kifejezésre a tömegnyomás. A február elején Angliában országsszerte megtartott külügyi értekezletek azonban nagyon kellemetlenek voltak Bevin számára. Bármennyire megválogatták a termékekbe hozsátott haligatóságot, a legélesebben bírálták a munkáspárti kormányt, amely folytatja a konzervatív monopólista imperialista politikát. A szénválság, amelynek következtében Angliában a háborúra emlékeztető elsötétítések mellett közel hat millió munkás maradt ideiglenesen munka nélkül, még komolyabb figyelemztetés volt a politikai irány tarthatatlanságára. Nagybritannia Kommunista Pártjának 19-ik kongresszusán és az ezt folytatólag megrendezett birodalmi konferencián azonban már egész nyílt állásfoglalás történt az imperializmus ellen. Ez a konferencia egyedülálló jelenség volt az angol birodalom történetében. Minden gyarmati ország kommunistái elküldték delegátusaikat és a brit birodalom kénytelen volt tudomásul venni, hogy az imperializmus elleni harc élcsapata nagyon erős, szervezett és növekvő jelentőségű, különösen a gyarmati tömegeknél, amelyeket elsősorban érint és sújt az imperialista politika.

Emek kapcsán néhány eseményt kell megemlítenünk. *Az francia* kommunistáknak sikerült az angol-francia szövetségi szerződésben olyan feltételeket kieszközölni, amelyek, *Cachin* megjelölése szerint, biztosítják, hogy Franciaország újjáépítése elsőbbséget élvez a német újjáépítéssel szemben. Bevin moszkvai külügyi exorzéja, Moszkvába indulása előtt, lényegesen eltért eddigi beszédeitől és az együttműködés szükségessége *különleges hangsúlyt* kapott. Az, amit a francia-angol szövetségi szerződés enyhítésére értek, óriási jelentőségű Franciaország helyzetére. A szövetség így nem válik okvetlenül azzá, amit Churchill ajánlott és amelynek célja a nyugati tömb megalakítása volt. Olyan védelmi intézkedést jelenthet ez a német imperializmus feltámadásával szemben, amely lehetővé teszi Franciaországnak más hasonló szerződések megkötését, elsősorban Csehszlovákiával, mint Németország másik oldalán egyik legközvet-

lenebbül érintett államnak. A francia nemzetgyűlés külügyi vitájában azonban követelték, hogy Franciaország ujjítsa fel baráti kapcsolatait a többi kelet-európai állammal, Lengyelországgal, Jugoszláviával, Romániával és Bulgáriával is. Mivel ezek az országok ma már a népi demokráciát képviselik, a francia szándékok nem jelenthetik többé csak a régi piacok visszaszerzésére irányuló törekvéseket, hanem inkább a védelem keresését az amerikai imperializmussal szemben. Ezzel Franciaország a demokrácia legnyugatibbra tolt erőjévé válik. Erre a szerepre szüksége van, mert egyébként egyrészt azért, hogy politikájára még mindig nagy hatást gyakorol a kétszáz család imperialista és monopolisztikus törekvése, részben a súlyos gazdasági körülmények következtében — Franciaország egyelőre nagyon alárendelt szerepet játszik a nemzetközi politikában és gazdaságban.

A világgazdaság és az ennek összefüggéseit lebonyolító nemzetközi politika természetesen erősen érzi a hatását annak, hogy a nyugati nagyhatalmaknál a hatalom birtokosai monopolisztikus imperialisták. Argentína nyíltan megtagadta, hogy szakítson Francóval, Anglia és Amerika rendszeresen szállít. Olaszországban újabb fasiszta pártok szervezkednek antidemokratikus jelszavakkal. Németországban olyan magyszabású náciösszeesküvést lepleztek le, hogy még az angol-amerikai megszállhatóságok is komolynak és veszedelmesnek ítélték. Ausztria, harcra Jugoszlávia jogos követeléseit ellen, egyre inkább a nyugati imperialisták ügynökévé a népi demokrácia ellen irányuló ékké válik.

Görögországban folynak a harcok és folyik a vizsgálat. Habár ez a vizsgálat egyre letagadhatatlanabban tárja fel az egész világ előtt azt a borzalmas, embertelen terrort, amellyel az angol szuronyoktól támogatott királypárti fasiszta kormányzat fegyveres védekezésre kényszeríti a görög népet, Anglia és Amerika a megszállás további fenntartásáról tanácskoznak, Anglia anyagi segítséget kért erre a célra Amerikától, mire Marshall tábornok, külügyminiszter és Acheson külügyminiszter-helyettes bejelentette a Kongresszus titkos tanácsa előtt, hogy »át kell vállalnia a görög helyzet terheit, mert ellenkező esetben sikertelenek maradnak mindazon erőfeszítések, amelyeket az elmúlt évben tettek, hogy Európában megteremtsek az egyensúlyt a Szovjetunió ellen«. Ugyanez az Acheson bélyegezte a Szovjetunió külpolitikáját erőszakosnak és terjeszkedőnek, »amj a szovjetkormány erőyes rendreutasítását váltotta ki. A nemzetközi monopolista körökből hallatszanak hangok, hogy a német összeesküvés és kísérőjelenségeinek jelentőségét nem kell eltűlozni. Ez azonban csak arra való, hogy elterelje a figyelmet a tényleges sugalmazókról, azokról, akik ezeket az elemeket felbátorítják, vagy a monopolista politika érdekében lázadásokat, összeesküvéseket, véres polgárháborúkat erőszakolnak rá az európai népekre.

A legyőzött fasiszta erők kísérlete, hogy újból visszatérjenek a politikai porondra, Németországon kívül is angolszász bátorításokra vezethető vissza. A magyar köztársaságellenes összeesküvés külföldi megbízottai Ausztriában angol ügynökök jelenlétében tárgyaltak az osztrák legítimistákkal a Habsburg-királyság visszaállításáról. A külföldön tartózkodó összeesküvők a bátorításon kívül angolszász országokban kaptak menedékhelyeket. Az igazi angolszász kapcsolatok leplezése pedig csak a közeljövőben várható, amikor Kovács Béla, a Kisgazdapárt főtitkárának vallomását nyilvánosságra hozzák.

A Magyar Köztársaság ellen szervezett összeesküvés súlyos és végsőkig kiélezett belpolitikai helyzetet teremtett Magyarországon. Elérkezett a pillanat, hogy tisztázzák a helyzetet, melyek azok az erők, amelyek a népi demokrácia megerősödéséért, továbbfejlődéséért és azért küzdenek, hogy Magyarország beilleszkedjék a környező demokratikus keretekbe és kik azok, akik a magyar nép ellen törnek, hogy az új osztály kiváltságait visszaszerezzék. A Kisgazdapárt vezetősége a végsőkig ment Kovács Béla védelmezésében. Így egyben a többi

összeesküvőket is védte és bátorította. Az időközben megkezdődött főtárgyaláson elhangzott vallomások azután rávilágítottak, mi készítette a kisgazdapárti vezetőséget arra, hogy ilyen állást foglaljon. Kitűnt, hogy sokkal többet és sokkal mélyebben kerültek az összeesküvésbe, mint az az első időben látható volt. A huzavonának Kovács Béla mentelmi-jogának felüggesztése körül a Szovjet Hadsereg erélyes beavatkozása vetett véget, amikor a Szovjet Hadsereg ellen elkövetett kénkedés, továbbá terrorszervezkedés miatt letartóztatták. Ez az erélyes lépés jó és hasznos következményekkel járt. A magyar úriosztálynak végre tudomásul kell vennie, hogy nem juthat többé szerephez. Magyarország nem él elszigetelten. *Ha Magyarország biztosítani kívánja függetlenségét és azt, hogy idegen imperialista befolyásoktól mentesen fejlődjék, akkor keresnie kell az együttműködést szomszédaival.* A Szovjet Szövetség és Jugoszlávia támogatására mindenkor számíthat a magyar nép demokratikus törekvéseiben, de arra is el kell készülnie a régi bomlasztó politika feltámasztóinak, hogy *határain többé nem idegen imperialista szolgálatban álló, klikk-uralmat nyögő országok állnak, hanem olyanok, amelyek a magyar népet akarják segíteni saját érdekében és nem egy klikket, amely saját népének is ellensége.* Amikor a magyar demokratikus erők most a kormánykoalíció felbontását és a választások kiírásának kockázatát is vállalták, akkor már tudták, hogy az elmúlt másfél év alatt a magyar dolgozó tömegek egyre világosabban látják helyzetüket. Magyarországot még mindig igyekeznek felhasználni — Ausztriához hasonlóan — ugyanarra a szerepre, amelyet Horthy Magyarországa játszott: *ugródeszka* kelet felé. A magyar belső meg erősödésé szerint halad előre, mennyire tudnak ellenállni a nyugati monopólisták nyomásának. A most megszavazott új, 15 millió dolláros árúhitel is egyike a kísérleteknek, hogy a magyar gazdasági életet minél jobban lekössék a nyugati monopóliumok számára. Magyarországnak kétségtelenül jól jön a segítség. Ez meggyorsítja a hároméves terv keresztülvitelét. A hároméves gazdasági terv nemcsak gazdasági, hanem egyben a politikai átszervezés nagy terve és a gazdasági sikerektől függ a politikai fejlődés sikere is. Az ország függetlensége azonban túlságosan nagy ár volna a nyersanyagokért és valószínű, hogy a kisebb hitelen kívül Magyarország inkább a tervszerű cseregazdálkodást veszi igénybe az ipari nyersanyagok megszerzésére, ahogyan azt már a Szovjet Szövetséggel, Jugoszláviával és részben Romániával kötött kereskedelmi szerződések megjelölték.

A világ demokratikus tömegei ismét Moszkva felé tekintenek és onnan várják, hogy a Potsdami és Jaltai határozatok érvényesüljenek. A tanácsköztársaságok Legfelsőbb Tanácsának választásain olyan hatalmas tömegek nyilvánították bizalmukat a kommunisták és pártonkívüliek tömbje iránt, hogy a szavazástól távoymaradottak számát csak ezrelékekben lehet kifejezni. A szövetségi Legfelsőbb Tanács ülésén pedig, az új költségvetés elkészítésekor kitűnt, hogy a múlt évben, új öt éves terv első szakaszában nemcsak teljesen megvalósították az előirányzatokat, hanem nagyon sok téren túl is szárnyalták azt. Az új költségvetés már hatvan milliárd rubellel nagyobb összeget irányoz elő a gazdasági, kulturális és szociális szükségletek fedezésére, mint a múlt évben, ugyanakkor pedig öt milliárd rubellel leszállítja a hadügyi tárcák költségvetését. A Szovjet Hadsereg napjának megünneplésén a világhéke és biztonság leghatalmasabb öre mutatta meg erejét, de a Szovjet Szövetség következetesen építeni akar és hékére készülődik. Ebben a készülődésben az a világ minden kisémbere számára megnyugtató erő mutatkozik meg, hogy a Szovjet Szövetség és Hadserege a hékés építő munkában még hatalmasabb erővé fejlődik, amely nélkül többé nem lehet dönteni a világ sorsáról.

A Szovjet Szövetség, a körülötte csoportosuló új demokráciákkal az élen halad. Gazdasági válság veszélye a szocialista termelési rendszer folytán nem

fenyegeti és ugyanakkor, amikor a tőkés világban egyre nagyobb riadalommal, mind kapkodóbb elővigyázatossági és elődázó intézkedésekkel várják a gazdasági válság kirobbanását, a szovjet kormány folytatja szívós harcát, hogy a monopolisták kapkodásainak olykor kiéleződő következményeit elhárítsa a világ felől. Ez nyilvánul meg a Biztonsági Tanács ülésén, amikor Albánia védelmére kel a szovjet delegátus, tehát egy kis állam védelmében szólal fel, de akkor is, amikor egészen nagyjelentőségű kérdéstről, a leszerelésről és az atomerők ellenőrzéséről tanácskoznak.

Ha eddig, a szovjetövezeten kívül, nem is történt sok a német junker szellem kiirtására és a militarista imperializmus erőinek megsemmisítésére, néhány eredmény felmutatható. Az egyik legnagyobb jelentőségű a *porosz állam feloszlásának kimondása*. Megszűnt az a porosz állam, amely a Nagy-frigyesi erőszak terméke volt, Bismarck vasökle nyomán vált azzá az egész világra veszedelmes, békebontó nagyhatalommá, amely harminc éven belül kétszer egymásután támadt a világbékére és az emberiség nyugalomára és Hitler teremtette meg, a porosz állam vezetésével a monopolista reakciós csúcsok és az államhatalmi csúcsoknak azt a szoros egybefonódását, amelyből a fasizta totális állam kialakult. Poroszország jelentős részét felosztották és a porosz állam többé sohasem támadhat fel. Moszkvában gondoskodnak majd arról, hogy a szelleme se térhessen vissza kísérteni.

A külügyminiszter-helyettesek londoni értekezlete gondosan előkészítette a moszkvai tanácskozások napirendjét. Bevin moszkvai időzését arra is felhasználja, hogy a szovjet-angol együttműködés kimélyítését előkészítse. A kisemberek, a dolgozók milliói pedig bizakodással tekintenek Moszkva felé, amely most a világ minden országa kisembereinek, dolgozóinak békevágyát testesíti meg. Ez a békevágy, a nyugalom és békés fejlődés vágya jelenti azt a hatalmas erőt, amely a Szovjetunió álláspontjának erkölcsi alapon nyúit — és fékezi a monopolisztikus imperialista csúcsok tevékenységét.

1947. március 3.

FIGYELŐ

A NŐK FÖLSZABADÍTÁSA

írta: JEREMJEVA M.

A cári Oroszországban nagyon nehéz helyzete volt a nőknek. Ugyszólván semmi joguk sem volt. Az állami és a családi életben egyaránt elnyomták őket. A nőnek nem volt semmiféle politikai joga, választójoga sem. Nők nem voltak beválaszthatók se a birodalmi dumába, se a helyi önkormányzati szervekbe. A nők nem léphettek sem az állami, sem más közintézmények szolgálatába. A gyárakban igen sok nő dolgozott, azonban, bár a rendszernél hosszabb volt a munkaidejük, a női munkás csak fele annyi munkabért kapott, mint az ugyanazon munkát végző férfimunkás.

A cári törvények értelmében a feleség a férjjel szemben teljesen függő helyzetben élt. Még saját okmányai sem voltak, csak a férj okmányába jegyezték be és ha valahova eltávozott, a férjnek joga volt a rendőrség igénybevitelével visszahozatni.

A cári Oroszországban a nő nehezen szerezhett iskolai képe­­sítést és csak ritkán fordult elő, hogy nő tudományos kérdésekkel foglalkozzék. Nagyon kevés nőnek volt főiskolai képe­­sítése. — egyesek külföldre utaztak, hogy ezt megszerezhessék.

A falusi nő még az elemi iskolai képzettséghez is nagyon nehezen juthatott hozzá. Legnagyobb részük még írni-olvasni se tudott és az

apa, majd a férj alázatos rabnője volt. Oroszország legkiválóbb férfiai, akik a haladás eszméit hirdették és sürgették a társadalom átalakulását, — védelmükbe vették az orosz nőket és harcoltak felszabadításukért. Nagy költők, mint Tarasz Sevszenko, M. A. Nekraszov, legszebb műveikben az orosz nő nyomorult, reménytelen életét észlelték a cári Oroszországban, a fiatal lányok és a paraszt anyák szenvedéseit és könnyeit tárták a világ elé.

Más világhírű orosz írók is sokat írtak az orosz nők sorsáról, így L. N. Tolsztoj, aki egyik regényében, az »Anna Kareniná«-ban egy fiatal nő tragédiáját örökítette meg. — A. M. Gorkij pedig több művében írt a régi orosz társadalom különböző rétegeihez tartozó nők jogfosztottságáról, elnyomott és megalázott életéről.

A FÉRFIAKKAL VALÓ EGYENJOGÚSÁG

A szovjet hatalom az Októberi Forradalom után azonnal a férfiakal egyenlő jogokhoz juttatta a nőket.

Ugyancsak az Októberi Forradalom első napjaitól kezdve, kemény harcot folytatott a kormány a nők tényleges felszabadításáért. A törvényhozás útján hozott rendeleteken kívül gyakorlati rendszabályokat is léptettek életbe olyirányban, hogy javítsanak a nők gazdasági helyzetén és megteremtsék a nők teljes egyenjogúságának feltételeit.

A szovjet ország alaptörvényében szilárdan leszögezte a nők egyenjogúságát, és pedig az Alkotmány 122 szakaszában:

»A nő a Szovjetunióban egyenjogú a férfival a gazdasági, állami, kulturális, társadalmi és politikai élet minden terén. A nők jogainak megvalósítását biztosítja: a nőnek a férfival való egyenlő joga a munkára, a munka díjazására, üdülésre, társadalmi biztosításra és művelődésre, az anya és a gyermek érdekeinek állami védelme, a nőknek járó fizetett szabadság terhesség esetén, a szülőotthonok, csecsemőotthonok és óvodák sűrű hálózata.«

GONDOSKODÁS AZ ANYÁKRÓL

A szovjet ország több törvényben könnyíti meg a dolgozó anya helyzetét. A Szovjetunióban erőteljesen valószínűsítették meg az anya és csecsemővédelmet. A terhes nő hosszú, fizetési szabadságot kap és díjtalan orvosi kezelésben részesül. Nagy számmal létesítettek olyan intézeteket, amelyekben az orvosok díjtalanul adnak tanácsot a kisgyermek gondozására vonatkozólag és ahol különleges, tápláló ételeket adnak gyenge gyermekeknek. Minden nagyvállalatnál, gyárnál és üzemenél van csecsemőotthon és óvoda. A munka idejére oda viszi gyermekét a dolgozó anya, munkásnő vagy tisztviselőnő. A falvakban a mező munkálatok tartamára csecsemőotthonokat és óvodákat létesítenek, ahol a gyermekek állandó felügyelet alatt vannak és az állam terhére jó ellátást kapnak.

A szülőnők úgy a városokban, mint a falvakban jól felszerelt szülőotthonokban díjtalan ellátásban és orvosi segítségben részesülnek. Az állam a gyermekek egészségéről való gondoskodás terén is az anyák segítségére siet. Számos gyermekszanatóriumot nyitottak meg és minden nyáron pionirtáborokat és gyermeknyaraltatást szerveznek. Szüléskor minden anya segítyt kap az államtól, mely minden következő gyermek születésekor fokozatosan emelkedik.

Többgyermekes anyák rendszeres, nagy államsegélyt kapnak, ami fényesen megkönnyíti gyermekeik felnevelését. Egvedülálló anyák is kapnak államsegélyt.

A Szovjetunióban a nőnek nem kell semmit sem költenie gyermeke tanítására.

Az állam állandó gondoskodása a gyermekről természetesen igen kedvezően hat az anya részvételére a termelő munkában. A forradalom első napja óta egyre jobban fejlődött a létszükségletek kielégítése: közös étkezőhelyiségek, mosodák, a közösséget szolgáló egyéb intézmények felállítása, melyek sok házi gondtól szabadítják meg a nőt és időt biztosítanak neki a munka, a tudomány és a művelődés minden terén való tevékenységére.

A szovjet kormány gondoskodása és segítségnyújtása révén sok nőnek nyílt alkalmá a tudomány és a technika minden ágazatában magasabb képesítés elnyerésére. És fontos állásokat töltenek be az állami és társadalmi intézményeknél. Sok egyszerű paraszt- és munkásnő tett szert országos hírnévre.

1936-ban Anna Ivanovna Scsetinina egy óceánjáró hajó kapitánya lett és két világmérföldet tett meg. Lebegyeva és Anna Jutkina kolhóztagok világrekordot értek el a burgonya és zöldségtermelésben. 1937-ben Valentina Grizodubova és Polina Oszipenko női pilóták néhány rekordot állítottak fel a nemzetközi repülés terén. Polina Oszipenko, Vera Lomako és Marina Raszkova 1938-ban hidroplánon, leszállás nélkül, tették meg a légiutat Szevasztopolból Archangelszkbe. Egy év múlva Valentina Grizodubova, Polina Oszipenko és Marina Raszkova sikeres távolsági repülést hajtottak végre, leszállás nélkül Szibérián át.

TÖBB MINT KÉTSZÁZEZER MÉRNÖKNŐ

A nők előkelő helyet foglaltak el a szovjet értelmiségben is, 750 ezer tanítónő oktat a szovjet iskolákban, körülbelül 100 ezer orvosnő és több mint 200 ezer mérnöknő dolgozik a Szovjetunióban. Sokszáz nő ad elő a főiskolákban. Több mint 33 ezer női tudományos munkásnő dolgozik a tudományos kutatóintézetekben és laboratóriumokban. A szovjet tudomány terén komoly eredményeket értek el a nők, közülük soknak az egész országban ismerik a nevét és tekintélyük van a tudományos világban. Sok nő nyert el Sztalin díjat a tudomány, a technika, a művészet és az irodalom terén végzett kiemelkedő munkásságukért.

A szovjet hatalom óriási lehetőséget nyújtott a nőknek a tanulás, a tudomány és a művelődés útjain való előrehaladásra. Az általános oktatás egyformán kiterjed a fiúkra és a lányokra. 1940-ben a tudomány legkülönbözőbb ágazataihoz tartozó szakképzett munkásokat nevelő főiskolák hallgatóinak körülbelül a fele nő volt.

A német-fasiszta rablók ellen vívott Honvédő Háborúban a szovjet nők is, mint az egész szovjet nép, kegyetlen megpróbáltatásokon mentek keresztül, de erkölcsi és szellemi erőik, valamint politikai érettségük becsülettel állta ki ezt.

A szovjet kormány felhívására a szovjet nép milliói szettek gyári és mezőgazdasági munkára, hogy helyettesítsék a frontra vonult férjeiket, apáikat, illetve fítestvéreiket. Igen nagy szerepet játszott a szovjet ipar megerősödésében a háború alatt és a hadsereg fegyverrel, lőszerrel és élelemmel való ellátásában a nők bátorsága, önfeláldozása és munkaszeretete. Különösen a falvakban, a mezőgazdaságban dolgozó kolhózmunkásnők vették magukra a hadbavonult férfiak nehéz munkájának teljes súlyát. A háború egész ideje alatt egy pillanatra sem volt élelmiszerhiány a Vörös Hadseregben. Ez a szovjet parasztnők óriási érdeme.

VITÉZ KATONÁK

A szovjet nők azonban a háborúban nemcsak mint kiváló munkások, hanem mint vitéz katonák is kitűntek. A szovjet haza sosem fogja elfelejteni a női harcosok hőstetteit. A Vörös Hadsereg harcosainak sorában éppen úgy, mint a partizánosztagokban ott voltak az önként jelentkező nők: mint felderítő repülők, légvédelmiekek, vagy mint ápolónővérek.

A szovjet nép női hősei közül sokan teljesítettek szolgálatot a légi-erőknél. Különösen kitüntette magát és dicsőséget szerzett a háborúban az önkéntes jelentkezőkből alakult női, gárdabombázó repülőezred. Eudokija Bersanszkaja, a bátor női repülő volt az ezred parancsnoka. Ez az ezred ott harcolt a németek ellen Kubánban, a Krimen, Bjeloruszsiában, Lengyel- és Németországban. Ennek az ezrednek több mint 200 katonája kapott különböző kitüntetések, tizenhárman pedig elnyerték a legmagasabb kitüntetést: a Szovjetunió Hőse címet. Ezer és ezer honleány kapott a fronton és a mögöttes területeken kitüntetést a végzett munkáért és a harcban tanúsított vitézségért.

A háború megmutatta, hogy milyen erős a szovjet nőkben a közösségi tudat és a lángoló hazaszeretet.

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsába 277 szovjet női képviselőt választottak, köztük sok parasztasszonyt, munkásnőt és értelmiségi dolgozót. Az egész országban jól ismerik Pasa Angelina, Dasa Garmas, Anasztaszia Rjeszcova és még egynéhány traktorkezelőnő nevét, akiket képviselőknak választottak meg és akik a traktoristák jobb munkateljesítményért folytatott szövetségi versenyében elsők lettek. Képviselővé választották Anna Szeregina és Taiszja Suvangyina fiatal munkásnőket, a bjeloruszsziai partizánnot Jelena Zima nyomdai munkásnőt és a bjeloruszsziai Jelena Csuahnyuk mozdonyvezetőnőt. A háború folyamán Csuahnyuk bátran vezette löszervonatját a fasiszták tüzelése és bombázása közben.

A Szovjetunió hatalmas. Tizenhat köztársaság és sok autonóm terület tartozik hozzá. És mindenhol tisztelettel és megbecsüléssel adóznak a nőknek, akik mindenütt teljes egyenjogúságot élveznek. A szövetséges és autonóm köztársaságok Legfelsőbb Tanácsainak képviselői között több mint 1.700 nő foglal helyet és több mint 456 ezer a helyi szovjetek tagjai között. A Szovjetunióban a nők milliói a férfiakal egyenlő jogokkal vesznek részt az állam igazgatásában.

A Szovjetunióban immár megszokott jelenség, hogy az állami gépezet egyes felelős állásait nők tartják a kezükben. A Moszkvai Szovjet Végrehajtóbizottságnak elnökhelyettese, Marija Szaricseva, az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság Legfelsőbb Tanácsa költségvetési bizottságának is elnökhelyettese. A csuvas Andrejevna, a jakut Szidorova és buriák Cidenova a saját autonóm köztársaságaik Legfelsőbb Tanácsainak elnökei. A szovjetországban miniszteriumok élén is állnak nők, így például az Oroszországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság Minisztertanácsa mellett működő kulturális bizottság elnöke Tatjana Zujeva, valamint Karadzsjajeva Nuri, a Turkmén Szocialista Tanácsköztársaság igazságügyminisztere. Sok helyen nők töltik be a területi és a városi végrehajtóbizottságok elnöki tisztét.

AZ ANYASÁG HIVATÁSA

Amidőn a szovjet állam előtérbe helyezi a nőket a fontos állami munkáknál, elősegíti kulturális művelődésüket és tudományos munkásságukat, ugyanakkor minden tőle telhetőt megtesz a családi élet megerősítésére is. A szovjet család alapja a férfi és a feleség kölcsönös, egymás iránt érzett szeretete és tisztelete és a gyermekeikről való közös gondoskodás. A szovjet kormány védi az anya érdekeit. Az anyaság megtisztelő és fennkölt hivatás és ezt becsülik és tisztelik az egész szovjet országban.

A kormány megalapította a »Hős Anya« címet. Ezzel tüntetik ki azokat az asszonyokat, akik tíz gyermeknek adtak már életet és nevelték fel. Körülbelül hatezer szovjet nő nyerte el a »Hős Anya« címet. Van azonkívül más érdemrend is: »Az anya dicsősége« és »Az anyaság rendjele« melyekkel 750 ezer anyát tüntettek már ki. Igen nagy összegeket folyósítanak az anya és a gyermek megsegítésére. Csupán a legutóbbi évben a többgyermekes és az egyedülálló anyák 2 milliárd rubel állami segílyt kaptak.

A Szovjetunióban a nő a társadalom egyenjogú tagja, tevékenyen résztvesz az új szocialista élet felépítésében, a legtiszteletreméltóbb tagja az államnak és a családnak. Mindezt a Nagy Októberi Szocialista Forradalom hozta meg a szovjet nőnek.

A SZOVJET MŰVÉSZETRŐL

Írta: GERASZIMOV ALEKSZANDER

Hogy megértsük, hogyan alakult a szovjet képzőművészet a szovjet hatalom fennállásának idején, néhány szót kell szólnunk arról, milyen volt a művészet helyzete Oroszországban 1917-ig, a Nagy Októberi Forradalom előtt.

1900 körül az orosz festészet olyan hatalmas értékeket veszített el, mint Rjepin és Szurikov. Velük elveszett a nagy témák hagyománya iránti érzék is. A nagy kompozíció helyét a tanulmány foglalja el. 1911-ben meghal Szerov, az utolsó nagy orosz portretista. Vele kihalt a portré művészete.

Az akkori számos művészi csoport között kettőnek volt vezető szerepe: a moszkvai »Orosz Művészek Szövetségé«-nek és a szentpétervári »A művészet világa« nevű társaságnak. A moszkvai »Szövetség«-ben a festők voltak többségben. Kiállításaikon a tájképtanulmányok uralkodtak. A »Művészet Világa« túlnyomórészt grafikusokat egyesített. Ezek mohón sajátították el az új művészi irányokat és elutasították elődeiknek, a 60–70-es évek realistáinak művészetét. Alkotásaik szélsőséges szubjektivizmus kifejezői voltak. A »l'art pour l'art«-t kultiválták, a kevesekhez, a kiválasztottak köréhez szóló művészet hívei voltak. Elfelejték a legjobb orosz művészek művészeti hagyatékát, akik művészetükkel a népet szolgálták.

Már a forradalom első éveiben nyilvánvalóvá lett, hogy a formalisztikus »művészet« idegen test az egész szovjet kultúrában, az egész szovjet életformában.

A szovjet művészek haladó része ekkor alapította a Realista Művészek Társaságát. Reális témájú képek tartalmas lélektani portrék, a hazai természetet hűen és kifejezően ábrázoló tájképek, — ezek voltak azok a műfajok, amelyekben ezek a művészek dolgoztak. Elsősorban az új szovjet élet jelenségeit választották képeik témájaként, az új, szocialista társadalmat építő embert ábrázolták.

Ezek a festők gondosan tanulmányozták a régi mesterek, Ivánov, Fjedotov, Szurikov, Repin, valamint a nagy nyugati művészek alkotásait. A természet állandó tanulmányozása és tudatosítása mellett ezek az éltető hagyományok is hozzájárulnak a szovjet művész fejlődéséhez. A szovjet művész nem ismeri el a »modern« művészet dekanens formáit. Jól ismeri ezt a művészetet, amely gazdagon van képviselve a szovjet múzeumokban. Ezenkívül a szovjet művészek utaztak nyugaton és Amerikában. Nem mulasztották el, hogy megismerkedjenek a legújabb művészeti áramlatokkal. A post-impresszionizmus dekadens művészete elfogadhatatlan számunkra, mert távol áll a szovjet élet valóságától és mert elszakadt a nép életétől. A szovjet művészet annak a művésznek elméjén és szívéen keresztül valósul meg, akinek szeme jól látja életét és aki művészi eszközökkel tud dolgozni. Ezért arattak a szovjet realista művészek első, szerény kiállításai is nagy sikert. A művészek témáikat magából az életből veszik, az új rendszer által kitermelt embereket, a szovjet gyárat, üzemeket, kolhózatokat ábrázolják. A szovjet hatalom fennállásának V., XV., XX. évfordulóit alkalmából rendezett jubileumi kiállításokat, a Vörös Hadseregnek szentelt vagy a »Szocializmus Ipara« című kiállítást sok tízezer látogató nézte meg.

1932-ben a szovjet művészek egy szövetségbe tömörültek. Ez az egyesülés mérhetetlen erősödést jelentett mindegyikük és az egész művészet számára.

A szovjet művész tudja, mi az, amit művében ki kell fejeznie, mint a szovjet korszak, a legnagyobb eszmék korszaka művészenek. Első feladata, hogy ezeket az eszméket a lehető legnagyobb tökéletességgel fejezze ki. A szovjet nép életét akarja megörökíteni vásznain. Azt akarja, hogy a szovjet nép hősei ugyanolyan erővel, lelkesedéssel tekintsenek le képeikről, mint az életben.

A szovjet művészet hőse a szovjet ember. A szovjet ember élete és hőstettei adják meg annak tartalmát. A szovjet nép nagy vezére és tanítója, — Sztálin zseniális meghatározását adta a Szovjetunió népei kultúrájának; formáját tekintve nemzeti, tartalmilag pedig szocialista. Új kitűnő módszert, a szocialista realizmus módszerét adta a szovjet művészeknek, az egyedüli módszert, amely lehetővé teszi az új tartalom kifejezésére alkalmas új forma megalkotását.

A szovjet művészek arra törekcsenek, hogy a sztálini korszak művészete teljesen visszatükrözze a szovjet föld minden egyes népének lelkét, nemzeti és szellemi arculatának nemességét, megörökítse hősiességét, nemzeti különállását és ugyanakkor azt az új és az összes többi szovjet néppel közös vonást, melyet a szovjet korszaktól kapott.

A szovjet művészek törekvése megmutatni műveikben a szovjet föld szépségét, varázsát és gazdagságát, megmutatni úgy, hogy a szovjet nép még erősebben szeresse.

A feladatok újszerűsége biztosítja a szovjet művészet eredetiségét. Ezt az eredetiséget művészi egyéniségek ezrei mutatják alkotásaikban. A szovjet művészek azt akarják, hogy a szovjet művészet gazdag kert legyen, amelyben minden virágnak megvan a maga illata.

A képbe a művésznek lelkét kell belevinnie, hogy a kép tartalma megfogja a nézőt. Ezen az úton haladnak a szovjet művészek. Ennek bizonyítékául szolgálnak azok a képek, amelyek a Nagy Honvédő Háború napjaiban készültek. Még akkor is, ha nem tökéletesek, visszatükröződik bennük a művész szeretete, hazája, a szovjet nép és a Vörös Hadsereg iránt.

A szovjet művészek e sikerei a népi művészet megalkotása terén számos művész Sztálin-díjban való részesítése által nyertek jutalmazást.

Jelenleg a művészek a szovjet rendszer fennállásának XXX. évfordulója alkalmából rendezendő nagy kiállításra készülnek.

A győztes Moszkva és a hősiés Leningrád, Közép-Ázsia és a Kaukázus, Szovjet-Ukraina és Bieloruszszia, a Balti Köztársaságok és Szibéria művészei keresik és megtalálják azokat az eszközöket, amelyekkel még tökéletesebben fejezik ki a szovjet nép érzéseit és reményeit. A szovjet művészet fényes útját senki sem állíthatja meg, mert ez egyben az egész szovjet nép életének és fejlődésének útja.

SZEMLE

A CANTERBURY DÉKÁN

Az angol lapok jeletékeny része az elferdítések és hazugságok áradatával van tele a Szovjetunióval kapcsolatos események ismertetésénél. Naponta jelennek meg a legvalótlanabb állításokat tartalmazó cikkek, melyeket legfeljebb csak néhány soros helyreigazítások követnek a lap eldugott részében. A nagyhatalmak együttműködésének hívei és a Szovjetunió barátai nagy aggodalommal figyelik ezeket a sajtómegnyilvánulásokat, melyekből a régi imperialista politika veszélyes hangját lehet kiérezni.

A népek együttműködésének igaz híve, a Canterbury-i dékán, aki többször beutazta a Szovjetuniót, a londoni Daily Worker-ben megjelent cikkében részletesen elemzi a Szovjetunió elleni sajtóhadjárat okait és olyan megállapításokat tesz, melyek a legélesebb bírálatot gyakorolják a nankáskormány külpolitikai vonaláról.

Dr. Johnson, a Canterbury-i dékán, aki egyik beszédében kijelentette, hogy a Szovjetunió megvalósította azt, amit az egyház csak prédikál, cikkének bevezetésében néhány kérdésből indul ki. Milyen mértékben ismeri az angol közvélemény a Szovjetunió jelenlegi és háború előtti helyzetét, ismerték-e az angolok a Szovjetunió valódi életét? A sajtó, rádió és különböző kiadványok a legrosszabb képet festették a háború előtti Szovjetunióról. Ez a kép a minden pillanatban bekövetkező

katasztrófa, összeroppanás benyomását keltette. Vallásüldözésekről lehetett hallani, rosszindulatú, hazug meséket, melyeket a közönség nagyrésze elhiitt. Ezeket a meséket a szocializmus ellenségei terjesztették, mondja cikkében a magas egyházi méltóság.

A Szovjetunióról terjesztett hamis mesékkel a náccikkal való megbékélés politikáját akarták igazolni. A Szovjetunió gyengeségéről, katonai erejének elégedetlenségéről, termelésének alacsony fokáról szolt a propaganda, melynek eredményeként a lakosság egyrésze helyeselte és üdvözölte a náccikkal való megbékélés veszélyes politikáját. A magasabb állami állásokban lévők örömmel fogadták Groszország gyengeségéről szóló híreket, melyeket végül maguk is elhittek és így a Szovjetunió gyors összeomlására számítottak, ha belekeveredik a háborúba.

Azután jött a háború, a németek galád támadása a Szovjetunió ellen. Várták az összeomlást, amely azonban nem következett be. Visszavonulás? Az igen, de hősiés, mesteri visszavonulás, azután pedig Sztalingrád. A valóságot nem lehetett tovább titkolni, a sajtó megtelt a Szovjetunió dicséretével.

A háború befejeződött és szemünk előtt ismét lejártszódot a sajtó újabb páfordulása. Angliának nincs már szüksége az orosz fegyverekre. Németország összeomlott, Elhalkultak a dicséreték, megkezdődött a rágalom-

hadjárát. A tőkés sajtó egyrésze még tárgyilagosan foglalkozik a Szovjetunióval, mint A. J. Cummings a News Chronicle-ben, Beaverbrook Daily Express-e, amely magán viseli tulajdonosának a Szovjetunióval való kereskedelmi kapcsolatok szükségességébe vetett hitét és a Times, a legmagasabb színvonalon álló lap. A többiek azonban a vádaskodást folytatják.

Miért történt ismét ez a hirtelen változás? Miért lett a fehérből újra fekete? Rosszindulatú, gyűlölködő szempontok játszanak szerepet. Viszsa akariák állítani az 1939 előtti helyzetet. Meg kell akadályozni, hogy a Szovjet mind elfoglalja azt a méltóságteljes helyet, amelyre hatalmánál és a háborúban hozott áldozatainál fogva jogosult. De ennél is fontosabb, hogy a régi hatalmi politika alkalmazását tapasztalhatjuk. Itt van az atombomba, amelyet az Egyesült Államok a békében is felakarnak használni, mint azt a háborúban tettek. Hatalmi politika az amerikai ellenőrzési terve és a majdnem 400 támaszpont megszerzése szerte a világon. Amerika kedveire terve: leszerelni az egész világot és megtartani az atombombát a maga részére.

Az egész problémát egy szóban lehet kifejezni: szocializmustól való rettegés. Szocializmus, menetel Európán keresztül, nem mint hadi gépezet, hanem mint megtermékenyítő, építő eszme, amelytől sokan félnek. A szocializmustól való félelem vezető azokat, akik hátulról irányítják Anglia ügyeinek intézését. A szocializmustól való félelem hatott ösztönzőleg az acélhárókkal való megállapodás megkötésére. A szocializmustól való félelem okozza az angol külpolitika folytonosságát, amely tőkés külpolitika.

Sohasem volt nagyobb szükség olyan nemtőkés sajtóra, amely állandóan megírja az igazságot a Szovjetunióról, fejezte be nagy feltűnést keltett cikkét a Canterbury-i dékán.

Szűcs Miklós

AZ ÖTÉVES TERV EREDMÉNYEI

Az 1946. év az első háború utáni esztendő, ugyanakkor pedig a szovjet nemzetgazdaság új öt éves tervének első éve. Az új öt éves terv célja nemcsak a háborús sebek begyógyítása, nem csupán a háborúelőtti színvonal elérése, hanem azt is céljává tűzte ki, hogy ez a színvonalat jelentős mértékben túl is szárnyalja.

A szovjet emberek bőséges tapasztalatokkal rendelkeznek a nemzetgazdaság öt éves terveinek megalkotásában és keresztülvételében.

A Szovjetunió népei saját szemükkel láthatják lamkadatlan munkájuk gyümölcsét, a sztálini öt éves tervek legyőzhetetlen erejét. Ez az erő megtörte az állig fellegyverzett fasiszta lódítók óriási nyomását, teljes vereséget mért rájuk és kiszabadította rabságukból a szabadságszerető népeket. Ez az erő emelte az országot a hatalom és dicsőség csúcspontjára, ez adott alapot a hihetetlenül gyors ütemű újjáépítésnek, lendületet a világtörténelemben eddig sohasem tapasztalt háborús pusztításokból ébredő ország gazdaságának talpraállításához.

Ezért lelkésíti az 1946—1950-es öt éves terv nagyszabású munkaprogramja a szovjet népek millióit újabb grandiózus munkateljesítményekre.

A vas- és acélipar

Az új öt éves terv első félévének mérlege beszédesen mutatja a szovjet nép megfeszített munkájának eredményét. Az egész, hatalmas szovjet birodalomban folyik a serény munka. Újjáépülnek a szétrombolt áramfejlesztő telepek, újjászületnek a felégetett városok és falvak, új üzemek, kohók és Martin-kemencék ontják a vasat és az acét, egyre több iskola, egyetem, tanintézet, klub és színház nyitja meg kapuit.

Az első félévben a szovjet nehézipar és a vasúti közlekedés, a nemzetgazdaság e két alappillére, jelen-

tékeny haladást mutat fel az újjáépítés terén. Ugyancsak jelentős mértékben emelkedett az öntöttvas- és acélettermelés. Az előirányzott termelést minden vonalon túllépték. A vasiparban 102,7, az acéliparban 107,3, hengerekt acélban 105,4, a csőiparban 102,6, kokszttermelésben 101 százalékos az eredmény. Ehez hasonló eredményeket mutat fel az egész fémipar, emel-fogva az ország valamennyi iparága.

Rendkívüli eredményeket jelentenek a déli országrészekből is, melyek teljesen ki voltak szolgáltatva a hitlerista megszállók barbár pusztításainak. Így például a Szovjetunió déli részein a nyerstermelés — a múlt évével összehasonlítva — 65 százalékos emelkedést mutat, az acélettermelés több mint kétszeresére, a hengerekt acél termelése 82 százalékkal, a kokszttermelés 90 százalékkal, a vasérctermelés pedig 48 százalékkal emelkedett.

A délvideki fémipar sikeresen pótolja a háborús veszteségeket és egyre nagyobb szerephez jut azoknak a területeknek újjáépítésében, melyek a háború idején megszállás alatt állottak.

A napokban helyezték üzembe Dnyepropetrovszkban az újjáépített koksztüzet, mely teljesen ellátja gázzal a Martin-kohókat, ugyanakkor pedig elegendő mennyiségű kocsot biztosít a legnagyobb dnyepropetrovszki vasolvasztók számára is.

Jelentés érkezett északról, a hős Leningrád városából, mely a hitleri blokád minden borzalmat végigszenvedte. A jelentés közli, hogy a szovjet tervezők, mérnökök és munkások lankadatlan kitartó munkával befejezték a világon egyedülálló »Elektroszila« művek 100.000 kilowatt teljesítményű turbogenerátorának építését, mely vízűtéssel működik perceként 3000-es fordulatszámmal.

Mindez csak néhány példája annak a grandiózus munkának, mely az első háború utáni évben folyik a Szovjetunióban.

Színesfémek, szén, kőolaj

Az első félészterendő jelentős eredményeket mutat fel a Szovjetunió színesfémiparában is. Az alumínium, horgany, ólom és egyéb fémek termelésében ugyancsak túllaladták az előirányzott féléves teljesítményt.

A szén és kőolaj kiemelkedő szerepet játszik a nemzetgazdaság ki-fejlesztésében. Annál örvedetesebbek azok az eredmények, melyeket ezen ásványok termelésében értek el. A Szovjetunió nyugati területeinek szénbányái a féléves tervet a határidő letele előtt teljesítették. A doneci és moszkvaalatti szénmedencék, kiheverve a barbár náci hordák pusztításait, ma ismét sok tízezer tonna szenet adnak az országnak és országos viszonylatban első helyen állnak a bányászok szocialista versenyében.

A Szovjetunió kőolajtermelési minisztériumának válfalatai úgy a déli, mint a nyugati területeken határidő előtt érték el a fél évre előirányzott termelési kvótát. Külön kell kihangsúlyozni, hogy az új petróleumkutak fúrását kilenc nappal az előirt határidő előtt fejezték be.

Az elmúlt esztendőben a mozdonyok és vasúti kocsik száma jelentősen emelkedett. Ugyancsak jelentősen megnövekedett a gyártott traktorok, mezőgazdasági gépek, elektromos berendezések és gépkocsik száma.

A szovjet vasutak újjáépítésének hatalmas eredményei, a nehézipar eredményeivel együttesen képezik a nemzetgazdaság alapját. Már június 28-án, tehát a félévi határidő letele előtt, elérte a vasút az előirt félévi teljesítményt. Csak néhány példát említnék fel: 1946 első felében szén-szállításban 21, nehézfém-szállításban 17, építetfa-szállításban több mint 31 százalékkal, építkezés; anyagok szállításában pedig több mint kétszeresen múlta felül az elmúlt év teljesítményét.

Sikeres munkát végez a Szovjetunió folyamati hajózása is. E téren is túllaladták az első félévre előirány-

zott teljesítményt minden fontos áru és nyersanyag, úgymint kőolaj, kenyérmagvak, szén, épület- és tüzipala stb. vízi úton való szállításában.

Textil- és könnyűipar

A szovjet gazdaságát annyira jellemző törhetetlen alkotási vágy és munkakedv visszafükröződik a textil- és könnyűipar teljesítményeiben is. Hónapról-hónapra növekszik a textil-, kötszövőtt-, cipő-, bútor-, hűs-nemű-, tejtermék- és más áruk piacra kerülő mennyisége. Így például a leningrádi pamutipar az elmúlt fél évben kb. 2 és fél millió méter ruhaanyaggal és 3 millió orsó cérnával többet gyártott, mint ahogyan a tervezet előírta.

Moszkva és vidéke ipari üzemei 1946 első felében ugyancsak túlhaladták az előirányzott tervet és nagymennyiségű közszükségleti árucikket juttattak a lakosságnak.

Ime néhány példa: a barnauli bőrgyár (Szbéria) a félévre előirányzott mennyiségen felül még 3 millió négyzetdeciméter juhtabórt és 5 tonna szattyánt gyártott. A herzoni konzervgyár, mely legnagyobb a Szovjetunióban s melyet a fasiszta hordák kiűzése után építettek újjá, a félévi teljesítményen felül 1 millió 450 ezer doboz konzervet gyártott. Egy másik gyár, ugyancsak Herzonban, 700 ezer doboz hal- és gyümölcskonzervvel lépte túl az előírt teljesítményt. A Karél-Finn Köztársaság újjáépült cellulóze- és papírgyára az előírt teljesítményen felül 2300 tonna papírt gyártott.

A felsorolt tények élénken bizonyítják az újjáépítés és fejlődés eddig nem tapasztalt méreteit és ütemét, azt az önbizalmat és kötelességtudást, mellyel az egész szovjet birodalom, annak minden nemzetiségű lakossága, át van itatva.

A tervszerű, szociális gazdaság, a törhetetlen akaraterő, mely ámulatba ejtette az egész világot a háború kemény, keserves éveiben, most

mutatkozik meg, a Szovjetunió háború utáni gazdaságának éveiben. Az újsztálini ötéves terv munkakedvre, igyekezetre, versengésre buzdítja a szovjet emberek millióit, kiknek szemelőtt egy cél lebeg: mielőbb begyógyítani a háborúütötte sebeket, emelni a nemzetgazdaság színvonalát, a nemzet jólétének és felvirágoztatásának érdekében. Ez ösztönzi valamennyiüket arra, hogy újabb példákka! járjanak elől úgy a merész technikai újítások, mint a nagyvonalú alkotómunka terén. A szovjet népek millióinak e nagyfokú alkotómunkája meghozza a maga gyümölcsét, amit legjobban az 1946. év első felében elért nagyszerű eredmények igazolnak.

G. OSZIPOV

MIÉRT ÉHEZIK INDIA?

A második világháború kezdete óta egészen a jelen pillanatig szakadatlanul tart Indiában az éhínség. Az éhínség a háború alatt India legstürribben lakott tartományában, Bengáliában különösen nagy erővel dühöngött. Hivatalos adatok szerint több mint egymillió ember halt éhen ebben a tartományban, Indiai társadalmi szervezetek adatai szerint ez a szám lényegesen több és körülbelül hárommillióra lehet tenni az éhenhaltak számát.

Az éhínség jelenleg hatalmába kerítette Dél- és Közép-India valamennyi tartományát és fejedelemségét, melyek összesen százhúszmillió lakost számlálnak.

Miért éheznek India?

1. India az utóbbi három évtized folyamán gabonát kiszállító országból gabonát bevitelző országgá változott, anélkül, hogy ipara jelentékenyen fejlődött volna.

2. A mezőgazdasági növények vetésterülete és a betakarított gabonamennyiség az utolsó három évtized alatt nem változott, holott ugyanaz alatt az idő alatt a lakosság jelentékeny mértékben szaporodott.

3. India a gabonafajták termékenysége szempontjából utolsó helyen áll az egész világon.

Ezeket a tényeket nem lehet véletlen okokkal megmagyarázni. Ezek a tények az indiai mezőgazdaság egyre nagyobb mérvű hanyatlásáról tanúskodnak, melynek gyökerei igen mélyre nyúlnak vissza.

A földbirtokosok túlnyomó többsége — ezeknek a kezében van csaknem az egész föld — nagybérlőknek adják bérbe földjeiket. Azok megint kisebb árendásoknak adják át és néha a földbirtokos és a földet tulajdonképpen megművelő paraszt közé több mint tíz fkból álló lépcső is ékelődik.

A földbirtokos és az árendások valamennyi felső rétege a földet megművelő paraszt kizsákmányolásából él. Ilyenformán Indiában a nagybirtok uralma ellenére is tagolt, parcellaszerű jellege van a földművelésnek.

Az őstermelő, akinek rovására gazdagodnak az árendások, a földbirtokosok, a hűbéres fejedelmek és maga a brit világbirodalom, képtelenek boldogulni magas kamatra felvett kölcsönök nélkül.

Indiának körülbelül hatmillió parasztja színylődik nemzedékről-nemzedékre a hitelezők rabságában.

Természetes, hogy az Indiában uralkodó hűbéri jobbágyi viszonyok között szó sem lehet a mezőgazdaság fejlesztéséről. A földet a legkezdetlegesebb eszközökkel művelik. Nemcsak a bonyolult mezőgazdasági gépezetek, hanem még a közönséges vaseke is megengedhetetlen fényűzésnek látszik az indiai paraszt szemében. Ezekben a viszonyokban, — melyek egyébként az ország gyarmati helyzetének következményei — rejlik, a főoka annak, hogy India az éhínség klasszikus földjévé vált. Éppen ezért még az indiai nemzeti kongresszus is — melyben tekintélyes szerepet játszanak a földbirtokkal rendelkező tőkésék — céljául tűzte ki az indiai földreform megvalósítását olyképpen, hogy az állam megvásárolja és a parasztoknak adja át a földbirtokosoknak a

földjét. De még ezt a mérsékelt földreformot — amely bizonyos mértékig könnyítene az ország élelmezési helyzetén és megmentené az éhezéstől — sem lehet megvalósítani a jelenlegi politikai helyzet megváltoztatása, a gyarmati elnyomás felszámolása nélkül.

Az indiai földbirtokos nemesség és a hűbéres fejedelmek híű támaszai az angolok uralmának. Az angol hatóságok éppen ezért féltve őrködnek a nemesek és a fejedelmek gazdasági helyzete felett s ezáltal teljes nyomorba döntik a falut, tönkreteszik a parasztokat.

Ilyenformán India lakossága óriási többségének nyomorúságos helyzetét az okozza, hogy Indiában Anglia gyarmati uralmat gyakorol és olyan gazdasági viszonyokat teremt a hindú faluban, amellyel a legjobban biztosíthatja ezt a gyarmati uralmat.

GYAKOV ALEKSZANDAR

SZOVJET ZENESZERZŐK EGYESÜLETE

A szovjet rendszer huszonkilenc éve alatt hatalmas fejlődésen ment keresztül Oroszország. Nagyvonalú és sokrétű életében 29 év alatt sok fontos, jelentős és korszakalkotó újítást hoztak be. Én csak egyre akarok a sok közül rámutatni, az 1932-ben létrejött Szovjet Zeneszerzők Egyesületére, mint olyanra, mely a zeneművészet fejlődésének ügyét a Szovjetunióban jelentős mértékben előrevitte.

Az orosz zenészek már régóta álmództak egy ilyen szövetségről. Az orosz zeneművészet történelmének egyik legszebb fejezete fűződik az Őtök Csoportjához, Balakirev, Muszszorgszkij, Borodin, Rimszkij-Korszakoff és Sztaszov harati és művészi síkon egyaránt bevált és eredményes összeműködéséhez. Jelentős szerepe volt az orosz zene fejlődésében a bje-lavjevi csoportnak is, ahol a főszerepet ugyancsak Rimszkij-Korszakoff, majd Ljadov és Glazunov játszották.

E zenei csoportosulásokba vetette az orosz zenei közvélemény minden hitét és reménységét, ide tendáltak a fiatal tehetségek, itt talált a zenész fiatalság támogatást és bátorítást.

A zenészek és zeneszerzők művészi alapon való széles egyesülésének szép eszméje azonban a cári időkben nem valósulhatott meg. Csak a szovjet rendszer tudta valóra váltani.

A Szovjet Zeneszerzők Egyesülete — társadalmi egyesülés — több mint 800 zeneszerzőt, zeneesztétát és zenetörténészt ölel fel. Számszerűen kicsiny, de sokrétű tagságában az egymással őszinte barátságban élő szovjet népek minden nemzetisége képviselve van.

Az egyesület működése szolid anyagi alapokra támaszkodik, ami nagyvonalúságában megsegényíti a múlt századbéli orosz zenészek mérész de elvetélt álmait. Hogyan él és hogyan működik az egyesület?

Évről évre növekvő milliós összegeket és jelentős értékeket bocsát a szovjet állam a Szovjet Zeneszerzők Egyesületének rendelkezésére, többek között Moszkvában egy nagy palotát is, ahol az egyesület tagjainak jelentős része lakik, ahol az egyesület könyvtárral és hangversenyteremmel is ellátott klubhelyiségei vannak. A zeneszerzők moszkvai házában élénk egyesületi élet folyik. Itt működik az egyesület vezetősége és annak legkülönbözőbb művészi bizottságai.

A háború idején a Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának intézkedésére az egyesület nem messze Moszkvától, Ivanovo környékén egy jelentős kiterjedésű földbirtok-gazdaságot kapott. A zeneszerzők azonban nemcsak a föld gazdag mezőgazdasági termését élvezik. Télen, nyáron, tavasszal és ősszel lehetőséget találhatnak itt arra, hogy elvonulva a város zajától, ezen a gyönyörű gazdag helyen, teljesen az alkotásnak szenteljék magukat.

A rigai öbölben, Odessza környékén és Karéliában elsőrendűen felszerelt pihenőházak állnak a szovjet zeneszerzők rendelkezésére, ahol nyaralni, pihenni lehet, ahol — ha beteg — gyógyulást talál.

A Szovjet Zeneszerzők Egyesületének egy szélesan megalapozott, jól kiépített külön szerve van, melynek hivatása az, hogy anyagilag alátámassza a szovjet zeneszerzők alkotómunkáját és előmozdítsa tagjainak anyagi jólétét. Ennek a szervnek feladata — kezdve az új szovjet művek lemásoltatásától, jó és olcsó hangszer kölcsönzésétől — gondoskodni a beteg zeneszerzők szanatóriumi ellátásáról, anyagilag támogatni olyan tagokat, akik családi házaikat építtetnek, fedezni a Szovjet Zeneszerzők Egyesülete bemutatott hangversenyeinek költségeit.

A Zenealapnak, ahogy ezt a szervét az egyesületnek nevezik, ezenkívül zongora-javítóműhelye, több élelmiszerbeszerző csoportja, ruha- és cipőszalonja van, ahol olcsón, kedvezményesen és gyorsan elégtik ki a szovjet zeneszerzők és családtagjaik mindennapi szükségleteit.

A Zenealap évi költségvetése meghaladja a 20 millió rubelt. Ennek egy része a hangversenyek után járó jogdíjakból folyik be, a másik részét pedig az egyesület földbirtokának jövedelméből fedezi.

Szilárd anyagi alapokra támaszkodva, a Szovjet Zeneszerzők Egyesülete nagyvonalú és sokrétű munkát fejt ki. Áll ez elsősorban a művészi bizottságok munkájára. Nagy és szép eredménnyel dolgozik a zene-tudományi bizottság, melynek vezetője az európai híri szovjet zenetörténész, zeneteoretikus és zeneszerző, a Szovjetunió Tudományos Akadémiájának tagja: Boris Aszafjev. Az egyesület moszkvai székházának int. hangversenytermében történik az új szerzemények hagyományos első meghallgatása. Ide, az össze-

reglett zeneszerző kollégák elfogulatlan elvtársi bírósága elé hozzák új munkáikat sikerekben megöszült öregek és kezdő fiatalok. Az új művek meghallgatását és megvitatását szervező művészi bizottság vezetője a Szovjetunió egyik legjobb nevű zeneszerzője: Jurij Saporin. A tűzkeresztségen átmenő műveket szigorú, de mindig elvtársias kritika fogadja. A művek értékelésénél és megvitatásánál a szovjet zeneesztétika elvi normái az irányadók. Minden új mű elsősorban abból a szempontból kerül elbírálásra, hogy mennyiben elvszerű, mennyiben igaz és őszinte, található-e benne banalitás és közhely vagy formalista elvontság.

A moszkvai zenei évad legkiemelkedőbb eseményei közé tartoznak azok a szimfónikus és kamarazenei hangversenyek, melyeken a szovjet zeneszerzők új művei kerülnek a széles nyilvánosság előtt először bemutatásra. A Szovjet Zeneszerzők Egyesülete a moszkvai Filharmóniával karöltve, minden évben közös bemutató-hangversenyszorozatot rendez a szovjet főváros legjobb előadóművészeinek bevonásával. A zenét hallgató közönség a legjobb előadásban ismerkedik meg így a szovjet zene legfrissebb újdonságaival.

A Szovjet Zeneszerzők Egyesületének létrejötte döntő módon befolyásolta a zeneszerzők művészi fejlődését a Szovjetunióban. Manapság, ha a szovjet zeneszerző új művet akar írni, nem kell — mint a múltban — kiadók vagy mecénások után futkosnia. Manapság elég, ha készülő művének vázlatait bemutatja, az egyesülettől megbízást kap új műve megírására. Ez előleget és szolid anyagi lehetőséget biztosít neki a nyugodt művészi munkára. De nemcsak a Szovjet Zeneszerzők Egyesülete ad megbízást új szerzemények megírására. A zenész színházak, állami intézmények, a rádió és a hangversenyirodák állandóan rendelnek a szovjet zeneszerzőknél új műveket.

A Szovjet Zeneszerzők Egyesületében képviselve van a szovjet föld minden nemzetisége. Teljes irítségével és minden színpompájával virágozik a testvérnemzetek köztársaságainak zeneművészete. Taskent, Eriván, Baku, Tbiliszi és K'iev hangverseny terméiben, zenés és operaszínházaiban olyan szimfóniák és operák kerülnek előadásra, melyeket helyi erők hoztak létre; minden nemzeti köztársaságnak megvan a saját nemzeti szovjet zeneszerzőegyesülete. A szovjet zeneszerzők központi vezetőségében a legjelentősebb orosz zeneszerzők mellett ott találjuk az örömeny nép egyik legtehetségesebb fiát, Aram Hacsaturiant, a georgiai zeneszerzőt, Vano Muradelit, az üzbecg Muhtár Asrafit, a kirgiz Abdylasz Malybajevet, az ukrán Borisz Ljatosinszkijt és a bjelorusz Anatol Bogatyrevet. A szűles néprétegek szeretetétől övezve, így élnek és alkotnak a szovjet zeneszerzők. Alkotásaikból visszatükröződik a szocialista ország sokszínű világa és azok a nemes eszmék, melyek a szovjet embert az ő nagyszabású, szép célkitűzéseire ösztönzik.

Dimitrij Sosztakovics

szovjet zeneszerző, a Sztálin-díj többszörös nyertese

Illés Béla:

KÁRPÁTI RAPSZÓDIA

Amikor a Horthy-Magyarország magának követelte és igájába hajtotta Kárpátaját, a fozlányos és töredékes, már a tanuláskor is nagyon lézagos földrajzi és történelmi ismereteken és emlékeken keresztül is felöltött a kérdés: Minek és milyen jogon támaszt igényt a félig hűbéri Horthy-ország erre a vidékre? Minek növeli nemzetiségi tömegeit a ruszinokkal, amikor nemzetiségeinek a legelőnyösebb jogokat sem adja meg? Minek az a nagy zsidó tömeg a

Horthy-országnak, ahol üldözik, ölik és másodrendű, jogfosztott polgárokká teszik a zsidóságot — már jóval Hitler előtt? Minek az a magyar tömeg, amely itt él, amikor az csak munkásokból, favágókból áll és nem tartozik az urak társadalmához? Történelmi jogon? Hát lehet olyan történelem, ami jogot ad más népek elnyomására, kizsákmányolására? Vagy — legyünk őszinték — Verecke jogán? Hiszen erről ma már minden magyar gyerek tudja, hogy Verecke csak nagyon szép mese. Még kevésbé lihető, hogy az urak Horthy-országa mer hivatkozni a Rákóczi-emlékekre, Esze Tamás koldus, rongyos seregeire, amelyek a hercegek, grófok, a császári szolgák önkényuraskodó, kiszípolyozó, elősdi osztálya ellen harcoltak alig hatvan évvel az angol polgári forradalom után és majd száz évvel a francia polgári forradalom előtt. Esetleg talán csak Báthory Zsófia kegyetlen vallásüldözéseire, tömegmészárlásaira hivatkozhatott volna a Horthy-ország...

Illés Béla »Kárpáti Rapszódia« című regényén keresztül megvilágosul előttünk az a gonosz szándék, amely itt is következetesen érvényesítette a fasiszta imperializmus erőszakosságát. Az uraknak kellett nagyobb kizsákmányolható terület, több olcsó munkáskéz, amelyekkel lenyomhatják a többi éhbérért dolgozó bérét is. Mindezt világosan feltárja ez a könyv, habár története nem nyúlik be a Horthy-korszakba, sőt éppen ott fejeződik be, ahol a Horthy-középkor kezdődött Magyarországon.

Önéletrajz, még hozzá első személyben elbeszélve, de annyira személytelenül, annyira a saját személyének hangsúlyozása nélkül, annyira a tömegbe, a közösségbe olvadoan, hogy egy pillanatra sem érezzük a régi én-regények fárasztó, dőcögtehető, elméledésekbe vesző nehézségeit. Nem Illés Béla életének regénye, hanem a Kárpátalja munkástömegeinek tragikus története. Az első világhá-

ború előtti korszakban kezdődik és teljes, tömör, átfogó, minden szaggatottsága mellett is kerek egészet nyújtó képet ad ennek a vidéknek a kérdéseiről. Elindul egy családból, ahol az anya sohasem tud teljesen megszabadulni idegenből hozott szokásaitól, az apa pedig belevész a dözsölő, nemtörődöm magyar urak minden rossz szokásába. Azután egészen kisgyerek korában valamikerül a mesterségesen uszított vadmagyar-ság visszataszító jelenségeivel és az elnyomott ruszinok nemzetiségi kérdéseivel, hogy utóbb a zsidókérdést is megismerje minden rossz dalával. Végül mindezen keresztül feltárulnak előtte az egyre inkább kiélezett társadalmi problémák, az osztályharcok, amelyeknél az úri osztály a nemzetiségi és faji gyűlölködés szításának ezernyi öletével és eszközeivel igyekszik éket verni a dolgozók sorai közé, hogy egyenként, nagyobb kiszolgáltatottságukban annál könnyebben kizsákmányolhassa őket.

Anélkül, hogy Illés Béla különösen kihangsúlyozná, vagy kiemelné ezeket, a megfigyelések drámai erővel tárják fel az osztályharc legszemléletesebb tüneteit. Amikor ír a szabályos gyermekháborúban megsebesült magyar gyerekekről, akiknek büszkén viselt köteleit használják fel hivatalosan a magyar parlamentben nemzetiségi uszításra és ezen keresztül a véderő törvény gyűlölt rendelkezéseinek megszavaztatására. Amikor az egyformán nyomorgó magyar és ruszin favágók együtt járnak a zsidó kultúrkörbe, ahol megtanulnak zsidóul, hogy megismerhessék az osztályharcok problémáit, amikor összefog a három nyomorúságos csoport, hogy amerikázással, szabotázs-sal harcoljon a kizsákmányolás ellen és diadalt arat éppen azért, mert a ruszinok maguk úzik el ruszin népánítókat... Vagy amikor a diadalmas bérharc után, a Budapestről hazatérő jogásziú Marxról beszél és az egyik favágó felkiált:

— *Maga azt mondja Budapesten tanulják Marxot? Nem lehet az! Mi csak a nevét ismerjük és sikerült a harcunk. Mit tudnánk elérni, ha ismerelnék a marxizmust!*

... Amikor az ilyen képeken, jeleketeken, harcokon, megdöbbsentő és meghökkentő leleplezéseken keresztül megismerjük azt a hatalmas közösséget, amely a dolgozót minden faji, felekezeti, nemzeti és ellentéti ellentététől és a kizsákmányolót ugyanígy minden faji, felekezeti és nemzeti különbségen túl érdekközösségbe tömöríti, amikor látjuk, hogyan fog össze a nagy ösökre hivatkozó magyar úr a csehszlovák gyárossal és bankárral és a ruszin pappal a magyar munkás ellen — akkor tudjuk csak igazán átérezni, mit jelent a felszabadulás. Még most is, amikor beszámolót írunk erről a könyvről, átérezzük azt a megdöbbsentő hatást, amit ennek az osztályharcnak a piszkos kulisszatitkái és egész szennyje és a nagyszerű örömet az erős, a jobb jövőbe vetett megingathatatlan hit diadalmaskodása vált ki az olvasóból.

A mellett Ilés Béla egyetlen pillanatra sem nyúl semmiféle hatásvadászó eszközökhöz. Könyvét még a teljes diadal, a fasizmus felett aratott győzelem előtt, 1940-ben írta és orosz nyelven 1941 június 21-ikén, egy nappal előbb jelent meg, mint a németek megrohanták a Szovjetuniót. De éppen Ilés Béla kiváló írásművészetére vall, hogy febilincselően érdekes az előadómódora. A háromkötetes könyvet szinte nem lehet letenni. Helyenként töredékes, szaggatott az elbeszélése, mégis olyan tökéletesen átfogó, annyira teljes képet nyújtó, hogy éppen ezzel kelti a legnagyobb hatást. És azaz, hogy egyetlen propaganda hatású szót nem mond, sehol sem bocsátkozik elmélkedésekbe, bölcselkedésekbe, sehol egyetlen irányt szabó mondat, vagy idézet nem szerepel és mégis az

osztályharcok tökéletes, meggyőző, hatalmas propaganda-erejű tankönyve.

Ilés Béla regényírói tulajdonságai alaposabb tanulmányozást és külön figyelmet érdemelnek. Ezek egyike, amit különösen ki kell emelni, a régi írásmóddal való teljes szakítás. Amikor a polgári irodalomban már zsákutcába jutott, amikor már tehetetlenül vergődött a valóságtól való menekülésben, mert nem mert hozzányúlni a valósághoz, az osztályellentétek súlyos, égető kérdéseire, nem mert belemélyülni a társadalom lényegét jelentő problémákba, akkor belevesztett a lélekboncolgatásokba. Pszichoanalitikai, sőt pszichopatológiai útvesztőkbe kalandoztak, minden legkisebb lelki megnyilatkozást agyonboncolgattak és vették, vagy nem akarták észrevenni, hogy nem az egyénen van a hangsúly, nem lehet az egyént kiragadni a közösségből, hogy lélektani élveboncolást végezzenek rajta. Még kell változtatni a gazdasági és társadalmi körülményeit és az egészségesen fejlődő lelki ember egészen másként, sokkal egészségesebben viszonylik minden egyént érintő kérdéshez. Ez a multibeli, valóságtól menekülő írásmódor, amely Stefan Zweig körül jutott el a csúcsteljesítményekhez, teljesen hiányzik Ilés Béla írásaiból. Ott és úgy látja az egyént, ahova tartozik és ahogyan ebben a keretben természetesen reagál az egyes jelenésekre. Nem bocsátkozik sehol sem tájak, vagy felek boncolgat, töprengő leírásaiba, eseményeket, fejleményeket ír le biztos kézzel. Nem is igyekszik mesterségesen dramatizálni, kiélezni, »poetizálni« se párbeszédet, se megfigyelt jeleneteket. Csak egyszerűen, febilincselő, szép magyar nyelvezettel leírja amit megfigyelt, amit látott, átélt és mégcsak tanulságokat sem szűr le. Feltételezi — tudatosan, vagy tudat alatt — hogy aki mindezeket nyitott szemmel

elolvassa, az le tudja majd vonni a tanulságokat.

Talán hiányzik belőle a kikerekítetttség, az irodalomnak ez az egyik nagyon fontos eszköze, talán kissé riport-regényszerű. De ha az, akkor élő cáfolat Babits megállapítására, hogy a riportregény olcsó téma. És Béla hatalmas erejű, meglevenítő

művészete drágán, sok emberélettel megfizetett és sok vérbe kerülő történelmi dokumentummá tette ezt a regényt — tükörképe egy kornak, amelyből teljesen kiszabadulni: a demokrácia harcának nagy és szép feladata.

Ferenc György

HIBAIGAZÍTÁS

A »Híd« legutóbbi számában Zogovics-Gál »Tito életrajza«, néhány zavaró sajtóhibával jelent meg. Kérjük olvasóinkat, hogy a továbbiak szerint kijavítsák.

ELSŐ ÉNEK

65. oldal 12. sor .... »harsogom« helyett: *harcosom*.
„ „ 22. „ .... a szakasz vége, kérjük a *következő sortól elválasztani*.
„ „ 24. „ .... »Harcból« helyett *Marxtól*.

MÁSODIK ÉNEK

66. oldal 16. sor .... »harc-átok« helyett: *harci-átok*.
21. sor után helyesen így hangzik:

És *új*ból,
                  ahol
                  Kócsa és Pékó rohant
*és új*ból
                  minden
                  újuló brigáddal.

HARMADIK ÉNEK

67. oldal 5. sor .... »vad« helyett: *és*.
„ „ 8. „ .... »véretek« helyett: *véretek*.
„ „ 14. „ .... »S Rámából« helyett: *Rámából*.

NEGYEDIK ÉNEK

67. oldal 1. sor .... »a verseket« helyett: *e verseket*.

ÖTÖDIK ÉNEK

68. oldal 21. sor .... »cime« helyett: *címét*.
»A fordításról.« — című jegyzetéből kimaradt, hogy »*Kócsa Popovics és Pékó Dapcevics altábornagyok a Népfelszabadító Hadseregből naggyá nőtt hadvezérek, akik sikerrel harcolták végig a németek és olaszok egymásutáni vad offenzíváit.*«

Sajtó alá került 1947 március hó 1-én
A nyomást befejezték 1947 március hó 8-án
3100 példányban.